

**T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI**

**İTİBAR RİSKİ VE FİRMA DEĞERİ İLİŞKİSİ: BİST'TE
AMPİRİK BİR UYGULAMA**

DOKTORA TEZİ

Nevzat ÇALIŞ

Balıkesir, 2019

**T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI**

**İTİBAR RİSKİ VE FİRMA DEĞERİ İLİŞKİSİ: BİST'TE
AMPİRİK BİR UYGULAMA**

DOKTORA TEZİ

Nevzat ÇALIŞ

**TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. Şakir SAKARYA**

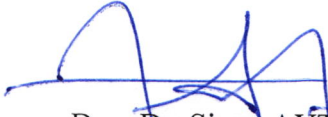
Balıkesir, 2019

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

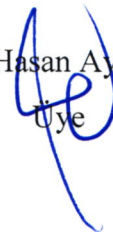
TEZ ONAYI

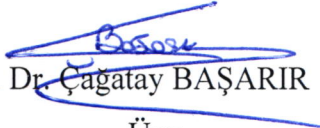
Enstitümüzün İşletme Anabilim Dalı'nda 201512508001 numaralı Nevzat ÇALIŞ'ın hazırladığı “İtibar Riski ve Firma Değeri İlişkisi: BİST’te Ampirik Bir Uygulama” konulu DOKTORA tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği Uyarınca 14/10/2019 tarihinde yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezin onayına OY BİRLİĞİ / ~~OY~~ ÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Şakir SAKARYA
Başkan (Danışman)

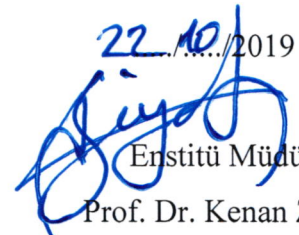

Doç. Dr. Sinan AYTEKİN
Üye

Doç. Dr. Mine BİNİŞ
Üye

Doç. Dr. Hasan Aydın OKUYAN
Üye

Doç. Dr. Çagatay BAŞARIR
Üye

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylım.

22.10./2019

Enstitü Müdürü
Prof. Dr. Kenan Ziya TAŞ

ÖNSÖZ

İtibar riski, bankanın faaliyet gösterdiği ortamda, paydaşları (yatırımcılar, müşteriler, çalışanlar, ulusal düzenleyiciler, devlet, uluslararası düzenleyiciler ve toplum) tarafından olumsuz algılanması olarak kabul edilir. Bu risk Basel Komitesi ve diğer komiteler tarafından uzun yıllar ihmal edilmiştir. Buna rağmen son yıllarda uluslararası finans literatüründe bu konu ile ilgili çalışmalarda artış sağlanmıştır. Ülkemizde yapılan çalışmalara bakıldığında ise itibar riski ile ilgili çok az sayıda çalışma olduğu görülmektedir. Literatürdeki eksiklik dikkate alınarak itibar riski ile ilgili Borsa İstanbul'da faaliyet gösteren bankalarda operasyonel kayıp duyurularının itibar riskine etkisini ölçmeyi amaçlayan bir çalışma planlanmıştır. Bu plan dahilinde yapılan analizlerin sonucunda Türkiye bankacılık sektöründe ilan edilen operasyonel kayıp olaylarının itibar riskine neden olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmanın finans literatüründeki itibar riski ile ilgili eksikliğe katkı sağlayacağı ve bundan sonraki çalışmalarda araştırmacılar için kaynak oluşturacağı düşünülmektedir.

Bu tezin yazım süresince kendisine olan saygı ve sevgimi kelimelerle ifade edemeyeceğim, inceliği, öğrencisine verdiği değeri, gece gündüz demeden yapmış olduğu yardım ve desteği ile örnek teşkil eden danışmanım sayın Prof. Dr. Şakir SAKARYA'ya teşekkürü bir borç bilirim. Aynı zamanda tezimin her aşamasında bana verdiği bilgiler ve tavsiyeler ile bakış açımı zenginleştiren değerli hocalarım sayın Doç. Dr. Sinan AYTEKİN ve sayın Doç. Dr. Mine BİNİŞ'e ve çalışmanın veri setinin hazırlanmasında desteğini esirgemeyen FORS Kurumsal Risk Yönetimi Danışmanlık Hizmetleri kurucusu sayın Filiz İdil'e teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca doktora sürecinde gerektiğinde uykularını feda ederek beni yalnız bırakmayan, her türlü desteği fazlasıyla gösteren kıymetini kelimelerle ifade edemeyeceğim can yoldaşım değerli eşime de çok özel sevgi ve teşekkürlerimi sunarım. Son olarak isimlerini burada tek tek sayamayacağım, bugünlere gelmemde emeği olan aileme, hocalarıma ve desteğini esirgemeyen tüm dostlarıma teşekkür ederim.

Nevzat ÇALIŞ
Balıkesir, 2019

ÖZET

İTİBAR RİSKİ VE FİRMA DEĞERİ İLİŞKİSİ: BİST’TE AMPİRİK BİR UYGULAMA

ÇALIŞ, Nevzat

Doktora, İşletme Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Şakir SAKARYA

2019, 130 sayfa

Bu çalışmada, Borsa İstanbul'da işlem gören bankaların operasyonel kayıp duyurularının itibar riskine neden olup olmadığı 2007-2017 döneminde incelenmiştir. Bu araştırmada olay çalışması yöntemi ve tek örneklem t testi analizi kullanılmıştır. Olay çalışması yöntemi ile 3 günlük ve 21 günlük olay penceresinde operasyonel kayıp duyurularının itibar riskine etkisi araştırılmış ve sonuç olarak sadece kayıp duyurularının yapıldığı gün (olay günü) negatif anormal getiriler tespit edilmiştir. Olay gününden uzaklaştıkça duyuruların etkisinin kaybolduğu gözlemlenmiştir. Elde edilen bu anormal getirilerin itibar riskini tek başına ifade etmede eksik kalacağı düşünülmüş ve literatürde kullanılan bir model aracılığıyla anormal getiriler itibar riskine dönüştürülmüştür.

Buna ek olarak çalışmada haber kaynağı ile itibar riski arasında bir ilişki olup olmadığını tespit etmek için tek örneklem t testi uygulanmış ve KAP'a yapılan duyuruların itibar riskine etkisi olmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuçtan hareketle haber kaynakları KAP ve diğer kaynaklar olarak ikiye ayrılmış ve analiz tekrar uygulanmıştır. Analiz sonucunda diğer kaynaklarda yapılan duyurular ile itibar riski arasında negatif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Sağlamlık (robustness) testi kapsamında itibar riski ile kaynak arasında bir ilişki olup olmadığını tespit etmek için regresyon analizi uygulanmış ve aralarında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Ayrıca operasyonel kayıp duyuruları ile yerli ve yabancı sermayeli bankalar arasında regresyon analizi uygulanmıştır. Bu analiz sonucunda sadece yabancı bankalarda operasyonel kayıp duyurularının itibar riskine neden olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İtibar Riski, Operasyonel Risk, Firma Değeri, Olay alışması.

ABSTRACT

RELATIONSHIP BETWEEN REPUTATION RISK AND FIRM VALUE: AN EMPIRICAL APPLICATION ON BİST

ÇALIŞ, Nevzat

Phd. Thesis, Department of Business Administration

Thesis Adviser: Prof. Dr. Şakir SAKARYA

2019, 130 pages

In this study, the operational loss announcements of banks dealt in İstanbul Stock Exchange were examined between the years of 2007 and 2017 whether they caused reputational risk or not. In this research, case study method and single sample t test analysis were used. The effect of operational loss announcements on reputation risk was investigated via event study method in terms of events for 3 and 21 days and as a result, negative abnormal yields were determined only on the day the announcement loss were made (event day). It was observed that the announcements lost their effects as long as it was moved away from the event day. It has been found out that these abnormal yields would not be enough to express the reputational risk alone and through a model used in the literature, abnormal yields have been converted to reputational risk.

In addition, a single sample t test was applied to determine whether there was a relation between informant and reputation risk in this study and it was established that the announcements made to Public Disclosure Platform had no effects on reputation risk. Based on this result, the informants were divided into two parts as Public Disclosure Platform and others and the analysis was applied again. In consequence of the analysis, it was confirmed that there had been a negative and significant relationship between the announcements made in other sources and reputation risk.

Within the context of robustness test, regression analysis was applied to determine whether there was a relationship between reputation risk and source or not and no significant relationship was found between them. Additionally, regression analysis was applied between domestic and foreign capital banks with the operational loss announcements. After all, it was found that operational loss announcements in foreign banks caused reputation risk.

Keywords: Reputation Risk, Operational Risk, Firm Value, Event Study

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER	viii
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiii
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem.....	3
1.2. Amaç.....	4
1.3. Önem.....	5
1.4. Varsayımlar.....	6
1.5. Sınırlılıklar	6
1.6. Tanımlar.....	6
2. İLGİLİ ALANYAZIN	8
2.1. Kuramsal Çerçeve	8
2.1.1. Türkiye Bankacılık Sektörünün Genel Durumu.....	8
2.1.1.1. Bankanın Tanımı.....	8
2.1.1.2. Banka ve Sektör Bilgileri.....	9
2.1.1.3. Bankacılık Sektörünün Temel Göstergeleri	11
2.1.1.3.1. Bilanço Büyüklüğü.....	11
2.1.1.3.2. Mevduat-Kredi İlişkisi	12
2.1.1.3.3. Karlılık	13
2.1.1.3.4. Krediler	16
2.1.1.3.5. Sermaye Yeterlilik Oranı	18
2.1.2. Bankacılık Sektöründe Yaşanan Riskler.....	20
2.1.2.1. Bankaların Karşılaştığı Riskler	21
2.1.2.1.1. Kredi Riski	22
2.1.2.1.2. Likidite Riski	23
2.1.2.1.3. Piyasa Riski.....	24
2.1.2.1.4. Operasyonel Risk	25
2.1.2.1.5. İtibar Riski.....	27
2.1.2.1.6. İş Riski.....	28
2.1.2.1.7. Yasal Risk.....	28
2.1.2.1.8. Sistemik Risk.....	28
2.1.3. Türkiye’de Bankacılık Düzenlemesi.....	29
2.1.3.1. Ulusal Bankalar Dönemi (1923-1933).....	29
2.1.3.2. Kamu Bankaları Dönemi (1933-1945)	30

2.1.3.3. Özel Bankalar Dönemi (1945-1960)	30
2.1.3.4. Planlı Dönem (1960-1980).....	31
2.1.3.5. Serbestleşme ve Dışa Açılma Dönemi (1980 ve Sonrası).....	31
2.1.4. BIS ve Basel Komitesi	34
2.1.4.1. Basel I Kriterleri.....	35
2.1.4.1.1. Basel I Kriterlerinin Türk Bankacılık Sistemine Etkileri	37
2.1.4.2. Basel II Kriterleri	37
2.1.4.2.1. Basel II Kriterlerinin Türk Bankacılık Sistemine Etkileri.....	39
2.1.4.3. Basel III Sermaye Uzlaşısı	40
2.1.4.3.1. Basel III Kriterlerinin Türk Bankacılık Sistemine Etkileri	41
2.1.4.4. Basel IV Düzenlemeleri	42
2.1.5. Operasyonel Riskin Kökenleri.....	44
2.1.5.1. Dünyada Yaşanan Operasyonel Risk Süreçleri.....	46
2.1.5.2. Basel Bankacılık Denetleme Komitesi Kapsamında Operasyonel Risk.....	48
2.1.5.3. Operasyonel Riskin Sonuçları	50
2.1.5.3.1. Kazançlarda ve Karlarda Düşüş	50
2.1.5.3.2. Kredi Düşüşü	50
2.1.5.3.3. Bankaların Hisse Senedi Piyasa Değerinde Kayıp	51
2.1.5.3.4. İtibar Zedelenmesi.....	51
2.1.6. İtibar Riski İçin Teorik Çerçeve.....	52
2.1.6.1. İtibar Riskinin Tanımı	52
2.1.6.2. İtibar Riskinin Artan Önemi	53
2.1.6.2.1. Paydaş Bakış Açısında ve Yönetimde Değişiklik.....	54
2.1.6.2.2. Küreselleşme.....	54
2.1.6.2.3. Teknolojik ve Medya Devrimi	54
2.1.6.2.4. Maddi Olmayan Duran Varlıkların Önemi	55
2.1.6.3. Bir Süreç Olarak İtibar Riski	55
2.1.6.4. İtibar Riskinin Kaynakları	56
2.1.6.4.1. Beklentilerin Rolü	58
2.1.6.4.2. İlgili Paydaşlar.....	59
2.1.6.5. İtibar Riskinin Sebepleri	61
2.1.6.5.1. Kültürel Risk: Hukuki Risk ve Etik Risk	61
2.1.6.5.2. Yönetim Riski: Yürütme Riski ve Operasyonel Risk	62
2.1.6.5.3. Dış Risk: Birleşme Riski ve Çevresel Risk.....	63
2.1.6.6. İtibar Riskinin Sonuçları.....	63
2.1.7. Firma Değeri ve Değerleme Yöntemleri	66
2.1.7.1. Firma Değerinin Tanımı	66
2.1.7.2. Firma Değerinin Belirlenmesinin Nedenleri.....	67
2.1.7.3. Firma Değerlemesiyle İlgili Yaklaşımlar ve Yöntemler	68
2.1.7.3.1. Aktif Bazlı Yaklaşımlar.....	69
2.1.7.3.1.1. Defter Değeri.....	69
2.1.7.3.1.2. Net Aktif Değeri.....	70
2.1.7.3.1.3. Tasfiye Değeri	70

2.1.7.3.2. Piyasa Bazlı Yaklaşımlar	70
2.1.7.3.2.1. Fiyat/Kazanç Oranı	71
2.1.7.3.2.2. Piyasa Değeri / Defter Değeri	72
2.1.7.3.2.3. Firma Değeri / Satışlar Yönetimi	72
2.1.7.3.2.4. Firma Değeri /FAVÖK	73
2.1.7.3.2.5. Temettü Verimi Yöntemi	73
2.1.7.3.3. Gelir Bazlı Yaklaşım	73
2.1.7.3.3.1. İndirgenmiş Nakit Akımları Yöntemi	74
2.1.7.3.3.2. İndirgenmiş Kar Payları Yöntemi	76
2.1.7.3.3.3. Ekonomik Katma Değer Yöntemi.....	77
2.2. İlgili Araştırmalar	79
3. YÖNTEM.....	85
3.1. Araştırmanın Modeli	85
3.2. Evren ve Örneklem	86
3.3. Veri Toplama Araç ve Teknikleri	86
3.4. Veri Toplama Süreci	87
3.5. Verilerin Analizi	87
3.5.1. Metodoloji	87
3.5.1.1. Olay ve Post Olay Penceresinin Tahmini	89
3.5.1.2. Olay Penceresindeki Parametrelerin Hesaplanması.....	89
3.5.1.3. Beklenen Getirilerin Hesaplanması	90
3.5.1.4. Olay Penceresinde Anormal Getirilerin Hesaplanması	91
3.5.1.5. Ortalama Anormal Getiri ve Kümülatif Anormal Getirilerin Hesaplanması.....	91
3.5.1.6. Anlamlılık Seviyesinin Hesaplanması	92
3.5.1.7. İtibar Riski için Anormal Getirilerin Düzenlenmesi.....	93
4. BULGULAR VE YORUMLAR	95
4.1. Tanımsal İstatistikler	95
4.2. Birinci Hipotezin Test Edilmesi	99
4.3. İkinci Hipotezin Test Edilmesi.....	101
4.4. Olay Çalışması Yöntemi Bulgularının Değerlendirilmesi	102
4.5. Sağlamlık (Robustness) Testleri	106
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	108
5.1. Sonuçlar	108
5.2. Öneriler	111
KAYNAKÇA	112
EKLER.....	126

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 1. 2008 Yılı Operasyonel Risk Kayıpları	47
Çizelge 2. 2017-2018 En Yüksek 10 Operasyonel Riskinin Karşılaştırmalı Değerlendirmesi.....	48
Çizelge 3. 2007-2017 Döneminde Kayıp Duyurusu Yapan Bankalar	96
Çizelge 4. 2007-2017 Döneminde Kayıp Duyurusu Yapan Bankaların Kaynak Bilgileri	96
Çizelge 5. Olay Çalışmasına Yönelik Genel Sonuçlar	97
Çizelge 6. Haber Kaynağına Göre Tek Örneklem T testi Sonuçları.....	100
Çizelge 7. KAP ve Diğer Kaynaklara Göre Tek Örneklem T testi Sonuçları	101
Çizelge 8. Haber Kaynağına Göre Regresyon Analizi Sonuçları	102
Çizelge 9. Halk Bankası Olay Çalışması Sonuçları.....	104
Çizelge 10. İş Bankası Olay Çalışması Sonuçları.....	105
Çizelge 11. Banka Büyüklüklerine Göre Tek Örneklem T Testi Sonuçları	106
Çizelge 12. Yerli ve Yabancı Sermayeli Bankalara Göre Tek Örneklem T Testi Sonuçları.....	107

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Banka Sayıları (Adet)	10
Şekil 2. Banka Şube Sayıları (Adet)	10
Şekil 3. Personel Sayıları (Adet).....	11
Şekil 4. Toplam Aktif Büyüklüğü/GSYH.....	12
Şekil 5. Mevduatın Krediyeye Dönüşüm Oranı (%)	13
Şekil 6. Gider Dengesi	14
Şekil 7. Dönem Karı	14
Şekil 8. Özkaynak Karlılığı	15
Şekil 9. Aktif Karlılık	15
Şekil 10. Krediler (Türk Parası-Yabancı Para)	16
Şekil 11. Kredilerin Dağılımı.....	17
Şekil 12. Kredi Türlerinin Gelişimi	17
Şekil 13. Seçilmiş Sektörlerin Toplam Krediler İçerisindeki Payı	18
Şekil 14. Sermaye Yeterlilik Oranının Gelişimi	19
Şekil 15. Sermaye Yeterliliği Oranı.....	19
Şekil 16. Sermaye Yeterliliği Oranı (Fonksiyon Gruplarına Göre).....	20
Şekil 17. Bankaların Maruz Kaldığı Riskler.....	22
Şekil 18. Operasyonel Riskin Kaynakları	44
Şekil 19. 2008 Yılı Kategori Bazında Adetsel Operasyonel Risk Dağılımı	47
Şekil 20. İtibar Riskinin Süreçleri.....	56
Şekil 21. İtibar Riskinin Kaynakları	57
Şekil 22. İtibar Riski veya Fırsatı	58
Şekil 23. Firma Değerleme Yaklaşımları	68
Şekil 24. Aktif Bazlı Yaklaşımlar	69
Şekil 25. Piyasa Bazlı Yaklaşım	71
Şekil 26. Gelir Bazlı Yaklaşımlar	74
Şekil 27. Araştırma Modeli.....	85
Şekil 28. Halk Bankası AR (Rep) ve Endeks Getiri Kıyaslaması	104
Şekil 29. İş Bankası AR (Rep) ve Endeks Getiri Kıyaslaması.....	106

KISALTMALAR LİSTESİ

AAR	: Ortalama Anormal Getiri
AAR(REP)	: Ortalama Anormal Getiri (İtibar Riski)
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AİG	: Amerikan Uluslararası Grubu
AR(REP)	: İtibar Riski
ASA	: Amerikan Değerleme Derneği
BCBS	: Basel Bankacılık Denetim Komitesi
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BIS	: Uluslararası İskan Bankası
BİST	: Borsa İstanbul
BT	: Bilgi Teknolojileri
CAAR	: Kümülatif Ortalama Anormal Getiri
CAAR(REP)	: Kümülatif Ortalama Anormal Getiri (İtibar Riski)
CAR	: Kümülatif Anormal Getiri
CIFMA	: Yeminli Mali Müşavirler Enstitüsü
DDM	: İndirgenmiş Kar Payları
ECB	: Avrupa Merkez Bankası
EFT	: Elektronik Fon Transferi
EVA	: Ekonomik Katma Değer
FAVÖK	: Faiz ve Vergi Öncesi Kar
FSB	: Finansal İstikrar Kurulu
GSYH	: Gayri Safi Milli Hasıla
İBA	: İşletme Değerleme Uzmanları Enstitüsü
İNA	: İndirgenmiş Nakit Akımları
KAP	: Kamuyu Aydınlatma Platformu
KOBİ	: Küçük Orta Boy İşletmeler
MARK. CAP.	: Piyasa Değeri
NACVA	: Sertifikalı Ulusal Birliği
OP.LOSS	: Operasyonel Kayıp Tutarı
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
TBB	: Türkiye Bankalar Birliği
TL	: Türk Lirası
TMSF	: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TSKB	: Türkiye Sınai Kalkınma Bankası
VB	: Ve Benzeri
VD	: Ve Diğerleri

1. GİRİŞ

Bankalar, elinde fazla fon bulduran aktörlerden fon gereksinimi olan aktörlere ileten ve güven duygusu üzerine kurulan kurumlardır. Bu kurumlar varlığını sürdürebilmek için güvenli ve istikrarlı bir piyasaya ihtiyaç duyarlar. Bu güven ortamı gerek bankaların işlerini yürüttüğü piyasalar için gerekse bankaların kendi ekonomik yapıları için son derece önemlidir.

Ekonomik pazarda değişim ve gelişimin hızlı olması hem bankacılık sektörünü hem de diğer sektörleri yenilikler yapmaya mecbur bırakmıştır. Nitekim bankalar serbest piyasa ekonomisinde rakipler ile mücadele edebilmek için yeniliklere ve değişime açık olmalıdırlar. Bankalar aynı zamanda piyasada hayata geçirilen serbestleşme politikaları, kambiyo serbestleşmesi, faiz oranlarında sınırların kaldırılması sebebiyle fonksiyonlarını arttırmakta ve içinde bulunduğu sektörde rekabet edebilme yeteneği kazanmaktadırlar. Bu durumlar bankaların ortaya çıkan risk ve risk türlerine karşı daha çok dikkat etmeleri gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Söz konusu riskler bankacılık faaliyetlerinin hayata geçirildiği ilk andan son ana kadar devam edecektir. Fakat son yıllarda bankacılık sektöründe meydana gelen risklerin daha fazla arttığı ve diğer yıllara göre öneminin daha fazla olduğu görülmektedir. Bankacılık faaliyetlerinde yapılan işin doğasında risk olmasına rağmen bu risklerin kontrol edilememesi gerek para piyasaları açısından gerekse de sermaye piyasaları açısından ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Bankacılık sektöründe ortaya çıkan riskler doğru yönetilip kontrol altına alınmadığı zaman, piyasada kur ve nakit krizi ortaya çıkabilmektedir. Bankacılık sektörü ülke ekonomisinin temel taşı oluşturmaktadır. Bu sebepten dolayı ortaya çıkan krizler hem Türkiye'yi hem de bir birbirleriyle etkileşim halinde olmaları sebebiyle diğer ülkeleri ve dünyayı etkisi altına alabilir.

Risk hem bankalar açısından hem de finansal piyasalar açısından daha önemli hale geldiği için 1980 yılının son dönemlerinde Basel Komitesi risk üzerine çalışmalar yapmaya başlamıştır.

Bankacılık faaliyetlerinde ortaya çıkan başlıca riskler operasyonel risk, faiz oranı riski, kur riski, kredi riski, piyasa riski, likidite riski, sermaye riski ve ülke riski gibi risklerdir. Bankacılık faaliyetlerinde görülen bu risk türleri bankanın performansı ve karlılığını da etkilemektedir. Söz konusu risklerden bir kısmı bütün ülkelerde görülürken bazı riskler ülkeden ülkeye farklılık gösterebilmektedir (Şimşek, 2007: 1).

Ulusal ve uluslararası alanda risklerin yönetimi incelendiğinde farklı yöntemlerin uygulandığı görülmektedir. Bu yöntemlere bakıldığında bankaların öncelikle ortaya çıkan risklerin kaynaklarını yok etmesi gerekmektedir. Ayrıca aktif risk yönetimi ve ortaya çıkan risklerin zararlarını karşılamayı amaçlayan pasif risk yönetimi uygulanması gerektiği görülmektedir. Bankalar için riski yönetebilmek önemli bir durumdur. Nitekim bankaların karşılaştıkları riskleri göz ardı etmeleri ve bu risklere karşı önceden önlem almaları arasında risk yönetiminde başarı bakımından farklılıklar vardır. Dolayısıyla bankaların risklere karşı önceden aldıkları önlemler, bankaların risk sürecini en az zararla atlattıklarını sağlamaktadır (Tanç ve Altun, 2016: 227).

Buna ek olarak ulusal literatürde risk konusu ile ilgili yeterli çalışma bulunmamakta ve bu çalışmalardan çok azı risk ölçüm yöntemlerini ele almaktadır. Fakat son yıllarda ülkemizde yaşanan ekonomik olumsuzluklar bankaların risk tanımlama ve yönetme üzerine çalışmalar yapmasını gerekli kılmıştır. Bu gelişmeler ışığında aynı zamanda söz konusu risklerle ilgili hem düzenleyici kuruluşlar tarafından bazı düzenlemeler yapılmış hem de bankalar kendi risk merkezlerini kurmuşlar ve risk ölçümü üzerine çalışmalar yapmışlardır. Bütün bu gelişmelere rağmen risk kavramı hem bankacılık sektörü için hem de diğer sektörler için önemi çok fazla olmasına rağmen ülkemizde hala hak ettiği kadar değer görmemektedir. Bu durumda ülke ekonomisinin ve bankaların ciddi risklerle karşı karşıya kalmasına neden olmuştur. Bu konu ile ilgili hem düzenleyici kurumlar tarafından hem de bankalar tarafından çalışmalar yapılması ve bu konuda yapılan bilimsel çalışmaların artırılması gerekliliği düşünülmektedir.

1.1. Problem

İtibar riski, hem Basel Komitesi (BCBS) hem de ulusal düzenleyiciler tarafından uzun zamandır ihmal edilmektedir. Son on yıla daha yakından bakıldığında sahtecilik, bilgi saklama, zimmete para geçirme veya yetersiz iş uygulamaları gibi ortaya çıkan operasyonel kayıp olaylarının büyük zararlara yol açtığı birçok durumla karşılaşmaktayız. Bunlara ek olarak, söz konusu operasyonel zarar olaylarının duyulması bankalar üzerinde dolaylı bir etki meydana getirmekte ve bu durumda, müşteri sadakati, hissedar ve karşı tarafın güvenini sarsacak itibar riskine yol açmaktadır.

İtibar, herhangi bir finansal kurum için nihai maddi olmayan bir varlıktır (Low ve Kalafut, 2002: 259) ve artan sosyal medya ve küreselleşmenin etkileri nedeniyle günümüzde daha belirgin itibar kayıpları ortaya çıkmaktadır. İtibar riski, bankalar için hayati önem taşımaktadır. Çünkü itibar riskini yönetememek, daha büyük ekonomik maliyetlere ve itibar sermayesinin tükenmesine yol açacaktır (Ross, 2005: 7). Bir finansal kuruluş ciddi itibar riskine maruz kaldığında, kurum gelir kaybı yanında daha düşük hisse senedi fiyatları, yeterli sermaye ve değerli çalışan bulma konusunda yetersizlik yaşayabilir (Xifra ve Ordeix, 2009: 355). Basel Komitesi, Basel I ve Basel III'de itibar riskini dikkate almamıştır. Bununla birlikte, Basel IV'te de itibar riskine dair herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Basel II, itibar riskini kısaca anlatan ve tanımlayan tek düzenlemedir ancak yine de itibar riskinin önemi, sonuçları ve yönetim stratejileri hakkında kapsamlı bir çalışmaya ihtiyaç vardır (Manjarin, 2012: 3). BCBS (Basel Bankacılık Denetim Komitesi), itibar riskinin ölçmenin zor olduğunu, buna rağmen komitenin bankacılık sektörünün itibar riskini ölçmek için sağlam bir yönetim tekniği geliştirmesini beklediğini ifade etmiştir (Manjarin, 2012: 2). Özetle ifade etmek gerekirse, itibar riski bankacılık sektörü için çok önemli bir risk olmasına rağmen gerek resmi kurumlar tarafından gerekse bankalar tarafından çok fazla dikkate alınmadığı düşünülmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada itibar riskinin bankacılık sektöründeki etkisi hem teorik olarak açıklanmaya hem de ampirik olarak araştırılmaya çalışılmıştır.

1.2. Amaç

Bu tez çalışmasına başlanmasında asıl hareket noktası; finansal riskler arasında bulunan ve firmaların geleceğini önemli ölçüde etkileyen itibar riskini tanımlamak ve BİST bankacılık sektöründe faaliyet gösteren bankalar üzerinde operasyonel kayıp duyurularının itibar riskine neden olup olmadığını araştırmaktır.

Bu amaç doğrultusunda, aşağıdaki teorik hedefler çalışma için formüle edilmiştir:

- Bankacılık sektöründe var olan çeşitli riskleri Basel Kriterleri bağlamında ele almak,
- Operasyonel risk için teorik bir çerçeve oluşturmak ve bankacılık sektörünü etkileyen çeşitli operasyonel riskleri belirlemek,
- Operasyonel riske olan bağlantısı ve bankalar üzerindeki etkisi açısından itibar riski için teorik bir çerçeve oluşturmak,
- Uluslararası ve ulusal örneklerle itibar riskini incelemek ve
- Firma değeri kavramı ve firma değeri hesaplama yöntemlerini açıklamak.

Örnek çerçevede elde edilen verilerle bankaların anormal getirileri kullanılarak ampirik bir çalışma planlanmıştır. Çalışmanın temel amacı ve teorik amaçları doğrultusunda aşağıdaki ampirik hedefler formüle edilmiştir:

- Kayıp tutarının bankaların itibarı üzerinde etkisi var mıdır?
- Operasyonel kayıp duyurularının itibar riskine etkisi var mıdır?
- Kayıp duyurularının açıklanmasının bankaların hisse senedi getirilerine etkisi var mıdır?
- Kayıp duyuru kaynaklarının (Kamuyu Aydınlatma Platformu, Rekabet Kurumu Kararları, Reklam Kurulu Kararları ve Sermaye Piyasası Kurulu açıklamaları) itibar riskine etkisi var mıdır?

1.3. Önem

Son yıllarda operasyonel kayıp olaylarının sahtekarlık faaliyetleri veya yetersiz iş uygulamaları gibi büyük kayıplarla sonuçlanan çok sayıda örnekle karşılaşılmaktadır. Bunların ortaya çıkması ile birlikte bu tür operasyonel kayıp olaylarının açıklanması, firmalar üzerinde dolaylı bir etkiye sahiptir. Bu durum da müşteri sadakatini ve hissedarların güvenini sarsmakta ve sonuç olarak itibar riski meydana gelmektedir (Naveed, 2015: 2).

İtibar riski, bir işletmenin faaliyetlerindeki olumsuz sonuçlar veya yasal kurallara göre hareket edilmemesi sonucunda o işletmeye karşı olan güvenin azalması ya da işletmenin itibarının zarar görmesi ile meydana gelecek duruma denir. Bu durum işletmenin yeni bağlantılar oluşturmasını ya da önceki bağlantılarını sürdürmesini etkiler. İtibar riski, işletmenin kanuni dava durumlarına, finansal kayıplara ve müşteri adedinin azalmasına neden olur. Bu risk bütün işletmeler için geçerli olan bir risk türüdür (Savram ve Karakoç, 2012: 329).

Bu tez çalışmasında bankacılık sektöründe itibar riskinin etkileri incelenecektir. Yapılan çalışmalar ve bankacılık sektöründen elde edilen veriler ışığında, itibar riskinin ilerleyen dönemlerde hızlı yayılma eğilimini sürdüreceği öngörülmektedir. İtibar riski ile ilgili literatür incelendiğinde uluslararası alanda gerek teorik gerekse uygulama açısından önemli derecede yayına rastlanmakla birlikte, ülkemizde ise teorik anlamda az sayıda çalışmaya rastlanmış olup, uygulama anlamında çalışmaya rastlanılmamıştır. Söz konusu çalışmaların halen kapsam ve kalite olarak genişlemeye ihtiyaç duyulduğu gözlenmektedir. Bu çerçevede, bu çalışmanın Türkiye'de genellikle teorik olarak çalışılan ve gelişme potansiyeli olan bir konu olduğu ve konunun gelecek yıllarda yapılacak akademik çalışmalara katkı sağlayacağı ve uygulayıcılara kaynak oluşturacağı düşünülmektedir.

1.4. Varsayımlar

Bu tez çalışması aşağıdaki varsayımlara dayanmaktadır;

- Güvenilir ve doğru sonuçlar elde etmek için: (1) Piyasanın etkin olduğu (etkin piyasa hipotezi), (2) olay penceresinde eş zamanlı etki ortaya çıkmadığı ve (3) piyasa katılımcılarının operasyonel zarar duyurusu beklemediği varsayılmış ve
- Bu çalışmada incelenen değişkenlerin haricinde, kontrol edilemeyen değişkenler olduğu; fakat incelenen değişkenlerin, araştırılmak istenen konuyu yansıttığı varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu tez çalışması, kuramsal çerçeve bakımından elde edilen literatür ile sınırlıdır. İlgili alanda konu ile ilgili temel kaynaklar araştırma kapsamına dâhil edilmiştir. Aynı zamanda, tez yazım süreci çerçevesinde belirli periyotlarla güncel araştırmaların takibi de yapılmıştır. Bu araştırmada ikincil veri kaynakları kullanılmıştır. Çalışmanın uygulama kısmında araştırmanın evrenini Türkiye'de BİST Bankacılık sektöründe faaliyet gösteren 13 adet banka oluşturmaktadır. Fakat verilerine ulaşılamayan 3 adet banka (ICBC Turkey Bank (ICBCT), Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası (KLNMA) ve Türkiye Sanayi Kalkınma Bankası (TSKB) analize dahil edilmemiştir. Söz konusu çalışma 2007-2017 yılları arasındaki 11 yıllık sürede ulaşılabilen veriler ile sınırlandırılmıştır.

1.6. Tanımlar

Bu bölümde, çalışma boyunca sık olarak kullanılan kavramlar kısaca tanımlanmıştır. Bunlar;

İtibar Riski: Müşterilerin, karşı tarafların, hissedarların, yatırımcıların, borç sahiplerinin, piyasa analistlerinin, diğer ilgili tarafların veya düzenleyiciler tarafından

olumsuz algılanmasından kaynaklanan ve bankanın varlığını sürdürmesini veya yeni ilişkiler geliştirmesini olumsuz olarak etkileyebilecek risk olarak tanımlanabilir (Basel Komitesi, 2009a: 19).

Operasyonel Risk: Yetersiz veya başarısız iş süreçlerinden, insanlardan, sistemlerden veya dış olaylardan kaynaklanan kayıp riskidir (Basel Komitesi, 2006: 144).

Firma Değeri: Bir firmanın kuruluşundan itibaren ortaya çıkan müşteri memnuniyeti, firmanın üretmiş olduğu ürünlerin kalitesi, firmanın faaliyetlerini yürüttüğü sektörün genel durumu ve firmanın bulunduğu ülke veya ülkelerdeki ekonomi gibi değişkenlerden etkilenecek ortaya çıkan bir kavramdır (Arkan, 2010: 24). Değer ve değerlendirme kavramları kişiden kişiye veya değerlendirme yöntemine göre farklılık gösterdiği için firma değeri kavramının tanımlanmasında literatürde bir birlik söz konusu değildir. Bu konu ile ilgili çeşitli tanımlar mevcuttur. Bunlardan birisi de şudur: Firma değeri, hisse senedinin sayısı ile fiyatının çarpımı sonucu elde edilebilir. Aynı zamanda hisse senetlerini etkileyen etmenler firma değerini de etkilemektedir. Buna ilaveten borsaya kote olmuş şirketlerin borsa değeri, firma değerini de ifade etmektedir (İleri, 2016: 30). Bir bankanın firma değeri içinde bulunduğu her türlü şart dikkate alınarak belirli bir yerde ve belirli bir zamanda o bankaya atfedilen değer olarak tanımlanır (Oymak, 2009: 4).

2. İLGİLİ ALANYAZIN

2.1. Kuramsal Çerçeve

Bu bölümde öncelikle bankacılık sektörü ile ilgili temel bilgilere yer verilmiş daha sonra sırasıyla bankacılık sektöründe meydana gelen risk türleri, bankacılık düzenlemeleri, itibar riski, firma değerlendirme yaklaşımları ve son olarak da literatür taraması verilmiştir.

2.1.1. Türkiye Bankacılık Sektörünün Genel Durumu

Bu kısımda bankacılık sektörünün genel durumunu ifade eden banka ve sektör bilgileri ve bankacılık sektörünün temel göstergeleri gibi bilgilere yer verilmiştir.

2.1.1.1. Bankanın Tanımı

Kanunlarımızda bankanın tanımı yapılmamıştır. Ancak Türk Ticaret Kanununun 727. maddenin başlığı bankanın tanımı olarak belirtilmiştir. Bu kanunda geçen "Banka" ifadesinden kasıt, Bankalar Kanununun hükümlerine tabi olan kurumlardır. Türk Dil Kurumu sözlüğüne baktığımızda banka, faiz karşılığında para alışverişi yapan, iskonto, kredi ve kambiyo işlemleri yapan, değerli eşya muhafaza etmeye yarayacak kasa kiralayan, sanayi, ticaret ve ekonomi alanlarında farklı etkinliklerde faaliyet gösteren kuruluş olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2018).

İlgili literatür incelendiğinde banka ve bankacılığın birçok şekilde tanımlandığı görülmektedir. Bu tanımlar, bankacılığın benzer görevlerini ifade etmekle birlikte dar ve geniş kapsamlı kalitede olabilmektedir. Basit bir şekilde bankayı, faiz karşılığında para kiralayıp para satan ve arada oluşan farktan gelir elde eden kurum olarak tanımlayabiliriz. Ancak bankaların günümüzde tek işi kredi - mevduat ilişkisi değildir. Finansallaşmanın artması ve küresel piyasaların entegre

olması ile birlikte bankacılık faaliyetleri genişlemiş olup çeşitli faaliyetleri bünyesine katmıştır ve katmaya devam etmektedir. Bankanın günümüzdeki tanımlarına örnek olarak şunlar verilebilir:

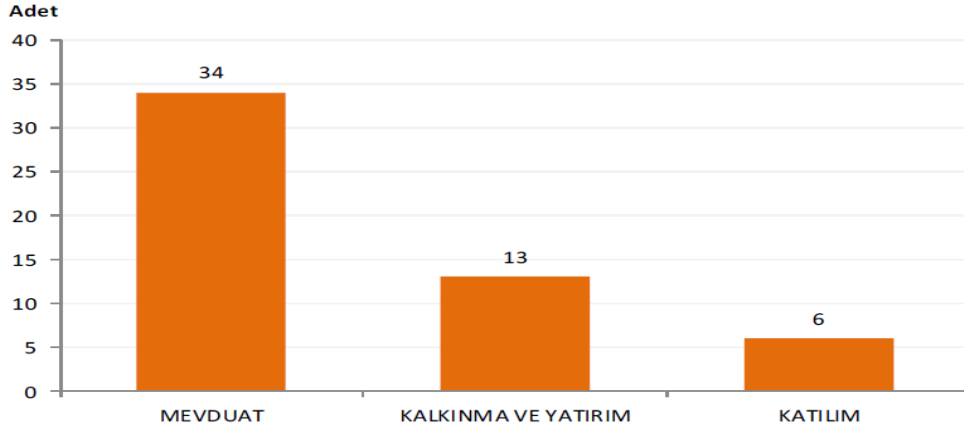
Banka, kanuni olarak piyasadan para toplamasına müsaade edilen, topladığı parayı muhafaza eden, müşterilerine kredi sağlamak gibi çeşitli hizmetler sunan ve topladığı paranın serbest piyasada dolaşmasını sağlayan bir tüzel kişiliktir (Gündoğdu, 2014: 30).

Bankalar, kurumların ve kişilerin birikimlerini toplayarak, bunları işletmeye gelir getirecek faaliyetlere (kredi v.b) sevk eden, ödeme işlemlerinde aracı kurum görevi gören, para transferi, çek ve senet ödemesi ve emanet saklama görevi gibi çeşitli konularda hizmet veren kurumlardır. Bu kurumlar; diğer finans kurumlarına nazaran özellikle kendi kaynaklarını ve piyasadan topladığı mevduatı kullanarak faiz geliri karşılığında kredi veren buna ilaveten toplumun hayatını kolaylaştırıcı nitelikte faaliyetlerde bulunan kurumlar olarak tanımlanır (Benligiray ve Banar, 2006: 3).

Türkiye'de faaliyet gösteren bankalar günümüzde modern bankacılığın görevlerini üstlenen, bağımsız, sağlam özkaynak yapısına sahip, aktif, kamu ve özel denetleyici üst kurumlar kontrolünde olan ve günden güne gelişmeye devam eden kurumlardır. Bugün Türkiye'de faaliyet gösteren tüm bankalarda dünyada gelişmiş ülke bankalarında sunulan bütün işlemler ve sunulan tüm hizmetler gerçek ve tüzel kişilere sunulmaktadır. Söz konusu sektörde bankalar finansal olarak günden güne büyümelerini sürdürmektedirler. Türkiye bankacılık sektörünün genel durumları aşağıdaki başlıklar altında incelenmiştir.

2.1.1.2. Banka ve Sektör Bilgileri

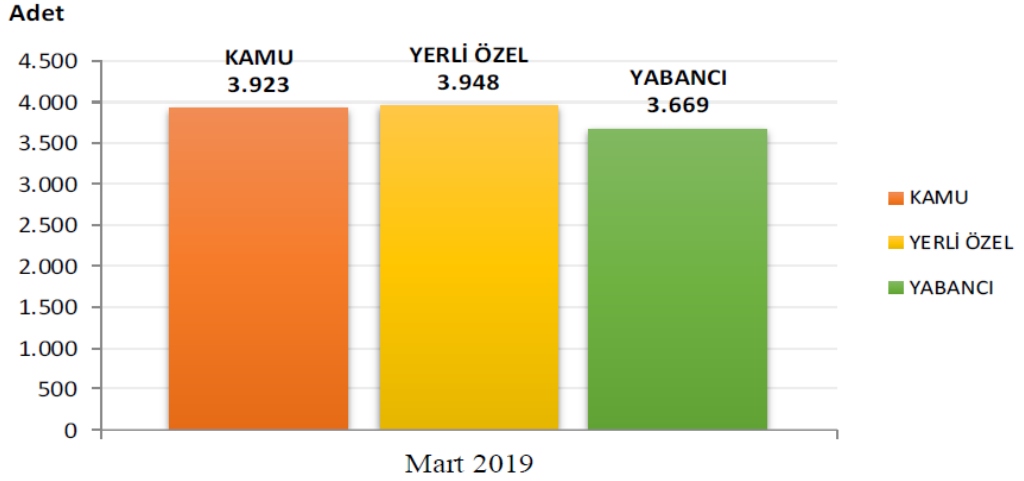
Türkiye'de lokomotif sektörler arasında bulunan bankacılık sektöründe 2019 yılı mart ayı itibarıyla; 34 mevduat, 13 kalkınma ve yatırım, 6 katılım bankası olmak üzere toplam 53 banka faaliyet göstermektedir. Sektörde 2018 yılında 5 adet katılım bankası varken 2019 yılında 1 artışla 6 adet katılım bankası sektörde faaliyette bulunmaktadır. Türkiye'deki bankaların durumu Şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1. Banka Sayıları (Adet)

Kaynak: BDDK. (2019). Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri Mart 2019, Bankacılık Sektör Raporları, s. 1.

Bankacılık sektöründe faaliyet gösteren bankaların bir önceki döneme göre (Aralık 2018) personel sayısı 1.356 kişi ve şube sayısı ise 32 adet azalmıştır. Mart 2019 tarihi itibarıyla personel sayısı 206.357 kişi ve şube sayısı 11.540 adettir. Mart 2019 itibarıyla yerli özel bankaların şube sayısı (3.948 adet şube) diğer bankalara göre daha fazladır.

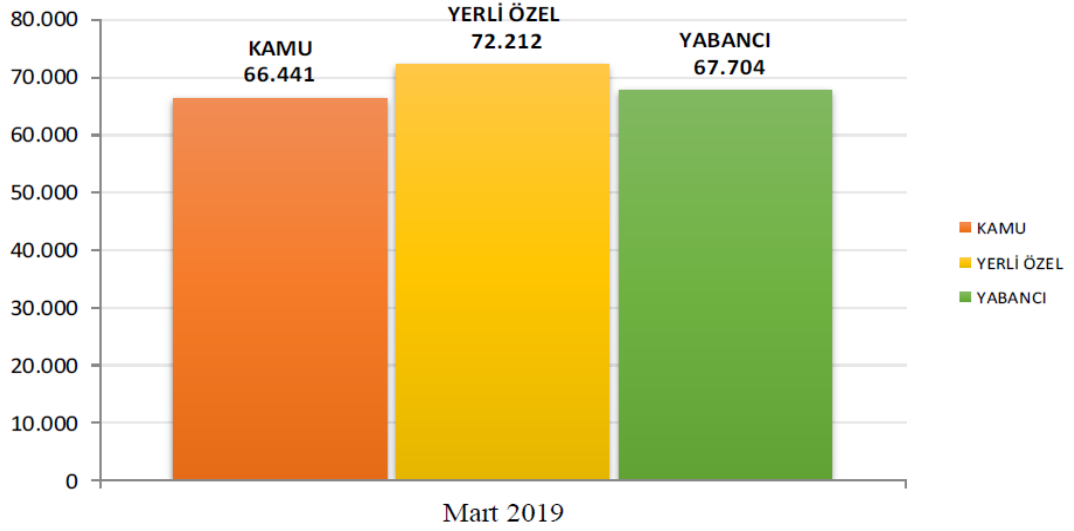
Şekil 2. Banka Şube Sayıları (Adet)

Kaynak: BDDK. (2019). Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri Mart 2019, Bankacılık Sektör Raporları, s.1.

Şekil 2 ve 3'den de anlaşılacağı üzere personel sayısı da şube sayısında olduğu gibi yerli özel bankalarda (72.212 kişi) diğer bankalara göre daha fazladır.

Bir önceki çeyrek verilerine göre (Aralık 2018) yerli özel bankalarda şube sayıları 29 adet azalmış kamu ve yabancı bankalarda ise toplam 4 adet artış olmuştur. Personel sayısı bakımından değerlendirildiğinde ise yerli özel ve yabancı bankalarda toplam 563 kişi azalmıştır. Buna karşın kamu bankalarında personel sayılarında 50 kişilik artış olmuştur. Bu da son çeyrekte müşterilerin daha çok kamu bankalarını tercih ettiğini ve bu ihtiyaca karşılık personel ve şube artışı olduğu anlamına gelmektedir.

Şekil 3. Personel Sayıları (Adet)

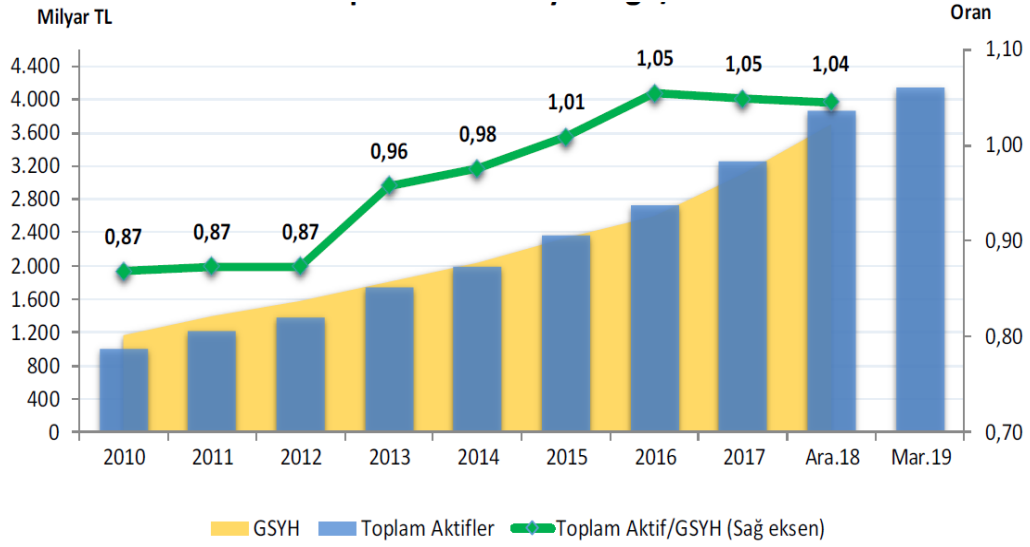
Kaynak: BDDK. (2019). Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri Mart 2019, Bankacılık Sektör Raporları, s. 1.

2.1.1.3. Bankacılık Sektörünün Temel Göstergeleri

Bankacılık sektörünün temel göstergeleri aşağıdaki başlıklar altında incelenecektir.

2.1.1.3.1. Bilanço Büyüklüğü

Bankacılık sektöründe faaliyette bulunan bankaların varlık büyüklüğünün GSYH' ye oranı 2018 yılı son çeyreği itibarıyla 1,04 olarak belirlenmiştir. Söz konusu sektörün toplam varlıkların büyüklüğü 2019 yılı Mart ayı itibarıyla bir önceki çeyreğe göre %7 artarak toplam 4.139 milyar TL olmuştur.

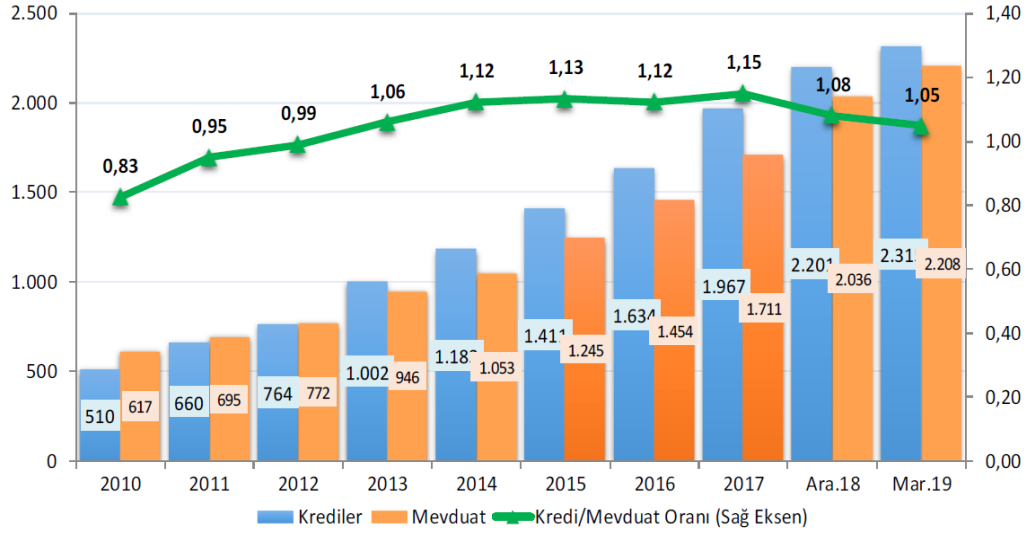
Şekil 4. Toplam Aktif Büyüklüğü/GSYH

Kaynak: BDDK. (2019). Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri Mart 2019, Bankacılık Sektör Raporları, s. 3.

Mart 2019 döneminde bilanço dışı kalemlerden bir önceki döneme göre; türev finansal varlıklar %16,1 nakit olmayan krediler ise %4,4 oranında artmıştır. Bilanço içerisindeki toplam döviz yükümlülüklerin toplam yükümlülükler oranı %53, döviz bazlı varlıkların toplam varlıklara oranı %45 olarak gerçekleşmiştir. Döviz bazlı kredilerin toplam krediler içerisindeki payı %40, yabancı para mevduatın toplam mevduata oranı %54'dür. Şekil 4'e bakıldığında türk bankacılık sektörünün aktif büyüklüğünün GSYH'ya oranı 2010 yılından beri artış gösterdiği anlaşılmaktadır. Söz konusu oranın en yüksek olduğu yıllar 2016 ve 2017 yılı iken, en düşük olduğu yıllar ise 2010, 2011 ve 2012'dir.

2.1.1.3.2. Mevduat-Kredi İlişkisi

Şekil 5'te de görüldüğü üzere 2016 yılında %1,12 düzeyine yerleşen kredi mevduat oranı 2017'de 1,15'e kadar çıkmıştır. Söz konusu oran 2018 yılının Aralık ayında %1,08 seviyelerine inmiş Mart 2019 itibarıyla ise %1,05'a kadar düşmüştür.

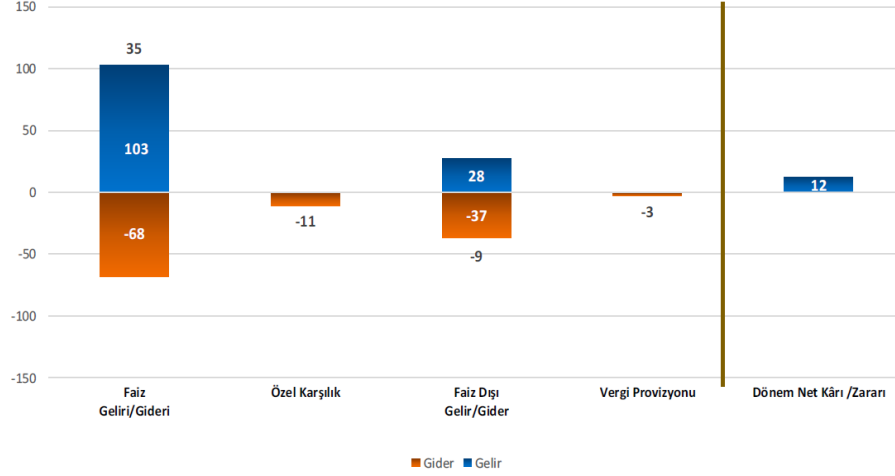
Şekil 5. Mevduatın Krediyeye Dönüşüm Oranı (%)

Kaynak: BDDK. (2019). Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri Mart 2019, Bankacılık Sektör Raporları, s. 7.

Mevduat işlemlerinde elde edilen faizlerde artış olmasına rağmen sektörde oluşan kredilerin faiz oranları daha yüksek seviyede artış göstermiştir. Bu durum kredilerin mevduata oranının yüksek çıkmasına neden olmaktadır.

2.1.1.3.3. Karlılık

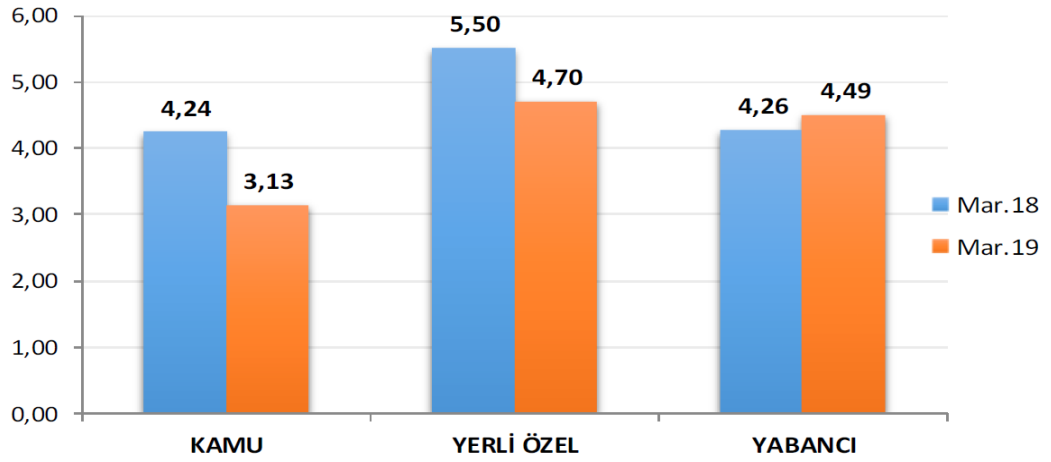
Şekil 6'da gösterildiği üzere faiz geliri ve gideri sırasıyla 103 milyar TL ve 68 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. 2019 yılı Mart dönemi itibarıyla bankacılık sektöründe elde edilen net kar 12 milyar TL'dir. BDDK verilerine göre söz konusu sektörünün 2018 yılı net karı 54 milyar TL'dir. Bankacılık sektörünün bir önceki yıla göre net karı 42 milyar TL azalış göstermiştir.

Şekil 6. Gider Dengesi

Kaynak: BDDK. (2019). Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri Mart 2019, Bankacılık Sektör Raporları, s. 8.

Şekil 7'ye bakıldığında Mart 2018 ve 2019'da yerli özel bankaların kamu ve yabancı bankalara göre daha fazla dönem karı elde ettiği görülmektedir. Ayrıca yabancı bankalar hariç olmak üzere yerli özel ve kamu bankalarının dönem karlarının bir önceki döneme göre azaldığı görülmektedir.

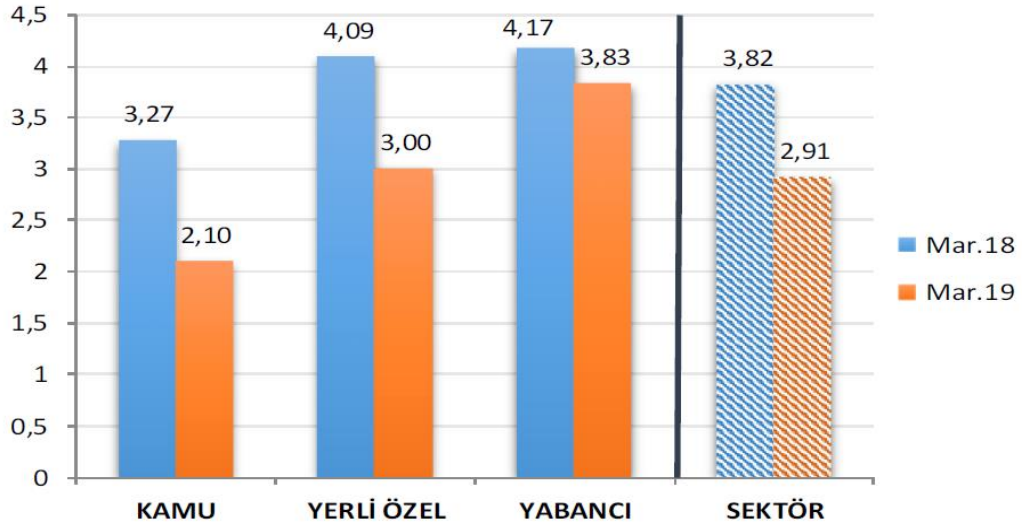

Şekil 7. Dönem Karı

Kaynak: BDDK. (2019). Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri Mart 2019, Bankacılık Sektör Raporları, s. 8.

Şekil 8'de belirtilen özkaynak karlılığı değerlendirildiğinde sektörün özkaynak karlılığı Mart 2018 dönemine göre hem yerli özel ve yabancı hem de kamu bankalarında azalış göstermiştir. Bu noktadan hareketle bütün banka gruplarının

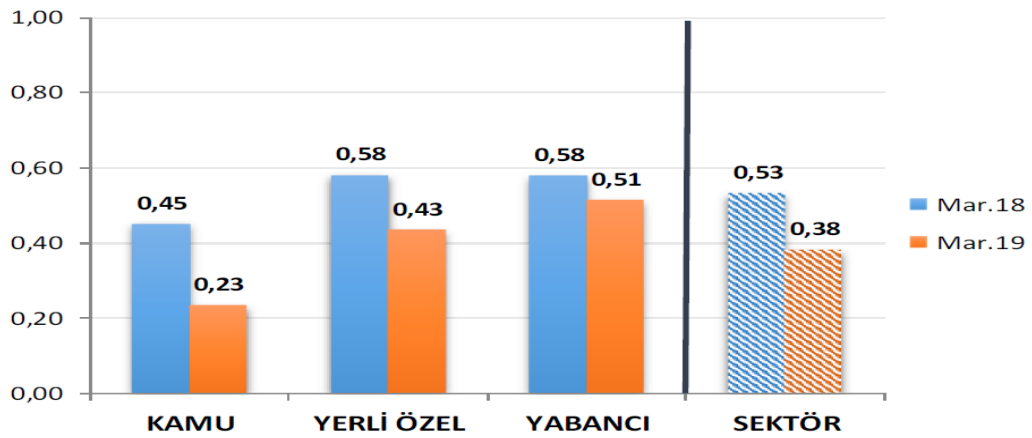
öz kaynaklarını yeterince verimli ve etkin kullanamadıkları sonucuna ulaşılabilir. Bir önceki yılın aynı ayına göre öz kaynak karlılığı sektör ortalaması % 3.82'den % 2.91'e gerilemiştir.

Şekil 8. Öz kaynak Karlılığı

Kaynak: BDDK. (2019). Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri Mart 2019, Bankacılık Sektör Raporları, s. 9.

Son olarak Şekil 9'da belirtilen aktif karlılığı değerlendirdiğimizde sektörün 2019 yılı Mart dönemi aktif karlılığı 2018 yılı Mart dönemine göre düşüş gösterdiği görülmektedir. Diğer karlılık oranlarında olduğu gibi bankaların aktif karlılık oranları da azalmıştır.

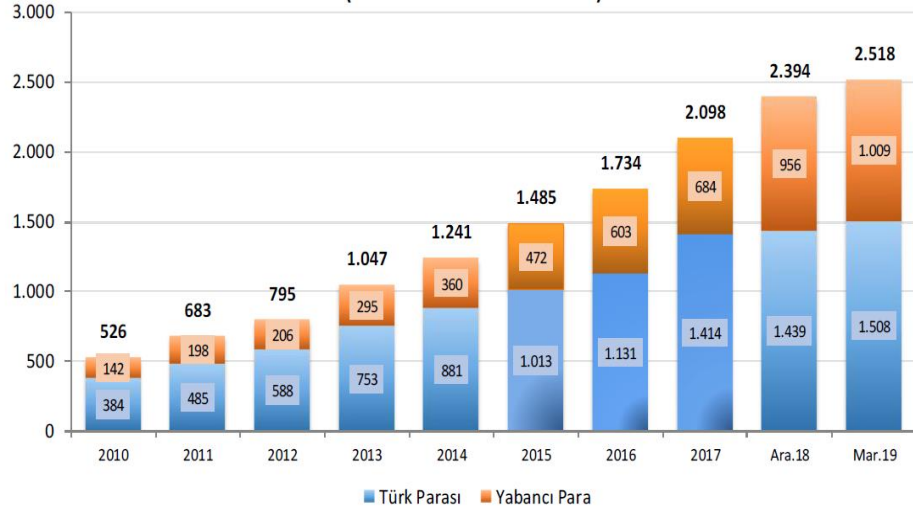

Şekil 9. Aktif Karlılık

Kaynak: BDDK. (2019). Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri Mart 2019, Bankacılık Sektör Raporları, s. 9.

2.1.1.3.4. Krediler

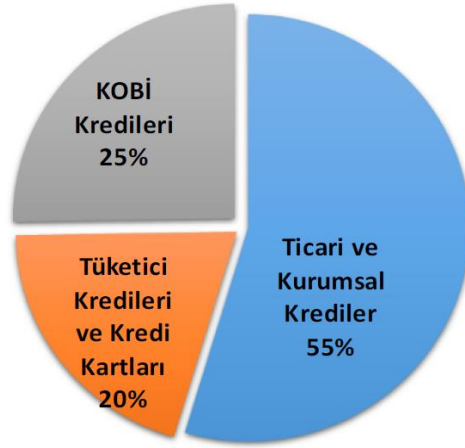
Şekil 10'da da görülebileceği gibi sektörde bulunan bankaların müşterilerine sunduğu kredilerin 2018 dönemi sonunda toplam tutarı 2.394 milyar TL olmuştur. Bu toplamın 1.439 milyar TL'si Türk Lirası kredilerden, 956 milyar TL'si döviz kredilerinden oluşmaktadır. 2019 yılı Mart döneminde, toplam kredi tutarı 2.518 milyar TL'dir. Bu tutarın 1.009 milyar TL'si yabancı para ile verilen kredilerden, 1.508 milyar TL'si ise Türk parası ile verilen kredilerden meydana gelmektedir. Özetle sektörün sağladığı krediler her yıl düzenli olarak artmaktadır. Bu kredilerin çoğunluğunu Türk Lirası krediler oluştururken kalan kısmı ise yabancı paralı kredilerden sağlanmaktadır.

Şekil 10. Krediler (Türk Parası-Yabancı Para)

Kaynak: BDDK. (2019). Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri Mart 2019, Bankacılık Sektör Raporları, s. 10.

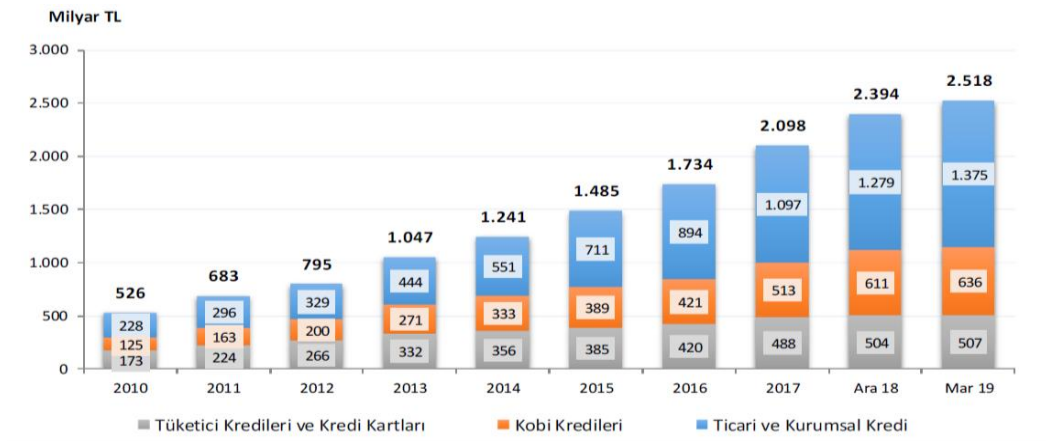
Şekil 11'deki dağılım incelendiğinde kredilerin dağılımında ticari ve kurumsal krediler %55 ile ilk sırada yer alırken KOBİ ve tüketici kredileri ise sırasıyla %25 ve %20'lik paya sahiptir. Bu noktadan hareketle Türkiye bankacılık sektöründe faaliyet gösteren bankaların kredi gelirlerinin çoğunluğunun ticari ve kurumsal kredilerden oluştuğu söylenebilir.

Şekil 11. Kredilerin Dağılımı

Kaynak: BDDK. (2019). Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri Mart 2019, Bankacılık Sektör Raporları, s. 10.

Kredi türlerinin gelişimi incelendiğinde 2019 yılı Mart döneminde; bir önceki döneme göre tüketici kredileri ve kartlarda 3 milyar TL, KOBİ kredilerinde 25 milyar TL ve ticari ve kurumsal kredilerde ise 96 milyar TL artış olmuştur. Söz konusu dönemler arasında genel olarak toplam 124 milyar TL'lik bir artış oluşmuştur. Şekil 12'de gösterildiği üzere bütün kredi türlerinde bir önceki yıla göre artış gerçekleşmiştir.

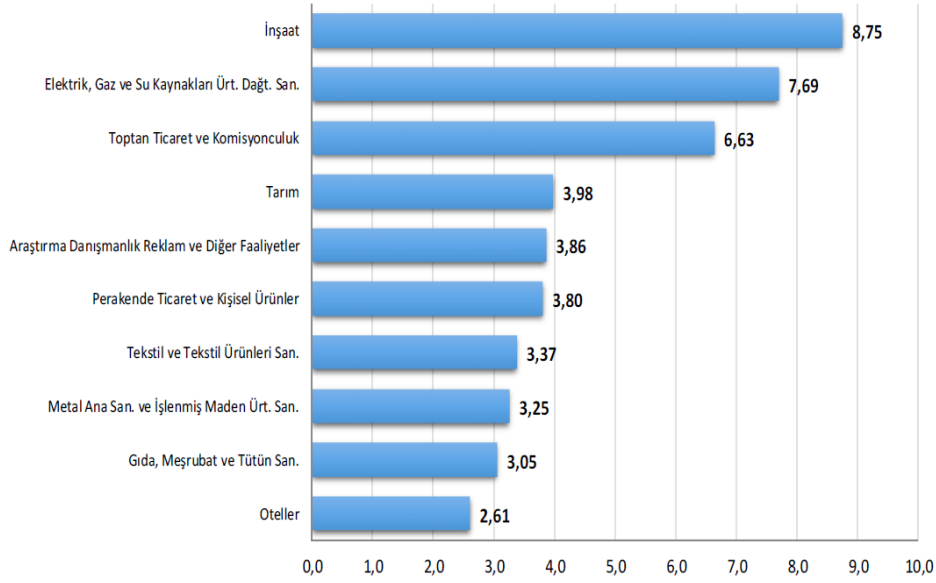

Şekil 12. Kredi Türlerinin Gelişimi

Kaynak: BDDK. (2019). Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri Mart 2019, Bankacılık Sektör Raporları, s. 11.

Şekil 13'de çeşitli sektörlerin kredi kullanım oranları incelenmiştir. Türkiye'nin lokomotif sektörü olarak görülen inşaat sektörünün en fazla kredi kullanan sektör olduğu, bunu takiben elektrik, gaz ve su kaynakları üretim dağıtım sanayi sektörünün en fazla kredi kullanılan ikinci sektör olduğu görülmektedir. Son

olarak ülkemiz turizm açısından zengin kaynaklara sahip olmasına rağmen turizm sektörünün kredi kullanımı açısından en son sırada yer aldığı görülmektedir.

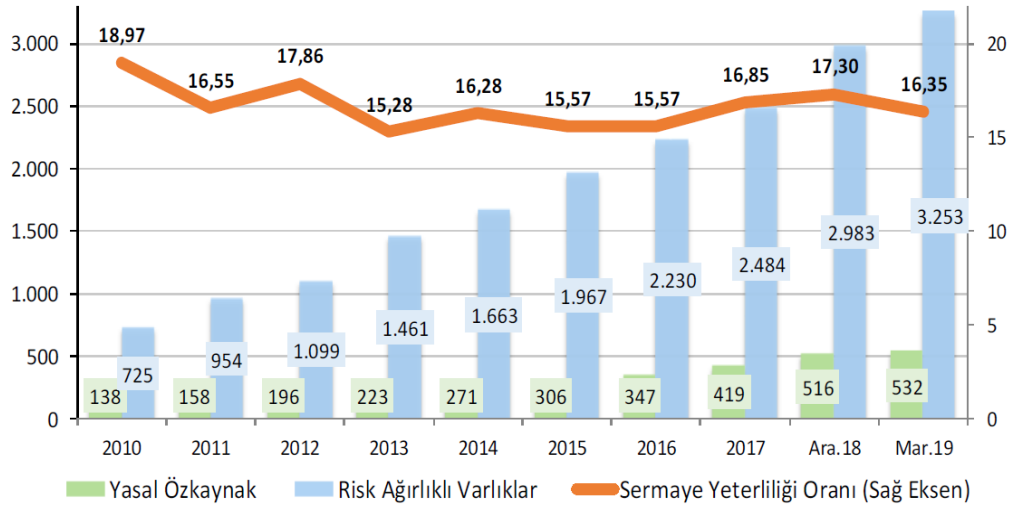
Şekil 13. Seçilmiş Sektörlerin Toplam Krediler İçerisindeki Payı

Kaynak: BDDK. (2019). Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri Mart 2019, Bankacılık Sektör Raporları, s. 11.

2.1.1.3.5. Sermaye Yeterlilik Oranı

Bankacılık sektöründe faaliyet gösteren bankaların sermaye yeterliliği oranı 2019 yılı Mart döneminde %16,35 olarak gerçekleşmiştir. Türk bankacılık sektörünün sermaye yeterlilik oranı 2018 sonu verileriyle kıyaslandığında %17,27'den %16,35'e düşmüştür. Şekil 14'den de anlaşıldığı gibi sermaye yeterlilik oranının yıllara göre seyri %15 ile %19 arasında dalgalı bir değişim göstermiştir. Buna karşın Türk bankacılık sektörünün SYO'nun Basel kriterlerine göre oldukça iyi olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim ülkemizdeki bankaların sermaye yeterlilik oranları Basel kriterlerine göre asgari sermaye yeterlilik oranı olan %8'in üzerinde bulunmaktadır.

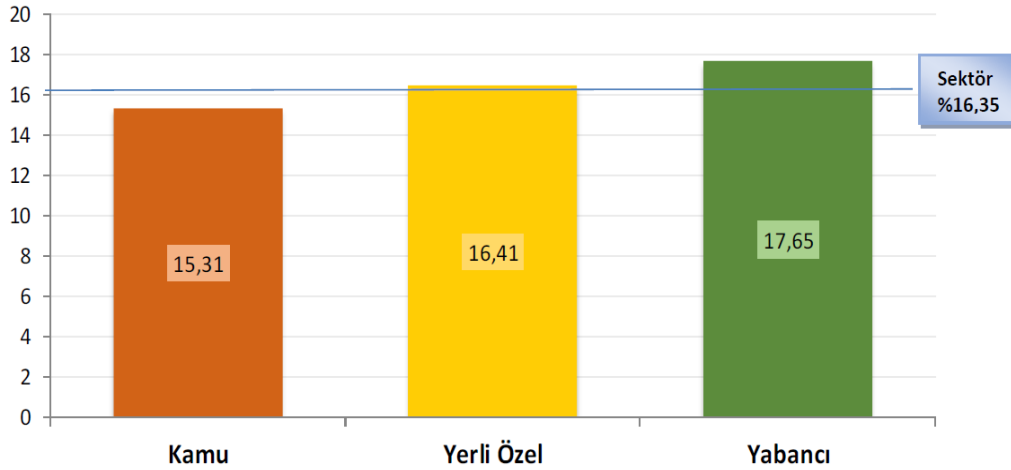

Şekil 14. Sermaye Yeterlilik Oranının Gelişimi

Kaynak: BDDK. (2019). Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri Mart 2019, Bankacılık Sektör Raporları, s. 20.

Bankaların sahiplik özelliklerine göre sermaye yeterlilik oranlarına bakıldığında yabancı banka ve yerli özel banka grubunun sermaye yeterliliği sektör ortalamasının üzerinde olduğu ortaya çıkmaktadır. Şekil 15'de belirtildiği gibi sektör ortalaması % 16,35 olup kamu bankaları oranı bu ortalamanın altında kalmaktadır.

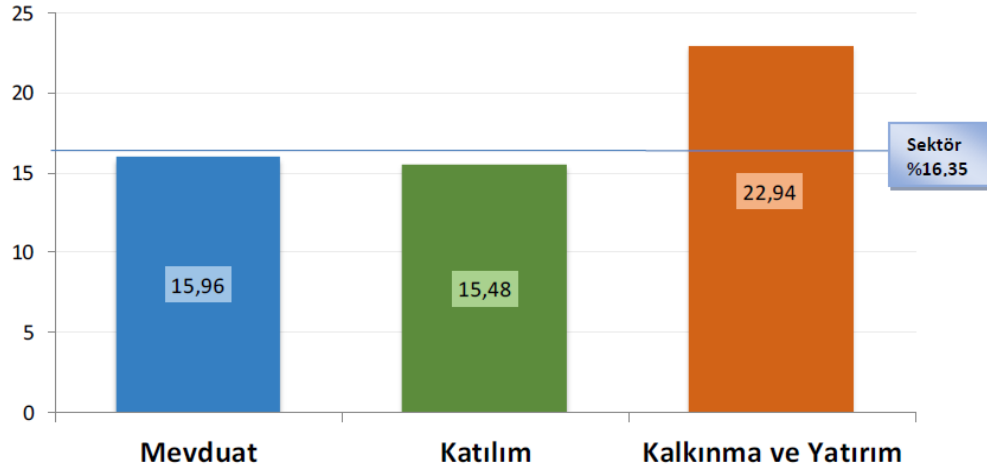

Şekil 15. Sermaye Yeterliliği Oranı

Kaynak: BDDK. (2019). Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri Mart 2019, Bankacılık Sektör Raporları, s. 20.

Bankaların fonksiyon gruplarına göre sermaye yeterlilik oranları incelendiğinde birinci sırada yeterlilik oranı sektör ortalamasının üzerinde olan kalkınma ve yatırım bankalarının olduğunu görmekteyiz. Daha sonra söz konusu orana göre ikinci sırada mevduat bankaları ve son sırada ise katılım bankaları yer

almaktadır. Mevduat ve katılım bankalarının oranları birbirine oldukça yakındır ve her ikisi de sektör ortalamasının altında bir yeterlilik oranına sahiptir.

Şekil 16. Sermaye Yeterliliği Oranı (Fonksiyon Gruplarına Göre)

Kaynak: BDDK. (2019). Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri Mart 2019, Bankacılık Sektör Raporları, s. 21.

2.1.2. Bankacılık Sektöründe Yaşanan Riskler

Bu bölümde ilk olarak risk kavramı tanımlandıktan sonra bankacılık faaliyetlerinde karşılaşılan temel riskler hakkında açıklamalar yapılmıştır.

Risk Kavramı: "Risk" kelimesi eski İtalyanca'da "cüret etmek" anlamında kullanılan "risicare" fiilinden gelmektedir. Risk bu manasıyla "kader"den çok, yapılan bir "seçim"i ifade etmektedir. Bir rivayete göre kelimenin kökü esasen "tehlike"yi gösteren Latince "riscum" (denizcileri engelleyen mercan kayalıkları)'dır. Türkçe ve İngilizce'ye Fransızca "risque"den geçmiştir (Altıntaş, 2018: 12).

Risk beklenmeyen sonuçlarla karşılaşma olasılığı olarak tanımlanır. Finansal açıdan ise risk, bir getirinin geleceğin alternatif durumlarına bağlı olması ve bu durumlardan en az birinin negatif ya da pozitif bir getiriyle sonuçlanması durumudur. İçinde bulunduğumuz dönemde risk, herhangi bir olay sonucunda beklenmedik durumlarda ortaya çıkan, ortaya çıktığında veya tekrar ettiğinde işletmenin finansal gücünü zayıflatacak bir sapma olarak ifade edilir (Aloğlu, 2005: 19). Risk kavramı

genel olarak gerçekleşen getiri ile beklenen getiri arasında ortaya çıkma ihtimali olan zarar olarak ifade edilir (Babuşcu, 1997: 60).

Bir başka tanıma göre risk: bir olayın oluşması ve işletmenin planlarına ulaşma hedeflerini etkileme ihtimalidir. Bu noktadan hareketle risk; günümüzde var olan değil, gelecek zaman dilimlerinde meydana gelme ihtimali olan tehlikeli durumlar olarak ifade edilebilir (Kızılboga, 2013: 64). Genel olarak risk gelecekte ne olacağına dair bugünkü belirsizliğe denir (Coyle, 2000: 2).

Ortaya çıkan herhangi bir olumsuzluğu risk olarak ifade edebilmek için bazı şartlara taşınması gerekir (Özçetin, 2017: 126). Bunlar;

- Risklerden kaçınılması mümkün değildir,
- Riskler her ortamda meydana gelebilir,
- Genellikle tam ve net olarak tanımlanması veya öngörülmesi mümkün değildir (Belirsizlik vardır),
- Riskler zamanla değişir,
- Risklerin yönetilmesi mümkündür,
- Risklerin sonuç üzerinde olumsuz etkileri vardır.

Bundan sonraki kısımda bankaların karşılaştığı riskler tek tek açıklanmıştır.

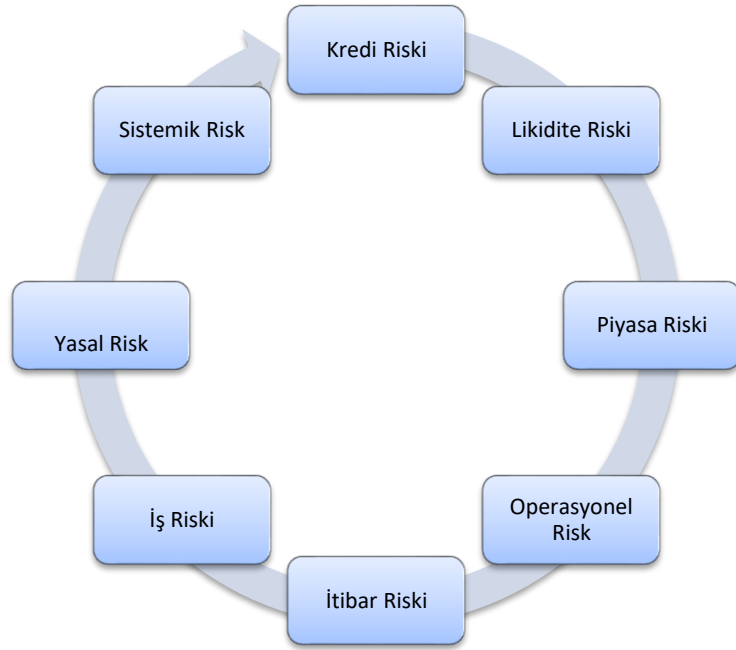
2.1.2.1. Bankaların Karşılaştığı Riskler

Riskler kaynaklarına göre iki şekilde ifade edilirler. Bunlar sistematik riskler ve sistematik olmayan risklerdir. Sistematik risk genel ekonomik koşullardan kaynaklanan ve dolayısıyla tüm yatırım araçlarını etkileyen, kaçınılamayan riski ifade eder. Sistematik olmayan risk ise yatırım aracının veya işletmenin kendi varlığından kaynaklanan sadece kendisine özgü, kaçınılabılır riski ifade etmektedir.

Riskler kontrol edilebilirliklerine göre de ikiye ayrılır. Bunlar kontrol edilebilen riskler ve kontrol edilemeyen risklerdir. Kontrol edilebilen riskler, bazı teknik ve kısıtlamaların uygulanması ile birlikte bankaların zarara uğrama

durumlarının azaltılma olasılığı olan risklerdir. Kontrol edilemeyen riskler ise, kontrolü mümkün olan risklerin veya anlık olarak ortaya çıkan durumların hiçbir teknik veya sınırlama ile önlenememesi ve öngörülememesi olarak ortaya çıkan zarar riski olarak ifade edilirler (BDDK, 2001).

Genel olarak bankaların karşılaştıkları riskler aşağıdaki Şekil 17'de gösterilmiştir.

Şekil 17. Bankaların Maruz Kaldığı Riskler

Şekil 17'de gösterilen riskler sırasıyla başlıklar altında açıklanmıştır.

2.1.2.1.1. Kredi Riski

Kredi riski, bankadan kredi alan müşterinin sözleşme şartlarına uymayıp borcunun bir kısmını ya da tamamını zamanında ödeyememesinden dolayı karşılaşılabilecek zarar ihtimalini ifade etmektedir (BDDK, 2010).

Diğer bir ifadeyle kredi riski, bir bankanın kredi verdiği kişilerin veya kurumların bankaya olan borçlarını geri ödeyememe durumudur. Borçluların

kendilerinden ya da başkalarından meydana gelen sebeplerle borçlarını kısmen ya da tamamen ifa edememelerinden meydana gelen risktir. Kredi riski dört türe ayrılabilir (Global Association of Risk Professionals, 2015: 3). Bunlar;

- Temerrüt riski,
- İflas etme riski,
- Gerileme riski ve
- Uzlaştırma riskidir.

Temerrüt Riski: Borçlu tarafın krediyi faiz veya anaparayı ödememek suretiyle kredilerini geri ödeyememesi sonucu ortaya çıkan risk olarak tanımlanabilir. Müşteriler ödemesiz 90 gün sonra kredilerinde temerrüde düşmüş sayılırlar (Crosbie, 2003: 1; Crouhy, Galai ve Mark, 2014: 30).

İflas Etme Riski: Bir şirketin borç sahipleri hissedarlardan şirketi devraldığına ortaya çıkar. Bu, karşı tarafların söz konusu varlıkların devralınması riskini ifade eder.

Gerileme Riski: Düşüş riski, kredi riskinin gelecekteki tahminini temsil eden bir bankanın veya finansal kuruluşun kredi değerliliğinin azalması riskidir (Standard ve Poors, 2014: 14).

Uzlaştırma Riski: Bir işlemin gerçekleşmesi için nakit akışlarının bir değişiminin sonucu olarak gerçekleşir. Bir işlemin çözülmemesi genel olarak karşı tarafın temerrüde düşmesi veya operasyonel sorunlar nedeniyle yetersiz likidite düzeylerinden kaynaklanır (Crouhy ve diğerleri, 2014: 30).

2.1.2.1.2. Likidite Riski

Bir bankanın fon girişi ile fon çıkışı arasındaki dengeyi sağlayamaması halinde oluşan risk türüdür. Özellikle kriz ortamının ilk evrelerinde mevduat sahiplerinin "banka paniği" nedeni ile bankaya hücum etmesi halinde bankanın karşı karşıya kaldığı risktir. Kriz ortamlarında ya da banka ile ilgili söylenti durumlarında yayılan haberin doğruluğunu ve yanlışlığını ispat etmek güçtür. Bu sebeple, bankalar

kasalarında belirli bir miktar nakdi ya da nakde kolay çevrilebilecek likit varlıkları tutmak durumundadırlar. Ancak burada asıl sorun bankaların optimum likidite oranını belirleyip buna göre hareket etmesidir. Çünkü bir bankanın gereğinden fazla likit varlık bulundurması karlılığını etkileyecektir. Aşırı likit bulundurma durumu, kaynakların da atıl kullanılacağı anlamına gelmektedir (Gündoğdu, 2014: 67).

2.1.2.1.3. Piyasa Riski

Bu risk türü bankaların karşı karşıya kaldığı risklerden biridir. Piyasa riski, bankanın ekonomik yapısının piyasa fiyatlarında meydana gelen hareketlilikler ve ters yönlü hareketler sonucu bankaların zarara uğrayabileceği risk türüdür (Kahraman, 2000: 3). Piyasadaki değişimlere bağlı olarak bankaların ticaret portföylerinin değerinde negatif sapma eğilimi görülebilmektedir. Bankaların nakit seviyesi, olumsuz sapmaları dikkate almak ve olumsuzlukları düzeltmek için hayati derecede önemlidir (Külahi, 2013: 18).

Piyasa riski finansal kurumların piyasalardaki çalkantılardan kaynaklanan kur, faiz ve hisse senedi fiyat değişimlerine entegreli olarak kur riski, faiz riski ve hisse senedi riski gibi risklerle karşı karşıya kalma ihtimaline denir. Bu noktadan hareketle aslında piyasa riski bankaların piyasada kullandıkları araçların piyasanın dalgalanmalarından etkilenmesi olarak da ifade edilebilir. Nitekim piyasa riski kur riski, faiz oranı riski ve hisse senedi riskinin toplamını oluşturmaktadır (Aloğlu, 2005: 39).

Piyasa riski, bilhassa değişkenlik gösteren piyasalarda bankaların sık karşılaştığı risk türlerinden birisidir. Değişkenlik gösteren piyasa ortamında bulunan bankalarda nakit ve açık pozisyon sıkıntısı oluşursa orada piyasa riskinin varlığından söz edilebilir (Saunders, 2003: 145).

Piyasa riski daima var olan bir risk türüdür. Bu riskin tespiti, piyasada kullanılan kriterlerin (borsa endeksi, döviz kuru, enflasyon oranı, faiz oranı vb.) değişkenliğine bağlıdır. Söz konusu riski kontrol etmek sadece portföy değerinin değişim oranlarına sınır konulması ile mümkündür. Piyasa riskinin yönetimi ise

portföy tutarındaki değişimlere göre ayar yapılması ile mümkün olabilecektir. Piyasa riski tüm bankacılık riskleri gibi çok yönlü ve değişkendir (Varlık, 2010: 118).

Banka bilançolarının aktif ve pasif kalemlerinde oluşan vade uyumsuzluğu piyasa riskinin oluşmasının en önemli nedenidir. Vade uyumsuzluğu bankaların kısa vadelerle topladıkları mevduatı uzun vadeli yatırımların finansmanında kullandıklarında ortaya çıkmaktadır. Piyasada oluşan volatilité bankanın aktif ve pasiflerinde dengesizliğe neden olmaktadır. Döviz kurları ve faiz oranlarında ortaya çıkan dalgalanmalar piyasa riskini de yakından ilgilendirmektedir. Ayrıca piyasa riski faaliyet gösterilen sektör ve ticari yatırımlardan da kaynaklanabilmektedir (Varlık, 2010: 119).

2.1.2.1.4. Operasyonel Risk

Operasyonel riskle ilgili literatürde bir çok farklı tanım bulunmaktadır. Bunlardan biri de operasyonel riski şöyle tanımlamaktadır: Bir bankanın yapmış olduğu işlerinde maliyetlerin getirilerini aşması ve bu sebeple öz sermayelerini kaybetmesi ya da öz sermayelerinde önemli derecede azalış meydana gelmesidir. Bankaların kullanmış olduğu sistemlerde yeterli düzeyde denetimlerin olmaması veya teknolojiden kaynaklanan hatalardan dolayı bazı kayıpların oluşması da operasyonel bir risktir. Çağımızda havale, EFT v.b online sistemlerin bulunması ve küreselleşme nedeniyle bankaların bir çok ülkede şubelerinin olması, söz konusu riski hayati derecede önemli kılmıştır (Karacan, 2002: 19).

Basel komitesi tarafından 2001 yılında yayınlanan bir metinde söz konusu riski başarısız ve yetersiz iş hatalarından, sistem ve personelden veya işletme dışı olaylardan kaynaklanan direkt veya endirekt kayıp riski olarak tanımlanmaktadır (Basel Komitesi, 2001: 2).

BDDK'nın yayınlamış olduğu bankaların sermaye yeterliliğinin ölçülmesine ve değerlendirilmesine ilişkin yönetmenliğinde operasyonel risk: banka personeli ve yönetimi tarafından süre ve koşullara göre davranılmamasından, denetimlerdeki aksamalar sonucu hata

ve yolsuzlukların gözden kaçmasından, teknolojik sistemlerdeki hata ve aksamalardan ve olağanüstü felaketlerden kaynaklanan kayıp ihtimali olarak tanımlamaktadır. Operasyonel risk, işletmelerin sistemlerindeki meydana gelen bazı hatalardan veya alınması gereken aksiyonların alınmaması neticesinde ortaya çıkabilecek zarara denir. Bankacılık sektöründe yaşanan operasyonel risklerin yedi farklı kaynağı bulunmaktadır (Şimşek, 2007: 34). Bunlar kısaca aşağıda açıklanmıştır.

1. İnsanlar: Bankalarda insandan kaynaklı riskler banka yönetimi veya personel eksikliğinden bilinçli ya da bilinçsiz olarak yapılan hatalardan kaynaklanan kaybı içermektedir. Bankaların eksik teminatla veya limitten fazla kredi vermesi durumunda ya da ürünlerini ve hizmetlerini yetersiz tanıtımları söz konusu riski arttırmaktadır. Banka çalışanlarının yoğun iş temposu, deneyim eksikliği ve iş motivasyonunun düşük olmasından dolayı operasyonel risk olayları artmaktadır. Buna ilaveten banka çalışanlarının şahsi hırslarından dolayı bankanın itibarını zedeleyecek (yolsuzluk, soygun v.b) durumlar da operasyonel riske neden olmaktadır. Yukarıda ifade edildiği gibi operasyonel riskin asıl kaynaklarından olan personelin herhangi bir iş deneyimine sahip olmaması ve işe alışmakta yaşadığı sıkıntılar ya da çalışma ortamına ayak uyduramaması bu riskin oluşmasının sebeplerindendir (Boyacıoğlu, 2002: 52).

2. Süreçler: Bankalarda iş akış süreçlerinde ortaya çıkan gecikmeler, hatalar veya sistemsel sorunlar v.b sebeplerle süreç kaynaklı operasyonel risk ortaya çıkmaktadır (Bessis, 2001: 21). Süreçlerle ilgili durumlar şunlardır;

- Görüntüleme, raporlama gibi işlemler için denetim eksikliği,
- Bilginin işlenmesindeki eksik formaliteler,
- Sistemsel hatalar,
- Risk denetimi ve sınır aşımı; riskin tanımlanmasında yönetsel zayıflıklar,
- Olayların akışının kayıt altına alınmasındaki eksiklikler,
- Risk tespitlerinde ya da veri sistemlerindeki teknik sıkıntılar ve denetim hataları.

3. Teknik Nedenler: Bu gruptaki riskler teknolojik cihazlardan kaynaklanan hatalar, aksamalar ve risk tespiti ile ilgili araçların eksik olmasından kaynaklanmaktadır.

4. Bilgi Teknolojileri: Yazılımlar ile ilgili oluşabilecek siber saldırı ve benzeri olaylardan kaynaklanan risklerdir.

5. Organizasyon Yapısı: Bankaların yönetim şemasındaki dağılım nedeniyle ortaya çıkan risklerdir.

6. Yasal Düzenlemeler: Kanuni uygulamalar sebebiyle ortaya çıkan operasyonel riskler bankalara zarar verebilmektedir. Uluslararası alanda faaliyette bulunan bankaları hem ülkemizde yapılan kanuni düzenlemeler hem de uluslararası alanlarda yapılan yasal düzenlemeler önemli ölçüde etkilemektedir.

7. Dış Unsurlar: Bankaların dışında gelişen üçüncü kişiler tarafından verilen zararlar operasyonel riske neden olmaktadır (Şimşek, 2007: 35).

2.1.2.1.5. İtibar Riski

İtibar riski bankaya karşı oluşan güven duygusunun azalması riskidir. Destek hizmeti hakkındaki olumsuz fikirlerin meydana gelmesi bankaların itibar riskini arttırmaktadır. Zayıf hizmet, hizmetin durması, tüketici kanununa ve etik kurallara aykırı eylemler, kişisel bilgilerin korunması ilkesine riayet edilmemesi, hırçın ve dikkatsiz satış ve pazarlamalar ve ürün hakkında ihtiyaç olan verilerin sunulmaması, fiyatlamada tüketici güvenine aykırı uygulamalar, uyumlu eylem (tröst) vb. durumlar müşteri şikayetlerine ve olumsuz fikirlerin meydana gelmesine sebep olan durumlar itibar riski olarak sayılabilir (Şengül, 2007: 26). Bu risk türü daha sonra ayrıntılı olarak ele alınacağı için burada kısaca açıklanmıştır.

2.1.2.1.6. İş Riski

İş riski, iş dünyasında var olan genel riskleri ifade eder. Bu risk, bir finansal kurumun stratejik risk yönetimi stratejileri ve kurumun itibarından etkilenir. Finansal ürünlere yönelik talep ve arz gibi belirsizlikler bankalar için iş riski olarak görülebilir. Bu durum, bankaların iş riskine karşı kendilerini korumak için yeterli sermaye bulundurma gereksinimini ortaya çıkarmaktadır (Crouhy ve diğerleri, 2014: 36).

2.1.2.1.7. Yasal Risk

Bankaların müşterileriyle veya rakipleriyle ilişkilerinde yapmış oldukları hatalar (Sözleşmeye uymama ve haksız rekabet gibi) nedeniyle açılan davaların kaybedilmesi sonucu zarara uğrama ihtimalidir. Türev ürün sözleşmelerinde yabancı ülkelerin mevzuatlarında söz konusu risk çok fazladır. Bankaların kanun hükümlerini yanlış anlamaları ve yorumlamaları veya kanuni değişiklikleri benimseyememelerinden kaynaklanan önemli bir risktir (Altıntaş, 2006: 464).

2.1.2.1.8. Sistemik Risk

2008 yılında meydana gelen ve tüm dünyaya yayılan ekonomik kriz bu riskin ekonomide ne kadar etkili olduğunun bir göstergesidir. Bu kriz ile beraber sistemik bakımdan önemli olan ekonomik kuruluşlarda meydana gelen problemler ve bunların bankaların ekonomilerinde ortaya çıkaracağı zararlar daha açık bir hale gelmiştir. Küresel çapta yayılan bu krizin ardından sistemik bakımdan önemli olan bankaların iflas etme ihtimalini düşürmek ve ekonomiler üzerindeki olumsuz etkisini azaltabilmek için daha sıkı ve etkin bir denetim gereksinimi ortaya çıkmıştır. Bu ekonomik kuruluşlarla ilgili sistemik risk ve etik risk sorunları azaltmak ve piyasa düzenini pekiştirmek hedefiyle bazı ülkelerdeki resmi kurumlar bir takım düzenlemeler yapma ve birbirleri ile fikir alışverişinde bulunma yoluna gitmişlerdir (Karadağ, 2015: 293).

European Central Bank (ECB), bu riski ekonomik düzensizliğin çok fazla yayılarak finansal gelişme ve huzurun ekonomik olarak zarar görecektir şekilde düzenin yürütülmesinin bozulma riski olarak ifade etmektedir (European Central Bank, 2009, 134).

Bir başka tanıma göre sistemik risk, bir kurumun başarısızlığının yayılma etkilerinin bir sonucu olarak tüm finansal sistemin bozulmasıdır. Bir finansal sistem içindeki bu tür karşılıklı bağlantılar, önemli bir ekonomik gerilemeye yol açabilir (Systemic Risk Centre, 2015: 12). 20 Ekim 2010'da FSB (Finansal İstikrar Kurulu) tarafından ilan edilen raporda sistemik risk ve ahlaki riskin azaltılmasına yönelik öneriler verilmektedir. Söz konusu raporda ilk olarak ahlaki riski azaltmanın yolları açıklanmakta ve aşağıda sıralanan öneriler verilmektedir (Financial Stability Board, 2010, 1-12):

- Global sistemik bakımdan önemli olan ekonomik kurumların daha fazla hata karşılama yeterliliğine haiz olması,
- Sistemik bakımdan önemli olan ekonomik kurumların denetiminin pekiştirilmesi,
- Sistemik bakımdan önemli olan ekonomik kurumların çözümlenmesinin uygun bir ihtimal olması,
- Esas ekonomik yapıların geliştirilmesi,
- Global sistemik bakımdan önemli olan ekonomik kurumlar için tutarlı ve verimli yerel stratejilerin uygulanmasının sağlanması.

2.1.3. Türkiye'de Bankacılık Düzenlemesi

Bu kısımda bankacılık sektörünün cumhuriyet döneminden itibaren gelişimi kronolojik olarak beş dönem olarak özetlenmiştir.

2.1.3.1. Ulusal Bankalar Dönemi (1923-1933)

Bu dönemin ilk yılına bakıldığında bankacılık sektöründe faaliyet gösteren 22 tane ulusal banka ve 13 tane de yabancı banka olmak üzere toplam 35 banka

bulunmaktadır. 1923 yılında ülkenin ekonomik sorunları konuşulmak amacıyla devlet ve önde gelen tacirler İzmir İktisat Kongresinde toplanmıştır. Bu toplantıda ekonominin gelişimi için ulusal bankacılığın kurulması önerisinde bulunulmuştur. Fakat özel sektörün bu bankaları kurmak için yeterli sermayesi olmamasından dolayı devlet destekli bir banka kurulmasına karar verilmiştir. Daha sonra 1924 yılında ilk özel banka olan İş bankası kurulmuş akabinde de ilk kalkınma bankası olarak 1925 yılında Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası kurulmuştur. Bu bankanın temel amacı özel sektöre ihtiyacı olan krediyi sağlamak olmasına rağmen bütün sermayesini iştiraklerine vermesi sonucu planlanan fayda sağlanamamış ve 1933 yılında bu banka Sümerbank'a devredilmiştir. Bu dönemin sonlarına doğru ülkenin iktisadi kalkınmasını desteklemek amacıyla 1931 yılında Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası kurulmuştur (Yetiz, 2016: 110).

2.1.3.2. Kamu Bankaları Dönemi (1933-1945)

1929 yılında Amerika'da başlayıp tüm dünyaya yayılan büyük buhran ülkemizi de etkilemiştir. Bu dönemde bankaların kuruluşunda devlet desteğinin olması gerektiği konuşulmaya başlanmıştır. Bu gelişmelerin üzerine ilgili dönemde devlet desteği ile birçok banka kurulmuştur. İlk olarak 1933 yılında Sümerbank ve İller bankası ardından 1935 yılında Etibank ve 1937 yılında Deniz Bank ve 1938 yılında da Halk Bankası kurulmuştur. Her bir banka farklı bir alanı desteklemek amacıyla kurulmuştur. Örneğin Halk Bankası küçük esnaf ve zanaatkârlara kredi sağlamak amacıyla faaliyete başlamıştır. Bu tarihlerde çok fazla kamu bankası kurulması nedeniyle, bu döneme kamu bankaları dönemi adı verilmiştir (Coşkun ve diğerleri, 2012: 7).

2.1.3.3. Özel Bankalar Dönemi (1945-1960)

Bu dönemde Türk bankacılığı gelişimini sürdürmüş ve özel bankacılık önemli bir bankacılık haline gelmiştir. 1945 yılından 1959 yılına kadar ülkede nüfus artmış, milli gelirin çoğunu sanayi sektörü almaya başlamış, kişi başına düşen milli gelir artmış, şehirler büyümüş, üretim artmış ve ülkede kredi ve paraya ihtiyaç

fazlalaşmıştır. Bu gelişmelerin ardından özel bankaların kurulması ihtiyaç haline gelmiş ve art arda özel bankalar kurulmaya başlamıştır. İlk olarak 1946 yılında Garanti Bankası ardından 1948 yılında Akbank, 1950 yılında Türkiye Sınai Kalkınma Bankası ve 1955 yılında da Pamukbank kurulmuştur. Bu dönem de bankaların aldığı faizler ve komisyonların devlet tarafından belirlenmesi ve döviz işlemlerinin sadece Merkez Bankası tarafından yapılıyor olması özel bankaları mevduat toplama ve şube bankacılığına yönlendirmiştir. Bu da yerel bankaların kapanmasını hızlandırmıştır (Çankaya ve Öz, 2011: 13).

2.1.3.4. Planlı Dönem (1960-1980)

Bu dönemde devlet yeni bankaların kurulmasını sınırlandırmış ve mevcut bankalar da faaliyetlerine devlet kontrolünde devam etmişlerdir. Daha önce kurulan bankalarda şube bankacılığı gelişmiş ve ticaret bankalarının çoğu holding bankacılığına dönüşmüştür. Söz konusu planlı dönemde iki adet ticaret bankası ve beş tane de kalkınma bankası olmak üzere toplam yedi tane yeni banka kurulmuştur. İlk olarak 1962 yılında Turizm Bankası kurulmuş daha sonra 1963 yılında Sınai Yatırım ve Kredi Bankası, 1964 yılında Devlet Yatırım Bankası ve Amerikan-Türk Dış Ticaret Bankası, 1968 yılında Türkiye Maden Bankası, 1976 yılında Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası ve son olarak 1977 yılında ise Arap-Türk Bankası kurulmuştur (Aydın, 2006: 30).

2.1.3.5. Serbestleşme ve Dışa Açılma Dönemi (1980 ve Sonrası)

Bu dönemde 1980 yılından itibaren ortaya çıkan serbestleşme ile birlikte faiz oranlarında ve dövizlerdeki sınırların kaldırılması ile bankacılık sektörünün daha hızlı gelişmesi sağlanmıştır. Bu serbestleşme ile birlikte bankalarda ürün ve hizmet çeşitliliği artmış ve bankacılık sistemine giriş kolaylaşmıştır. Daha sonra ülkemize Bank of Credit and Commerce (1980), Habib Bank (1982) ve Suudi American Bank (1984) gibi birçok banka giriş yapmıştır. Bu gelişmelere rağmen Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren bankaların sermaye yetersizliği, varlık kalitesinin zayıf olması ve denetim eksikliği gibi problemler bankaların kendi fonksiyonlarından

uzaklaşmalarına neden olmuştur (Doğan, 2017: 12). Türkiye'de sermaye hareketlerinin serbestleşmesi ile beraber bankaların sermaye hareketleri hızlanmıştır. Diğer taraftan ülkeden sermayenin çıkması ile birlikte ülke ekonomisi zor bir duruma girmiştir. Daha sonra Türk Lirasının konvertibilitesi belirlenmiş ülkemizde yaşayan kişilere sınırsız miktarda yabancı para bulundurma ve transfer imkanı sağlanmıştır. Yine bu yıllarda teknolojiye gelişmeler ve internet bankacılığının yaygınlaşması Türkiye'de e-bankacılık sisteminin kurulması ve bankalar arasında para transferlerinin bu sistemler aracılığı ile yapılması planlanmıştır. Serbest ekonomi mekanizmasının işlev kazanması ve ekonomik piyasaların bağımsızlaştırılmasına yönelik çalışmaların yapılması bankacılık sistemlerinde önemli etkilere yol açmıştır (Arabacı, 2018: 25).

1990 yılına gelindiğinde bu yıllarda ortaya çıkan krizler bankacılık sektörünün mali yapısının bozulmasına neden olmuştur. 1994 yılında meydana gelen ekonomik kriz sonrası bankalar iflas etmiş ve bankaların varlık kaynak yapısı bozulmuştur. Aynı zamanda 1980 yılının başından itibaren getirilen serbestleşme ile birlikte bankaların şube ve atm sayıları arttırılmış bu da bankaların karlılık oranlarının düşmesine neden olmuştur. 1994 yılında yaşanan ekonomik kriz nedeniyle bankaların öz kaynakları erimiş ve bankalara olan güven azalmıştır. Devlet bu konunun çözümü için mevduatı koruma güvencesi vermesine rağmen başarılı olamamış ve ekonomik sorunlar daha da artmıştır (Sarıtaş ve Saray, 2012: 35).

1999'a gelindiğinde bankaların kanuni düzenlemelerinde revizyon yapılmıştır. Bu revizyon ile birlikte bankacılık düzenlemesi Avrupa Birliği yönlendirmelerine ve Basel Komitesi önerilerine göre düzenlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca yapılan bu değişiklikler ve düzenlemeler 1999 yılının son günlerinde devlet ile Uluslararası Para Fonu arasında imzalanan Stand By anlaşmasının kaynağını oluşturmuştur. Ülkemizin ekonomisi açısından gelişmiş ve dengeli bir bankacılık sisteminin olması için 1999 senesinden beri önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bankacılık düzenlemesiyle ilgili kurumlar, bu bakış açısıyla söz konusu bankacılık sistemini inceleyerek sistemin noksan ve sıkıntılı taraflarını belirlemekte ve ihtiyaç duyulan düzenlemeleri süratli bir şekilde sektöre uygulama hedefini gütmektedirler (Bolgün ve Akçay, 2005: 113).

2000'li yıllarda Türkiye'de devlet bankalarının yapısal düzenlemelerinin gecikmesi, enflasyonun tahmin edildiği şekilde düşmemesi, kamu mallarına ve hizmetlerine enflasyon oranında artış yapılması ve piyasada oluşan talebin kontrol edilememesi sonucu 2000 yılının sonuna doğru ülke ekonomisi bozulmaya başlamış ve Kasım ayında ülkemizde bankacılık krizi oluşmuştur. Yukarıda ifade edildiği gibi krize neden olan durumlar kontrol altına alınamamış ve sorunlar 2001 yılında daha da artmıştır. Ülkemizde Şubat 2001'de bankalarla başlayıp hızlı bir şekilde tüm Türkiye'ye yayılan ikinci bir kriz meydana gelmiştir. Krizden sonra Nisan ayında ülke ekonomisindeki sıkıntıları gidermek ve ekonomik sistemin yapısını güçlendirmek hedefiyle güçlü ekonomiye geçiş programı uygulanmıştır. 2002 yılından 2007 yılına kadar hem ekonomi hem de finansal sektör bakımından yeni bir yapılanma dönemi olmuştur. Bankacılık sektörü de bu dönemde önemli derecede bir revizyon sürecine girmiştir. Yine bu dönemde bankacılıkla ilgili kanuni düzenlemelerin dünya çapındaki standartlara ve uygulamalara entegrasyon çalışmaları yapılmıştır. Bankacılıkla ilgili bütün kontrol ve düzenlemeye ilişkin yetkiler Hazine Müsteşarlığı ve Merkez Bankası'ndan alınıp yeni kurulan Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'na (BDDK) verilmiştir. 2002 krizinden sonra sermayelerinin çoğunu kaybeden özel bankalara devlet tarafından kaynak ilavesi yapılmış ve bu geçiş sürecine ayak uyduramayan bankalar ya başka bankalarla birleştirilmiş ya da Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna (TMSF) aktarılmıştır. Bu yapılan düzenlemeler 2004 yılının sonundan itibaren bankacılık sektöründe etkili olmaya başlamıştır. 2005 yılında Bankacılık Kanunu yeniden düzenlenmiş ve bu gelişmelerden sonra bankaların çalışan ve şube sayılarında önemli bir artış sağlanmıştır. ABD'de 2007 yılında başlayıp 2008 yılı itibariyle global bir kriz haline gelen bankacılık krizi çoğu ülkede etkili olmasına rağmen Türkiye'deki bankaların denetim sistemleri ve yasal altyapılarının çok güçlü olması sayesinde ülkemiz söz konusu global krizden en az etkilenen ülkelerden birisi olmuştur (Arabacı, 2018: 25-26).

Bundan sonraki kısımda bankacılık düzenlemesi ile ilgili olan kuruluşlar, Basel I, II, III ve bunların Türk bankacılık sistemine olan etkileri açıklanmıştır. Ayrıca yeni yeni uygulanmaya başlayan Basel IV düzenlemesi ile ilgili kısa bir bilgilendirmeye yer verilmiştir.

2.1.4. BIS ve Basel Komitesi

Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) 17 Mayıs 1930'da, küresel bağlamda finansal istikrarın ve merkez bankaları arasındaki hizmetlerin koordinasyonunu sağlamak amacıyla kurulmuş uluslararası bir organizasyondur. BIS, bankaların özkaynaklarının toplam kaynaklarına oranının denetimini ölçüp bu oranı rekabet ortamının bozulmaması için uluslararası bir standarda getirmeyi amaçlamaktadır. Merkez bankaları için bir işbirliği yapma gayretlerinin yanında, küresel piyasalarda devamlılığı sağlamaya yönelik çalışmalar yapan ve standartlar düzenleyen BIS, bankaların taşıdıkları riski nasıl ölçmeleri gerektiği ve buna karşı ihtiyaç duyacakları sermaye tutarı konularında çalışmalar yapmaktadır (Varlık, 2010: 20-21).

Uluslararası rekabetin küreselleşme sonucu artmasıyla farklı sektörlerdeki risk çeşitliliği artmış ve bu riskler karmaşık hale gelmiştir. Finans sektörünün sürdürülebilirliğini, bankaların büyük miktarını mudilerden elde ettikleri yabancı kaynakları, kredilendirme sürecindeki risk yönetiminin başarısı sağlamaktadır. Öngörülebilir risklerin yönetimi için, sektör denetim ve gözetiminin başarısının yüksek olması gerekmektedir. Uluslararası bankacılığın gelişimiyle, yerel düzenlemeler sektörün ihtiyaçlarını karşılayamaz olmuş, bu nedenle uluslararası düzenlemeler oluşturulmaya başlanmıştır. Bu süreçte BIS ve önde gelen uluslararası finans kurumları bir araya gelerek, yeni risk yönetimlerini ve teknolojilerini geliştirmeye başlamışlardır ve bu gelişmeler üzerine Basel Komitesi kurulmuştur (Kılıç, 2018: 12).

BIS bünyesinde ve yönetiminde faaliyet gösteren Basel Bankacılık Gözetim ve Denetim Komitesi (Komite) 1974 yılı sonunda, gelişmiş ülkelerin merkez bankaları ve banka denetim otoriteleri yetkililerinin bir araya gelmesiyle bankacılık sektörünün denetimi için küresel politikalar geliştirmek amacıyla kurulmuştur (Varlık, 2010: 21).

Komitenin kuruluşunun temelinde dünyada enternasyonel para ve sermaye piyasalarında petrol krizinin büyük dalgalanmalar oluşturması ve bu olayın bankalara negatif yansımaları yatmaktadır. ABD, İsveç, İsviçre, İngiltere, Belçika, Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Lüksemburg, Hollanda'dan oluşan 12 üye ile

faaliyet gösteren komite, üye ülkeler arasında denetim konularında işbirliğine imkan verecek bir alan hazırlamayı, daha farklı bir öngörüyle de uluslararası alanda kontrolün geliştirilmesini ve ilk sermaye yeterliliği olmak kaydıyla bankacılıkla alakalı pek çok alanda görüş önerisi ve teklifler hazırlayarak denetim kalitesinin arttırılmasını planlamaktadır (Teker, 2006: 65).

Buna ek olarak söz konusu Komitenin asıl amacı ilk olarak bankaların sermaye yeterlilik oranı olmak üzere bu alanda gerekli kontrol ve düzenlemeler ile dünya çapında bankacılık sisteminin etkinliğini arttırmaktır. Komitenin yürüttüğü faaliyetler aşağıda üç maddede özetlenmiştir (Altıntaş, 2006: 59):

- Devletler arasında bankaların denetimi ve mevzuatı ile alakalı alışverişini sağlamak,
- Uluslararası bankacılık aktivitelerinin denetimindeki etkinliği arttırmak,
- Bankacılık gözetim, denetim ve düzenlemesi ile alakalı gereksinim duyulan alanlarda asgari standartlar koymak.

Bankacılık düzenlemeleri Basel kriterleri çerçevesinde hazırlanmaktadır. Söz konusu kriterler bankaların karşılabilecekleri risklere karşı önceden bazı önlem almaları gerekliliğini öngörmektedir. Basel Komitesinin çıkarmış olduğu kriterler ve Türk bankacılık sektörüne etkileri sırasıyla aşağıda açıklanmıştır.

2.1.4.1. Basel I Kriterleri

Komite'nin yaptığı çalışmalar ile birçok bankanın piyasalarda yetersiz sermaye oranıyla faaliyetlerini sürdürdüğü ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bu sonuç neticesinde ulusal sermaye yeterliliği hesaplama yöntemlerini birbirleriyle uyumlu şekle getirmek ve bu noktada minimum bir standart oluşturmak hedefiyle komite 1988 yılında Basel I Standartlarını (The Basel Capital Accord) yayınlamıştır. Söz konusu kriterler aracılığıyla bankaların ekonomik yapılarının piyasada ortaya çıkacak krizlere karşı güçlenmesini sağlamayı planlamaktadır. Basel I'in asıl amacı, uluslararası bankacılık sistemini teknolojik yatırımlarında tamamlanarak, bankacılık sisteminde güvenilirliği korumak, sistemin istikrarını sağlamak, yöneticilerin, banka sahiplerinin ve bankada çalışan personelin bakış açılarını yeni düzenlemelere uyumlu

hale getirmektir ve bankaların bu yeni sistem esnasında risk kültürlerini oluşturmaktır (Doğan ve Sarsıcı, 2018: 115).

Basel I kriterleri bankaların sermayelerinin aktiflere oranının %8 den az olmamasını ve bu sebeple sermaye yeterlilik oranının uygulamasını tavsiye etmiştir. Bu gelişme bankacılık sistemini dünyada tek bir çatı altında toplama ve ekonomik piyasaların istikrarlı hale gelmesinin başlangıcını oluşturmuştur. Bu kriterler herhangi bir bankanın iflası durumunda ortaklarının ödemek zorunda kalacağı maliyetleri minimuma indirmek için asgari seviyede bulundurulması gereken sermaye üzerine odaklanmıştır. Basel I kriterleri birçok ülkede bankaların sermaye düzenlemelerinin temel taşı oluşturmuştur. Bu düzenlemeler ile küresel alanda faaliyette bulunan bankaların aktifleri ve sermayeleri arasında risk temeline bağlı bir bağlantı kurulmaya çalışılmıştır (Yıldırım, 2015: 11).

Basel I kriterleri, üç kısımdan oluşmaktadır. Birinci bölümde sermaye bileşenleri tanımlanmakta, ikinci bölümde aktiflere uygulanacak risk ağırlıkları belirlenmekte, üçüncü bölümde ise uygulanacak asgari standart oranın hesaplanması açıklanmaktadır. Basel I’de sermaye, ana ve katkı sermaye olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Ana sermaye grubu, nakit sermaye kalemlerini içermektedir. İkinci sermaye grubu olan katkı sermaye, nakit olmayan kalemleri ve özkaynak benzeri fonları içermektedir. Basel I standartları gereğince bankalar, sahip oldukları aktif ve bilanço dışı kalemlerini belirli kurallar altında çeşitli risk ağırlıkları ile ilişkilendirerek risk ağırlıklı aktiflerini hesaplamaktadırlar. Tüm varlıkların risk ağırlıkları %0, %10, %20, %50 ve %100 olarak atanmıştır (Kılıç, 2018: 13-14).

Basel I standartları ile bankaların uymaları gereken çalışma kriterleri belirlenerek, bankaların olası krizlere ve ekonomik dalgalanmalara karşı duyarlılığını arttırmak amacıyla banka sermayelerinin, bankaların bilançolarındaki riskli aktiflerinin yüzde 8’den az olmamasını gerektiren “Sermaye Yeterliliği Rasyosu” sistemi geliştirilmiştir (Çabukel, 2007: 35). Buna göre;

Sermaye Yeterlilik Rasyosu : %8 = $\frac{\text{Toplam Sermaye}}{\text{Kredi Riski}}$ formülüyle hesaplanmaktadır.

2.1.4.1.1. Basel I Kriterlerinin Türk Bankacılık Sistemine Etkileri

Basel I uygulamaları 1989 yılında Türkiye tarafından kabul edilmiş ve üç yıllık bir periyot içerisinde uygulanmaya başlanmıştır. Bu kriterler üç yılın sonundan itibaren tam anlamıyla uygulanmaya başlanmış ve zaman içinde kademeli olarak bazı düzenlemeler yapılmıştır. Söz konusu zaman içinde Türkiye'de sermaye yeterlilik oranı üç yıl boyunca sırasıyla %5, %6, % 7 ve 1998 yılı itibariyle %8 olarak uygulanması planlanmış ve bununla ilgili gerekli yasal düzenlemeler ve uyumlaştırma adımları atılmıştır (Yıldırım, 2015: 12).

2001 Şubat'ta yürürlüğe giren yönetmelik ile piyasa riskleri sermaye yeterlilik ölçümlerine ilk kez dahil edilmiştir. Ülkemizde Basel I kriterlerinin hayata geçirilmesiyle, bankaların riskle ilgili kültürlerinin oluşturulması ve benimsenmesi, ortak ve yöneticilerin söz konusu düzenlemeye alıştırılması, teknolojik planlamanın yapılması ve ilgili personelin eğitilmesi gibi konular ön plana çıkmıştır (Beşinci, 2005, 1).

Sermaye yeterliliğine odaklanan Basel I kriterleri bankacılık sektörünün yapısını güçlendirmesine rağmen sektörün ihtiyacına hemen cevap verememesi ve yaşanan sıkıntılar nedeniyle yeni bir standarda ihtiyaç olduğu konuşulmaya başlanmıştır. Basel Komitesi de bu ihtiyaca cevaben 2004 yılında Basel II kriterlerini ilan etmiştir. Bankacılık sistemini düzenleyici kuruluşu olan BDDK yukarıda ifade edilen sorunlara çözüm bulmak için pek çok düzenlemeyi hayata geçirmiştir (Külahi, 2013: 189).

2.1.4.2. Basel II Kriterleri

Basel Komitesi Basel I'de ortaya çıkan eksiklikleri tamamlamak ve kredi riski hesaplarına operasyonel riski de ilave etmek için yeni bir düzenlemenin taslağını 1999 yılının Haziran ayında ilan etmiştir. İlan edilen bu düzenleme "Basel II Yeni Sermaye Uzlaşısı" olarak isimlendirilmiş ve daha hassas bir risk belirleme yöntemi

olması amaçlanmıştır. Söz konusu taslak yapılan görüşmeler sonucunda 2001 Ocak'ta ikinci bir taslak, 2003 Nisanda ise üçüncü taslak çalışmaları ilan edilmiştir (TBB, 2003: 278).

Üçüncü taslağa yapılan eleştiriler ve matematiksel etki araştırmalarının çıktıkları doğrultusunda, 26 Haziran 2004'de eksiklikler giderildikten sonra yeni sermaye uzlaşısı yayınlanmıştır. Bildiride, Basel II ile günümüz bankacılığında bilhassa, risk yönetimi ve sermaye düzenlemelerinde kontrolün esas alınacağını ifade etmiş, ekonomik sistemin bir bütün olarak dengesinin güçlendirilmesiyle ilgili olarak bankaların sağlık ve güvenliğinin artırılacağı vurgulanmıştır (Şendoğdu, 2010: 6).

Basel II için BDDK'nın 24.02.2011 tarihli kararında 7 Ocak 2011 ve 31 Haziran 2012 tarihleri aralığında bir alışma süresi verilmiş, bu zaman zarfında bankaların sermaye yeterliliklerini ilan edilen düzenlemelere göre hesaplamaları ve bunları BDDK'nın talep ettiği şekle uygun olarak sunmaları gerektiği ifade edilmiştir. Bu noktadan hareketle ülkemizde de Basel II uygulamaları 31 Haziran 2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir (BDDK, 2013).

Basel II uygulamaları minimum sermaye yeterliliği, bunun denetimi ve piyasa disiplini olmak üzere üç temel üzerine inşa edilmiştir (Doğan ve Sarsıcı, 2018: 111-112). Basel II'nin birinci dayanağını asgari sermaye ihtiyacı oluşturmaktadır. Bu dayanakta bankaların risklere karşı ellerinde bulundurmaları gereken asgari sermaye tutarına ait bilgiler bulunmaktadır. Basel I'de belirtilmiş olan %8'lik minimum sermaye oranı Basel II'de de korunmuştur. Basel II ile gelen bu yeni düzenlemede risk ağırlık kalemleri değişmiştir. Rasyonun hesaplanmasında paydaya kredi riski ve piyasa riskinin yanında operasyonel risk kavramı da eklenmiştir. Buna göre:

$$SYR = \frac{\text{Özsermaye}}{\text{Kredi riski} + \text{Piyasa Riski} + \text{Operasyonel Risk}} \geq 8$$

Basel II'nin ikinci dayanağını denetim otoritesinin gözden geçirilmesi oluşturmaktadır. Denetim otoritesinin gözden geçirilmesi, bankaların denetim otoriteleri tarafından denetlenme sürecini kapsamaktadır. Basel II'nin son dayanağı

piyasa disiplini. Piyasa disiplini ile sağlanmak istenen amaç, asgari sermaye gereksinimi ile denetim otoritesinin gözden geçirilmesi olan diğer iki bloğu tamamlamaktır.

2.1.4.2.1. Basel II Kriterlerinin Türk Bankacılık Sistemine Etkileri

Türkiye'de Basel II kriterlerine geçiş aşamalı olarak planlanmış ve bu amaçla bankalar birliği kontrolünde oluşturulan Basel II Yönlendirme Komitesi tarafından 30.05.2005 tarihi itibarıyla "Basel II'ye Geçiş Yolu Haritası" piyasaya açıklanmıştır. Bu sürecin planlanmasında sektördeki bankaların görüşleri alınmış, ilan edilen bu yol haritasında öncelikle genel kurallara yer verilmiş, bunun ardından ilgili taraflar ve konular çerçevesinde aylık olarak yapılması gerekenler planlanmıştır (BDDK, 2005, 2).

2005 yılında yayınlanan yol haritası Basel II kriterlerine uyum konusunda çok önemli katkılar sağlamıştır. Türkiye 2008 yılında operasyonel ve kredi riskleri için basit ve standart ölçüm yaklaşımlarını, 2009 yılından itibaren ise ileri ölçüm yaklaşımlarını benimseyerek kriterlere uyum sağlamıştır. Fakat ne yazık ki uzun yıllar ana faaliyet alanının dışında çalışarak yüksek gelirler elde etmeye alışmış olan bankalarda yeni kriterlerinin uygulanması planlanan zaman içerisinde yapılamamıştır (Yıldırım, 2015: 16).

ABD'de başlayıp tüm dünyayı saran küresel finansal kriz nedeniyle 1 Ocak 2009'da başlaması planlanan kredi riskinin derecelendirmeye dayalı olarak hesaplanmasına dair Basel II kriterleri ileri bir tarihe ertelenmiştir. Buna bağlı olarak 25 Haziran 2008 yılında BDDK yapmış olduğu açıklamayla Basel II kriterlerinin küresel piyasalarda yaşanan etkiler nedeniyle kredi riskinin hesaplanmasına geçişin ileri bir tarihe ertelendiğini ilan etmiştir (Külahi, Tiryaki ve Yılmaz, 2013: 192).

Basel I ilkelerinin piyasada oluşan ihtiyacı karşılamamasından dolayı Basel II ilkelerinin hazırlanmasına ihtiyaç duyulmuş ve bu ilkelerin hazırlanmasında ülkemiz aktif bir şekilde rol almıştır. Küresel piyasalarda yaşanan gelişmeler ışığında ülkemizde BDDK tarafından Basel II'ye geçiş sürecine yönelik birtakım çalışmalar yapılmıştır. Söz konusu kriterlerin hazırlanması ile ilgili görüşler verilmiş üçüncü

taslak çalışmasına ülkemiz altı banka ile katılım sağlamış ve bu çalışmaya ev sahipliği yapmıştır. Söz konusu çalışmalara yönelik Türkiye'de bazı sayısal araştırmalar yapılmış ve bu araştırmalara göre bankaları temsilen yirmi üç bankanın bilgileri kullanılarak Basel II'nin bankacılık sektörüne olan etkisini araştırmışlar ve sonuç olarak bu kriterlerin uygulanmaması halinde sermaye yeterlilik oranının %28.8 olurken, uygulanması durumunda ise söz konusu oranın %16'ya ineceği tespit edilmiştir (Gödeş, 2016: 38).

2.1.4.3. Basel III Sermaye Uzlaşısı

Basel II ilan edildikten sonra Basel III hazırlanmasına yönelik çalışmalar yapılmıştır. 15.09.2010 tarihinde düzenlenen 3.Santander Uluslararası Konferansında BIS genel müdürü Jaime Caruana'nın yapmış olduğu açıklamalarda bundan sonraki süreçte sermaye yeterliliği ile ilgili düzenlemelerin ve değişikliklerin yapılacağını ifade etmiştir (Mermod ve Ceran, 2011: 4).

ABD'de 2007 yılında konut piyasalarında yaşanan sıkıntılar 2008 yılı Eylül ayında patlak vermiş ve daha sonra Lehman Brothers Banka'sı batmış bunun etkisiyle AIG'de (American International Group) batma noktasına gelmiştir. Buna ek olarak olayın etkileri devam etmiş, önce Fortis satılmış sonra FannieMae ve Fredi Mac kamulaştırılmıştır. ABD'de ortaya çıkıp tüm dünyaya yayılan küresel kriz ile birlikte Basel kriterlerinin eksik ve yetersiz olduğu ifade edilmeye başlanmıştır (Tiryaki, 2010: 118).

Basel Komitesi, Aralık 2009'da Basel II'nin belirlenen noksanlıklarını tamamlamak ve ABD'de yaşanan küresel finans krizi çerçevesinde yürürlükte olan Basel II ilkelerini geliştirmek üzere (Bankacılık sektörünün dayanıklılığını güçlendirilmesi danışma belgesi) isimli istişare metnini yayınlamıştır (Demirkol ve Abla, 2012: 262).

Basel III ilkeleri, önceki çalışmada olduğu gibi sermaye gereksiniminin belirlenme esasının hepsini değiştiren bir bildiri olmamakla beraber, ABD'de ortaya çıkıp tüm dünyaya yayılan finansal krizle ortaya çıkan Basel II'nin eksiklerini

tamamlamaya çalışan bir ilave düzenlemedir (Kaderli, Doğu ve Arabacı, 2013: 507). Basel III'ün temel ilkeleri aşağıda özetlendiği gibidir (Basel Komitesi, 2017: 3);

- **Sermayenin Düzeyi ve Kalitesi Arttırılmalı:** Bankaların beklenmedik kayıpları karşılamaları için daha yüksek kalitede, daha fazla sermaye bulundurmaları gerekmektedir. Asgari katman 1 sermayesi% 4'ten % 6'ya yükselmiştir; bunun en az dörtte üçünün en yüksek kalitede (ortak hisseler ve dağıtılmamış karlar) olması gerekir.
- **Riski Belirleme Geliştirilmeli:** Piyasa riski için sermaye gereksinimleri önemli ölçüde artmaktadır. İhtiyaçlar on iki aylık piyasa stresine göre hesaplanmaktadır. Kredi değerlendirme ve düzeltme riski artık hesaplama çerçevesine dahil edilmiştir.
- **Banka Kaldıraçının Sınırlandırılması:** Kaldıraç oranı, bankaların yatırımlarını finanse etmek için borç birikimlerini kısıtlar ve faaliyetler düşüş anında riski azaltır.
- **Bankaların Likiditelerinin İyileştirilmesi:** Likidite kapsama oranı, bankaların stres zamanlarında otuz gün boyunca faaliyetlerini sürdürmek için yeterli likit varlıklara sahip olmalarını gerektirir
- **Limit Döngüselliğinin Sağlanması:** Bankalar, yüksek ekonomik büyüme dönemlerinde sermaye tamponları oluşturmak için kazançları korurlar, böylece ekonomik stres dönemlerinde onları aşağı çekebilirler.

2.1.4.3.1. Basel III Kriterlerinin Türk Bankacılık Sistemine Etkileri

2008 yılında Amerika'da ortaya çıkan global krizin piyasalara etkisini ve yansımalarını en aza indirmek için Basel III kriterleri yayınlanmıştır. Bu kriterlerin yayınlanması bankacılık sektörü içinde önemli etkiler sağlamıştır. Söz konusu kriterlerle birlikte bankalar daha ağır bir yapıya kavuşmuş ve bu standartlarla birlikte

başarısızlık riskini minimize etmişlerdir. Buna rağmen bankacılık faaliyetlerinde ortaya çıkan maliyetlerde daha fazla oluşmuştur (Temel ve Sezer, 2014: 75).

Yapılan değişiklikler incelendiğinde Basel III'ün özellikle nakit ve sermaye konularına odaklandığı görülmektedir. Diğer taraftan ülkemizde BDDK global krizden önce bazı önlemlerde almıştır. Alınan bu önlemlerin Basel III ile uyumlu olduğu görülmektedir. Örneğin Basel II'de ikinci yapısal blokta yer alan ve ölçümüne ilişkin herhangi bir standart belirlenmemiş olan nakit riskine ilişkin BDDK 2006 yılında bu konuyla ilgili bir yönetmelik çıkarmış ve bu yönetmeliğe daha sonra asit test oranı ve likit risk ölçümü gibi bazı esaslar getirmiştir. Söz konusu yapılan bu yönetmelik sayesinde bankalarımız 2008 finansal krizinden etkilenmemiştir. Daha doğrusu 2008 finansal krizinde bankalarımız nakit sıkıntısına düşmemişlerdir (BDDK, 2010: 12-13).

BDDK'nın 2013 yılında yayınladığı sektörün genel görünümü raporuna göre 2012 yılından itibaren Türkiye'de Basel II standartlarının uygulandığı, bu standartlar içerisinde s

ermaye yeterlilik oranının 2013'te yüzde 15.3 düzeyinde olduğu ve bu oranın hedeflenen tutarın oldukça üzerinde olduğu görülmektedir. Sermaye yeterlilik oranının hedefin üzerinde olması sektörde faaliyet gösteren bankalarının güçlülüğünün bir simgesidir (Erdoğan, 2014: 179).

2.1.4.4. Basel IV Düzenlemeleri

Bankaların risk ağırlıklı aktif ölçüm metodolojileri ve sermaye yeterliliği hesaplamaları, Basel Bankacılık Denetim Komitesi (BCBS) tarafından yayımlanan uluslararası Basel düzenlemeleri ile belirlenmektedir. Bu düzenlemeler, yaşanan global ekonomik krizler bankaların risk ve sermaye yapılarının güçlendirilmesi adına krizden çıkarılan dersler sonucunda revize edilmektedir. Bu bağlamda, en son yapılan değişiklikler, BCBS tarafından resmi olarak Basel III'ün tamamlayıcısı olarak belirtilse de getirilen değişikliklerin kapsamı ve etkisi değerlendirildiğinde sektör tarafından Basel IV olarak ifade edilmektedir. Basel IV'ün ana hatları

aşağıdaki başlıklar altında kısaca özetlenmiştir (Altıntaş, 2018: 137-138; TBB, 2016: 8).

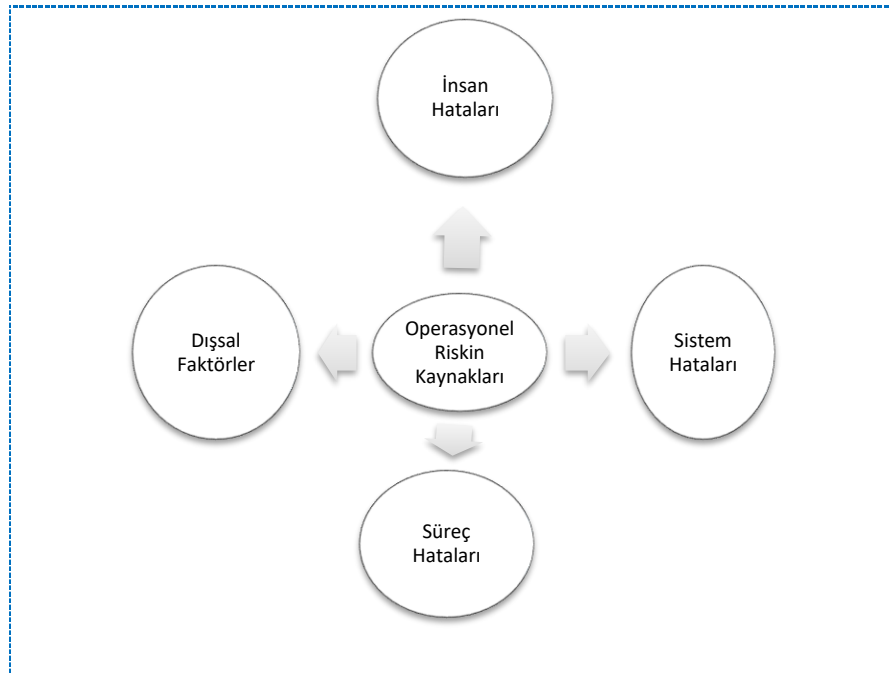
- **Kredi Riski Standart Yöntemin Düzenlenmesi:** Dışsal değerlendirmenin daha temkinli kullanılması, içsel durum tespit sürecinin prosedürü, konut projesi gibi konularda oluşan risklerdeki özel uygulamalar ve risk azaltımındaki değişikliklerinin düzenlenmesini öngörmektedir.
- **Piyasa Riski Çerçevesinin Düzenlenmesi:** Düzenleme ilk olarak bankacılık alım satım ayırımının netleşmesi gerektiğini belirtmiş daha sonra piyasa riski hesaplamasında riske maruz ölçü yönteminden kuyrukta beklenen kayıp (ES/ETL) yöntemine geçilmesini ve son olarak standart yöntemde daha hassas bir yaklaşım benimsenmesi gerekliliğini ifade etmiştir.
- **Karşı Taraf Riski ve Kredi Değerleme Ayarlamalarının Düzenlenmesi:** Basel Komitesi bu değişiklik ile karşı taraf kredi riski standart yaklaşım (SA-CCR)'nın geliştirilmesini, kredi değerlendirme ayarlamaların piyasa riski ile uygun hale getirilmesi ve içsel yöntemin kaldırılması gerektiğini ifade etmiştir.
- **Kredi Riskinde İçsel Derecelendirme Yaklaşımı (IRB) Yönteminin Düzenlenmesi:** Komite bu düzenleme ile ülke riski ve düşük temerrütlü portföylerde içsel modelin kalkmasını ve parametlerin uyumu ve tahminine yönelik yeni uygulamaların gelmesi gerektiğini belirtmiştir.
- **Operasyonel Riskin Düzenlenmesi:** Düzenleme söz konusu riskin hesaplanmasında kullanılan mevcut bütün yöntemlerin yerine yeni bir yöntemin gelmesi gerektiğini ve faaliyet göstergelerinin kullanılmaya başlanması gerektiğini ifade etmiştir.
- **Menkul Kıymetleştirme Düzenlemelerinin Revizyonu:** Basel Komitesi bu çerçevede öncelikle mevcut yaklaşımlara yeni bir sıralamanın gelmesi gerektiğini daha sonra ise şeffaf, kıyaslanabilir ve standart menkul

kıymetleştirme ilkelerinin tanımlanması gerektiğini ve bu işlemlere özel sermaye uygulamasına geçilmesini talep etmektedir.

Bankacılık sektöründe karşılaşılan risklere karşı Basel Komitesi tarafından oluşturulan ilkeler yukarıda özetlenmiştir. Bu noktadan sonra itibar riskine neden olan operasyonel riskin kökenleri aşağıda açıklanmıştır.

2.1.5. Operasyonel Riskin Kökenleri

Eksik ve başarısız iş akışları insan ve sistemden ya da dışsal olaylardan meydana gelen ve yasal riskide içine alan zarar etme ihtimali, operasyonel risk olarak ifade edilmektedir (BDDK, 2012: 4). Bu ifadeden de anlaşılacağı üzere operasyonel riskler insandan kaynaklanan hatalar, sistem hataları, süreç ve dışsal olaylar olmak üzere dört gruba ayrılmaktadır (Erdoğan ve Ülbeği, 2009: 49).

Şekil 18. Operasyonel Riskin Kaynakları

Şekil 18'den anlaşılacağı üzere operasyonel riskin kaynakları dört gruba ayrılmış olup, sırasıyla bu kaynaklara ilişkin açıklama yapılmıştır.

İnsan Hataları: İnsan hataları aşağıda gösterilen dört grupta ifade edilmektedir (Engin, 2010: 13). Bunlar;

- Banka personelinin hatası,
- Banka personelinin yapmış olduğu yolsuzluklar,
- Banka personelinin iş kanununun ve hükümlerine uygun davranmaması,
- Bankada sorumluluk alacak lider personel eksikliği.

Banka personelinin hatasından kasıt, bankada çalışan kişilerin kötü niyetli olmadan bilinçsizce yapmış olduğu hatalar sonucu bankanın zarara uğramasıdır. Banka personelinin yolsuzluk yapması ise insan faktörünün neden olduğu operasyonel kayıp olaylarında büyük bir tutarı temsil etmektedir.

Sistem Hataları: Son yıllarda piyasalara sunulan yeni ürünlerin ve hizmetlerin karmaşık olması, teknolojik anlamda yaşanan gelişmeler bankaların elindeki sistemleri yetersiz kılmıştır. Bu sebeple bankalar elinde bulundurdukları sistemleri ya tamamen değiştirme ya da yeniden yapılandırma yoluna başvurmuşlardır. Ancak bankalar bünyesinde kurulan yeni sistemde ya da sistemin geliştirilmesinde oluşturulabilecek bazı aksaklıklar ve yanlışlıklar, bankaların verilerinin kaybolmasına da neden olabilmektedir. Bu durumda ortaya çıkabilecek hatalar dört grupta incelenebilir (Teker ve Ülengin, 2001: 14-15). Bunlar:

- Teknoloji ve yatırımdan kaynaklanan risk,
- Sistem geliştirme ve uygulama ile ilgili sıkıntılar,
- Sistemin kapasite sorunları ve
- Güvenlik açığı olarak ifade edilebilir.

Süreç Hataları: Süreç hataları olarak ifade edilen bu başlıkta bankaların faaliyetlerini yürütürken planlanmış olan süreçlere ve bu süreçler ile ilgili fonksiyonlara sahip kontrollerin yapılmasına ilişkin bir planlamanın olmamasından ve mevcut uygulamaların yanlış hazırlanmasından ya da yanlış bir şekilde uygulanmasından kaynaklanan risklerdir. Kurumlar arası bilgi alışverişindeki eksiklikler, yetkili kişilere ilişkin yetkilendirmeye dair sınırların açık bir şekilde belirlenmemesi, yeterli ve etkin bir kontrol sisteminin olmaması, kurumun karşı

karşıya kaldığı risklerin belirlenmemesi ve banka çalışanlarının söz konusu riskler hakkında yeterince bilgi sahibi olmaması gibi ortaya çıkan durumlarda da bazı riskler oluşabilmektedir (Atay, 2010: 36).

Dışsal Faktörler: Son olarak dışsal faktörler bankaların dışarıdan aldığı hizmetleri sunan kurumların sözleşmelere bağlı kalmaması, hizmeti veren kurum veya kuruluşun iflası gibi durumlardan kaynaklanan risklerdir. Ayrıca terör saldırıları, kara para aklama olayları veya web sitelerin siber saldırıya uğraması, sahtekarlık olayları ve deprem gibi olağanüstü olaylardan kaynaklanan risk türüdür (Ghafoori, 2014: 28).

Operasyonel riskler dünya çapında birçok şirkette çok büyük zararlara neden olmuştur. Bu kısımdan sonra dünyada yaşanan operasyonel risklere dair açıklamalara ve örneklere yer verilmiştir.

2.1.5.1. Dünyada Yaşanan Operasyonel Risk Süreçleri

Basel II operasyonel risk çalışmaları gün geçtikçe hız kazanmış ve özellikle Avrupa ülkelerinde bu çalışmalar oldukça önemli hale gelmiştir. Operasyonel risk ile ilgili kaynaklarda da eskiye oranla kayda değer bir artış olmuştur. Bankaların finansal başarısızlıklarından dolayı ya da yönetimlerinden kaynaklı 1990'dan bu yana bölgesel başarısızlıklardan kaynaklı birçok olumsuzlukla sonuçlanmış operasyonel olaylar vardır. Bu süreçler için örnek olarak 2008 yılında yaşanmış olan operasyonel kayıp tutarı 400 milyar \$'ın üzerinde olmuştur (Aktaş, 2017: 65).

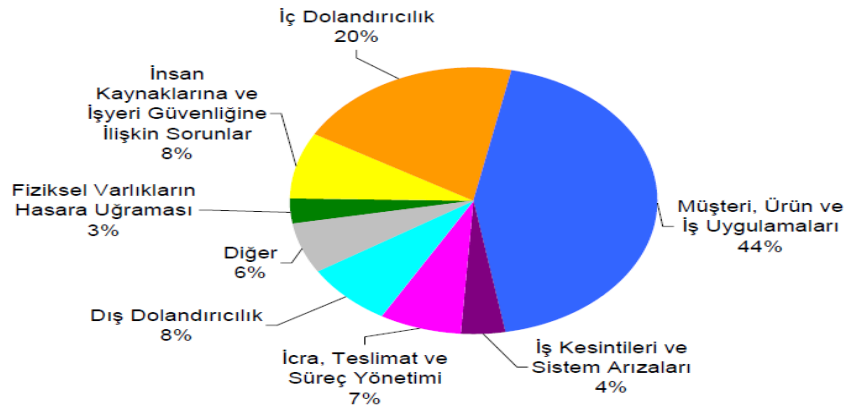
2008 yılı içinde dünya genelinde oluşan operasyonel risk olaylarının sınıflandırılması Şekil 19'de gösterilmiş olup, bu olayların en büyükleri aşağıdaki Çizelge 1'de özetlenmiştir.

Çizelge 1. 2008 Yılı Operasyonel Risk Kayıpları

Şirket	Ülke	Kayıp Miktarı (Milyar USD)	Olay
Bernard Madoff Investment Services LLC	ABD	50	Menkul kıymetlerde hile
Wells Fargo & Co.	ABD	8,4	Zarar gizleme
Societe Generale Group	Fransa	7,76	Yetkisiz işlem
Fairfield Greenwich Group	ABD	7,5	Dış dolandırıcılık
Petters Group Worldwide	ABD	3	Hatalı kayıt
Siemens AG	Almanya	2,8	Rüşvet
Credit Suisse Group	İsviçre	2,66	Fiyat manipülasyonu
VISA International	ABD	2,25	Rekabeti bozma
CITIC Group	Çin	1,9	Yetkisiz işlem

Kaynak: Esterhuysen, J. N., Van Vuuren, G. and Styger, P. (2010). The Effect of Stressed Economic Conditions on Operational Risk Loss Distributions. South African Journal of Economic and Management Sciences, 13(4), 577-592.

Yukarıdaki Çizelge 1 incelendiğinde 2008 yılında ABD'de meydana gelen Bernard Madoff Investment Services LLC şirketi menkul kıymetlerde yapılan hile sonucu 50 milyar \$ ile en fazla zarar eden şirket iken, Çin'de bulunan CITIC Group şirketi ise yetkisiz işlem nedeniyle 1,9 milyar \$ ile en az zarar eden şirket olarak göze çarpmaktadır.

Şekil 19. 2008 Yılı Kategori Bazında Adetsel Operasyonel Risk Dağılımı

Kaynak: Esterhuysen, J. N., Van Vuuren, G. and Styger, P. (2010). The Effect of Stressed Economic Conditions on Operational Risk Loss Distributions. South African Journal of Economic and Management Sciences, 13(4), 577-592.

Şekil 19'a bakıldığında operasyonel kayıplardaki en büyük oranın % 44 ile müşteri, ürün ve iş uygulamalarından, en küçük oranın ise %3 ile fiziksel varlıkların hasara uğramasından kaynaklandığı görülmektedir.

Aşağıdaki Çizelge 2'de dünyada yaşanan 2017-2018 en yüksek 10 operasyonel riskinin karşılaştırmalı değerlendirmesi gösterilmiştir.

Çizelge 2. 2017-2018 En Yüksek On Operasyonel Riskinin Karşılaştırmalı Değerlendirmesi

	2018 Sıralaması	2017 Sıralaması
BT kesintisi	1	1* ¹
Veri hırsızlığı	2	1*
Düzenleyici otorite riski	3	2
Hırsızlık ve dolandırıcılık	4	9
Tedarikçi riski	5	3
Yanılıcı satış	6	5* ²
Yetenek yönetim riski	7	Yeni
Organizasyonel değişim	8	6
Yetkisiz alım-satım işlemleri	9	5*
Model riski	10	-

Kaynak: <https://www.risk.net/risk-management/5424761/top-10-operational-risks-for-2018> adresinden 10 Ağustos 2019'da alınmıştır.

Çizelge 2'de yukarıda da belirtildiği gibi 2018 ve 2017 yılında meydana gelen en büyük ilk on risk türü sıralanmış ve 2017 yılına göre sıralamanın değişimi gösterilmiştir. BT kesintisi ve veri hırsızlığı 2017 yılında tek bir risk olarak değerlendirilmiş aynı zamanda yanılıcı satış ve yetkisiz alım-satım işlemleri de aynı kategoride tek bir madde de değerlendirilmiştir. Bunlara ilaveten 2017 yılında ilk on büyük risk türü içerisinde yer almayan yetenek yönetim riski 2018 yılında sekizinci risk olarak ortaya çıkmıştır. Çizelge 2'den de anlaşıldığı üzere 2018 yılı içerisinde meydana gelen operasyonel risklerin en çok BT kesintisinden, en az ise model riskinden kaynaklanmaktadır.

2.1.5.2. Basel Bankacılık Denetleme Komitesi Kapsamında Operasyonel Risk

Bretton Woods sözleşmesinin bitmesiyle beraber bankacılık sisteminde ulusal piyasada uygulanan sabit kur sistemi terk edilmiştir. 1974 yılında meydana gelen petrol krizi sonucunda uluslararası piyasalarda büyük bir dalgalanma olmuştur. Bu

¹ 2017 yılında BT kesintisi ve veri hırsızlığının birinci sırada olduğunu ifade etmektedir.

² 2017 yılında yetenek yönetim riski ve yetkisiz alım satım işlemlerinin beşinci sırada olduğunu ifade etmektedir.

dalgalanma sonucunda ortaya çıkan sorunlara çözüm bulmak amacıyla 1974 yılında Bankacılık Düzenleme ve Denetim Uygulama Komitesi adında bir komite oluşturulmuştur. Bu komite İsviçre'nin Basel kentinde uluslararası Takas Bank bünyesinde faaliyet göstermektedir. Bu komite gelişmiş ülkelerin merkez bankaları ve bankacılık denetim otoritelerindeki yetkili kişilerden oluşan bir ekiple bankacılık konularında uluslararası standartlar yayınlayan bir komitedir (BDDK, 2005).

Söz konusu komite 1988 yılında ülkelerdeki farklı sermaye yeterliliği hesaplama yöntemlerini tek bir çatı altında toplamak ve bu konuda uluslararası alanda yeterli bir sistem kurmak için Basel I olarak adlandırılan sermaye yeterliliği uzlaşısını yayınlamıştır. Bu uzlaşının en önemli eksikliği sermaye yeterliliği hesaplamalarında esas teşkil eden ölçütlerinin yetersiz olması ve risk olarak sadece kredi riskini kullanmasıdır. Piyasa riski kavramı ise daha sonradan dikkat çekmeye başlamıştı. 1980'li yıllarda finansal piyasalardaki dalgalanmalar ve çok sayıda Amerikan şirketinin batması bu riski gündeme getirmiştir. Bu eksikliği giderebilmek için 1996 yılından itibaren Amerika'da Sermaye Yeterlilik Rasyosunun paydasına faiz oranı ve döviz kurları ilave edilmiş ve piyasa riski içinde gerekli sermaye miktarının ilave edilmesine karar verilmiştir (Engin, 2010: 10).

Basel Komitesi 1996 yılında piyasanın ihtiyaçlarına cevap verebilmek için risk belirleme yöntemlerinin eksik ve yetersiz olduğunu tespit etmiştir. Bu sebepten dolayı 1999 yılında bir metin yayınlayarak yeni bir düzenleme ortaya koymuştur. Bu düzenleme aracılığıyla risk ölçümünü ihtiyaca uygun ve yeterli bir düzeye getirilmiştir. Komite bankaların kredi risklerine dair kararlarını 2004 yılında ilan etmiştir. Bu kararlar kapsamında riski tahmin etme olasılığı ve sermaye yeterliliği uygulamaları geliştirilmiştir. Bu düzenleme ile bankaların sermaye yeterliliğinin modern risk yönetimi ile birleştirilmesi hedeflenmiştir. Söz konusu kararların komiteye üye ülkeler tarafından 2007 yılı itibariyle uygulamaya konulması planlanmıştır (Aktaş, 2017: 44-45).

2.1.5.3. Operasyonel Riskin Sonuçları

Operasyonel risk yönetimi genellikle bankaların ürünlerini, hizmetlerini, süreçlerini ve sistemlerini denetlerken yönetim kurulunun etkinliğinin ayna görüntüsü olarak kabul edilmektedir (BCBS, 2009: 3). Ancak, operasyonel kayıpların başarılı bir şekilde yönetilememesi ciddi sonuçlar doğurabilmektedir. Bu riskler kısaca aşağıdaki başlıklar altında ele alınmıştır.

2.1.5.3.1. Kazançlarda ve Karlarda Düşüş

Operasyonel risk bir bankanın kazancına ilişkin belirsizlikle ilgili olması nedeniyle, operasyonel riskin önde gelen kaygılarından biri, beklenmeyen olayların sonucu olarak kazanç ve karlarda düşüşe yol açmasıdır. Operasyonel risk, kurumların uzun süre kapatılmasına yol açabilir ve sağlanan hizmetlerde aksamalara neden olabilir. Operasyonel risk nedeniyle kapalı kurumlar, firmaların kazanç veya kar elde etmesine izin vermemektedir (Rose ve Hudgins, 2013: 185-186).

2.1.5.3.2. Kredi Düşüşü

Kredi notları, bankaların ve yatırımcıların bir olay veya operasyonel zarara uğrama durumlarında telafi etmeyi bekleyebileceklerinin bir göstergesidir. Kredi notu, bankanın mali yükümlülüklerini tam olarak yerine getirme kabiliyetine ve istekliliğine işaret edebilir (Standard ve Poors, 2014: 14).

Standard ve Poors, Moody's veya Fitch Rating Agency tarafından yürütülen kredi derecelendirmeleri, finansal analiz, bankanın yönetimi, bankaların çekiciliği, beklenen büyüme ve endüstri döngüsüne maruz kalma gibi niceliksel ve niteliksel analizleri içerir (Crouchy ve diğerleri, 2014: 342).

Büyük işletme kayıpları düşük bir kredi notuna yol açabilir. Bu durum derecelendirme kuruluşlarının söz konusu bankanın önceden olduğundan daha yüksek bir risk olasılığına sahip olduğuna inandığını gösterir. Yüksek borç yükü,

yetersiz asgari sermaye miktarı ve düzenleyici değişiklikler kredi indirimlerine yol açabilir. Bu nedenle, kredi notunun düşürülmesi ilgili bankanın olumsuz görünmesine yol açacak, yatırımcı ve alacaklıların caydırıcılığını arttıracaktır (Ferreira, 2014: 15).

2.1.5.3.3. Bankaların Hisse Senedi Piyasa Değerinde Kayıp

Birçok çalışma operasyonel kayıp duyurularının borsada oluşan sonuçlarını analiz etmiştir. (Cummins, Christopher ve Wei, 2006: 1) operasyonel zararların hisse senedi fiyatlarındaki oynaklığı artırdığı ileri sürülmüştür. Operasyonel risklerin nihai olarak bir bankanın hisse senedi fiyatlarında bir düşüşe yol açacağı varsayılabılır. Ne zaman olursa olsun, piyasa zararı operasyonel zarardan daha büyüktür ve bankanın itibarı bu durumdan olumsuz etkilenecektir (Sturm, 2013: 193).

Bankaların maruz kaldığı operasyonel kayıpların açıklanmasının ardından, anormal getiriler de daha büyük ticaret hacimleriyle birlikte olumsuz bir eğilim göstermiştir (Gillet, Hübner ve Plunus, 2010: 224). Bu nedenle, operasyonel kayıplar bankaların değerini piyasa fiyatlarına göre düşürecek ve bankaların değeri üzerinde daha fazla olumsuz bir etki oluşturacaktır (Jarrow, 2008: 873).

2.1.5.3.4. İtibar Zedelenmesi

Daha önce belirtildiği gibi, operasyonel kayıplar doğrudan veya dolaylı olabilir. Bununla birlikte, operasyonel kayıpların büyüklüğü, kazanç, kâr ve piyasa değerindeki bir kayıptan daha fazladır. Operasyonel kayıplar bir tür başarısızlık içerdiğinden, finansal kaybın küçük olmasına rağmen bu kayıplar medyanın ilgisini çekmektedir. Operasyonel kayıplara olan bu ilgi, bir kurumun itibarı için ciddi tehditler oluşturabilmektedir (Sturm, 2013: 192).

Birçok çalışmada da bankaların piyasa değeri üzerindeki etkisinin ötesinde operasyonel olaylarından kaynaklanan itibar riski incelenmiştir. Operasyonel riske bağlı olarak banka itibarındaki zarar dolaylı operasyonel kayıp olarak görülebilir

(Chernobai, Rachev ve Fabozzi, 2007: 30). Piyasa zararı, operasyonel zararı geçtiğinde, bankanın gelecekteki itibarının kaybına yol açacaktır (De Fontnouvelle ve Perry, 2005: 2). Diğer yandan Basel II, bankaları asgari sermaye ihtiyaçlarına (kredi riski ve piyasa riskiyle birlikte) operasyonel riskleri dahil etmeye zorlamakta, itibar riski için ise sermaye gereksinimini ihmal etmektedir (Gillet ve diğerleri, 2010: 224).

Operasyonel kayıpların çok boyutlu yapısı, operasyonel risk ile diğer risk türleri arasında ayırım yapma zorluğuna neden olur. İtibar riski, Basel'in "operasyonel risk" versiyonundan "eksik ve başarısız iş akışlarından, kişilerden ve sistemlerden veya dış faktörlerden kaynaklanan direkt ve indirekt zarar riski" dışında kalsa da (BCBS, 2001: 2) operasyonel riskin finansal kurumların itibarını etkilediği kabul edilmektedir. Risk, finansal kurumların itibarını etkiler ve finansal kaybın ötesinde bir risk oluşturur (Ferreira, 2014: 16).

2.1.6. İtibar Riski İçin Teorik Çerçeve

Bu bölümde itibar riskine dair bilgilere yer verilmiştir.

2.1.6.1. İtibar Riskinin Tanımı

İtibar riski, bir işletmenin işlemlerindeki başarısız sonuçlar veya var olan kanuni kurallara uyulmaması neticesinde o işletmeye karşı beslenen güven hissini azalması ya da işletmenin itibarının zarar görmesi ile meydana gelebilecek kaybı ifade eder (Savram ve Karakoç, 2012: 329).

Bir finansal firmanın itibarının değerini, bu itibarın zarar derecesini, bu zararın kökenini ve dolayısıyla itibar riski kaynaklarını tanımlamakta önemli zorluklar vardır. İtibar, halkın bir kişiye, bir gruba veya bir kuruma karşı görüşü (daha teknik olarak, sosyal bir değerlendirme) olarak tanımlanabilir (Walter, 2010: 105).

Oliver Wyman (2014)'a göre “Bir kuruluşun yaptığı veya söylediği her şey üst yönetim, çalışanlar, müşteriler, yerel topluluklar, yatırımcılar vb. tüm kilit paydaşlarının kafasında silinmez bir izlenim oluşturur ve bu etkileşimlerin toplamı itibarınızı temsil eder”

İtibar riski, bir kurum veya kuruluşun ismini karalama ihtimali olan ve faaliyetlerini devam ettirmesini tehdit eden her türlü tehlikeli duruma denir. İtibar riski aşağıdaki şekillerde oluşur (Investopedia, 2019);

- Doğrudan, şirketin kendi eylemlerinin sonucu olarak,
- Dolaylı olarak, bir çalışanın veya çalışanların eylemleri nedeniyle,
- Teğetsel olarak, girişim ortakları veya tedarikçileri gibi diğer çevresel taraflar aracılığıyla.

2.1.6.2. İtibar Riskinin Artan Önemi

İtibar riski, işletmenin yapmış olduğu aktivitelerinde hataların oluşması sebebiyle halkın ve ortakların gözünde yitireceği güven ve itibarın tespit edilmesi amacıyla uygulanan öngörülerden meydana gelmektedir (Topaloğlu, 2013: 208). Günümüzde itibar riskinin artan önemi, dört faktörün sonucu olmuştur (Rayner, 2004: 3):

- Paydaş bakış açısında ve yönetimde değişiklik,
- Küreselleşme,
- Teknolojik ve medya devrimi,
- Maddi olmayan duran varlıkların önemi.

Bu faktörler kısaca aşağıda açıklanmıştır.

2.1.6.2.1. Paydaş Bakış Açısında ve Yönetimde Değişiklik

Daha katı bir finansal ortam, çeşitli risklerin yönetimi açısından ciddi tehditler oluşturur. BCBS'nin değişimi ve dolayısı ile Basel anlaşmalarına daha fazla risk türünün dahil edilmesi, itibar riskinin ihmal edildiğinin altını çizmiştir (Mukherjee, Zambon ve Lucius, 2008: 5). Uyumluluğun artan önemi, itibar riskine olan bağlantısının aydınlatılmış farkındalığına da yol açmıştır. Temel iş risklerine uymamak ve onları yönetmemek, finansal kurumların itibarı üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olacaktır (Ferreira, 2015: 40).

2.1.6.2.2. Küreselleşme

Küreselleşme, bankaların küresel olarak görüş, faaliyet ve beklentilerini değiştirmiştir. Bankacılık sektöründeki hızlı büyüme, artan sayıda küresel finansal rakibi ortaya çıkarmıştır. Rekabetin artması hem iç hem de dış kaynaklardan artan itibar riskine yol açmıştır (Mukherjee ve diğerleri, 2008: 6).

Finansal kurumların artık hiçbir bilgiyi gizleme yetkisi bulunmamaktadır. Küreselleşme, internet, sosyal medya ve diğer mobil teknoloji, bilgilerin dakikalar içinde yayınlanmasına neden olmaktadır (Chartered Institute for Management Accountants, 2007: 1). Bu da küreselleşmenin bir sonucudur.

2.1.6.2.3. Teknolojik ve Medya Devrimi

İletişim ve internetin artmasıyla, itibarın zarar görme riskinde bir artış meydana gelmiştir. Twitter, Facebook, LinkedIn vb. sosyal medya servislerini kullanma eğilimi, bilginin dünyanın bir bölgesinden diğerine nasıl aktığı ve geçtiği konusunda görüş belirtmektedir (Aula, 2010: 43).

Kurumsal dünya 2005 yılında itibar riski kavramına ilk defa ilgi göstermeye başladığında, kuruluşların odak noktası mevzuata uygunluk ve finansal suçlardı. Günümüzde ise odak noktası BT risklerinin itibar üzerindeki etkisini de kapsayacak

biçimde değişmiştir. Artık kelimenin tam anlamıyla her şirket, kritik iş süreçleri ve etkileşimleri için teknolojiye bağımlıdır. Bir BT arızasının çözülmesi 10 dakika veya 10 saat sürebilir, ancak itibar üzerindeki etkisi aylar veya yıllar boyunca hissedilmeye devam edilebilir (IBM, 2013: 2).

2.1.6.2.4. Maddi Olmayan Duran Varlıkların Önemi

Finansal kurumun itibarı, sahip olduğu en önemli varlık olarak algılanır. Bununla birlikte, korunması en zor olan varlıktır (Zboron, 2006: 504). İtibar, bir banka içindeki en önemli varlık olarak da görülür, çünkü satın alarak geri kazanılamayan tek varlıktır (Scandizzo, 2011: 41).

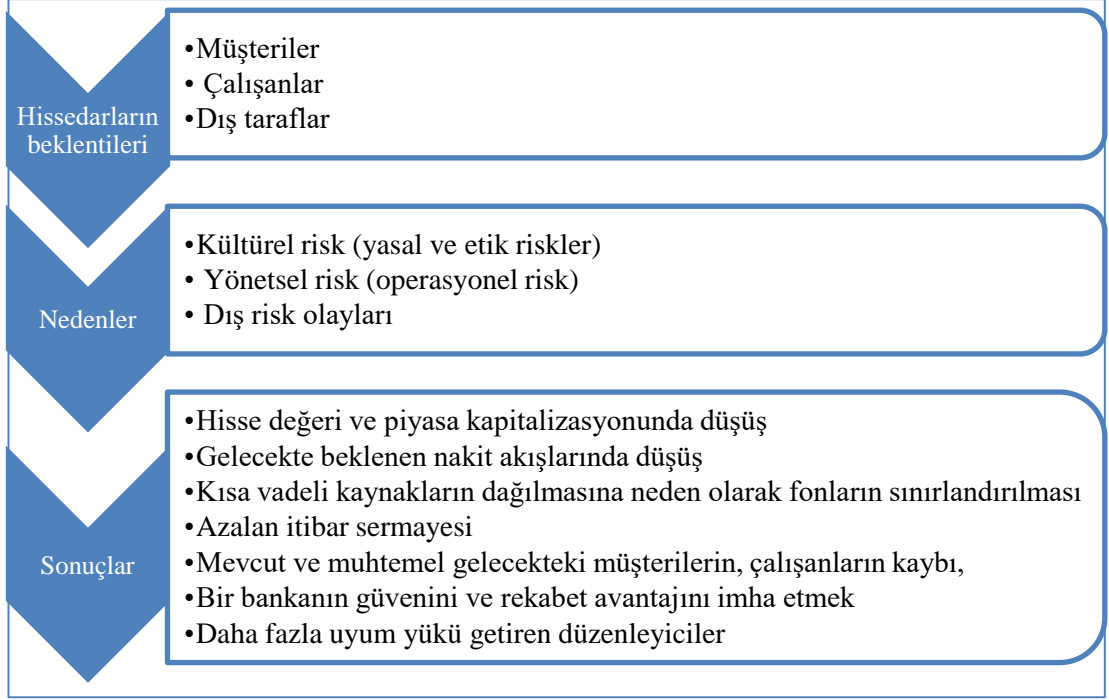
İtibar, bilançoda fiziksel bir varlık olarak sınıflandırılmadığı için maddi olmayan duran varlık olarak kabul edilir (Low ve Kalafut, 2002: 259). Bir bankanın itibarı, yatırım tercihlerinin üçte birinin yalnızca itibara dayanması nedeniyle özellikle önemlidir (Ferreira, 2015: 40).

Bu noktadan sonra itibar riskinin süreç olarak açıklanmasına yer verilmiştir.

2.1.6.3. Bir Süreç Olarak İtibar Riski

Bir banka içindeki itibar riskinin seyrini ve zaman içinde nasıl geliştiğini anlamak için, itibar riskinin, bir süreç olarak tanımlanması gerekir. Bankacılık sektöründe müşteriler, çalışanlar ve diğer kişiler banka paydaşlarının rolünü üstlenmektedir. İtibar riski, banka performansı ile paydaşların beklentileri arasındaki sapma nedeniyle bankaların itibarındaki kayıptır (Honey, 2012: 3).

Bir kuruluşun itibarı performansı, politikaları ve insanları tarafından etkilenir. Kuruluşun belirli bir paydaş grubunun beklentilerini karşılamadığı durumlarda itibar riski ortaya çıkar (Mitic, 2018: 172). İtibar riskinin süreçleri aşağıda şekil 20'de belirtilmiştir.

Şekil 20. İtibar Riskinin Süreçleri

Kaynak: Ferreira, S. (2015). Measuring Reputational Risk in The South African Banking Sector (Doctoral dissertation). North-West University Yunibesiti Ya Bokone-Bophirima.

Yukarıda gösterilen Şekil 20'den de anlaşılacağı üzere itibar riskinin süreçlerini işletmelerin paydaşlarının tutumu belirlemektedir. Bu tutuma neden olan riskler işletmelerde bir takım olumsuz sonuçlar ortaya çıkarmaktadır.

2.1.6.4. İtibar Riskinin Kaynakları

Bankaların itibar riski, faaliyetleri güven ve güvenilirliğe dayandığı için çok önemlidir. İyi bir itibar, bankaların rekabet edebilirliklerini artırarak istikrarlı ve devamlı bir kalkınmayı sürdürerek, bankaların zaman içinde hayatta kalmalarına büyük katkıda bulunmaktadır (Soana, 2016: 111).

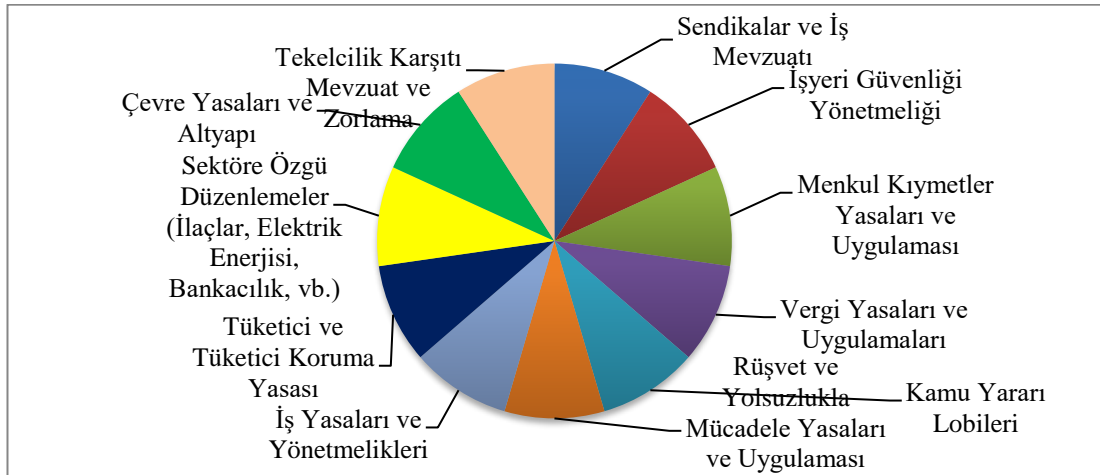
İtibar riski, bankanın faaliyet gösterdiği ortamda, paydaşları (yatırımcılar, müşteriler, çalışanlar, ulusal düzenleyiciler, devlet, uluslararası düzenleyiciler ve toplum) tarafından olumsuz algılanması olarak kabul edilir. İtibar riski, BCBS

tarafından paydaşların bankaya ilişkin algılarını yansıtabileceği için çok boyutlu bir risk olarak kabul edilmektedir (Ferreira, 2015: 42).

İtibar riski genellikle hesaplanamayan risklerin yönetimindeki başarısızlıklar sebebiyle meydana gelmektedir. Bu riskin birbiri ile ilişkisi olabilen birçok kaynağı vardır. Bu kaynaklardan bazılarını aşağıda yer verilmiştir (BDDK, 2016: 2);

- Yönetim bütünlüğü,
- Personel yetkinliği,
- Bankanın sahiplik ve ortaklık yapısı,
- Kurumsal kültür,
- Risk yönetimi ve kontrol ortamı,
- Kriz yönetimi,
- Şeffaflık / Hesap verebilirlik,
- Finansal sağlamlık / İş sürekliliği,
- Müşteri memnuniyeti,
- Kanun / Düzenlemelere uyum,
- Bulaşma Riski / Söylenti,
- Kurumsal yönetim.

Yukarıda belirtilen kaynakların yanı sıra itibar riskine sebep olan başka kaynaklar da bulunmaktadır. Bunlar Şekil 21’de gösterilmiştir.

Şekil 21. İtibar Riskinin Kaynakları

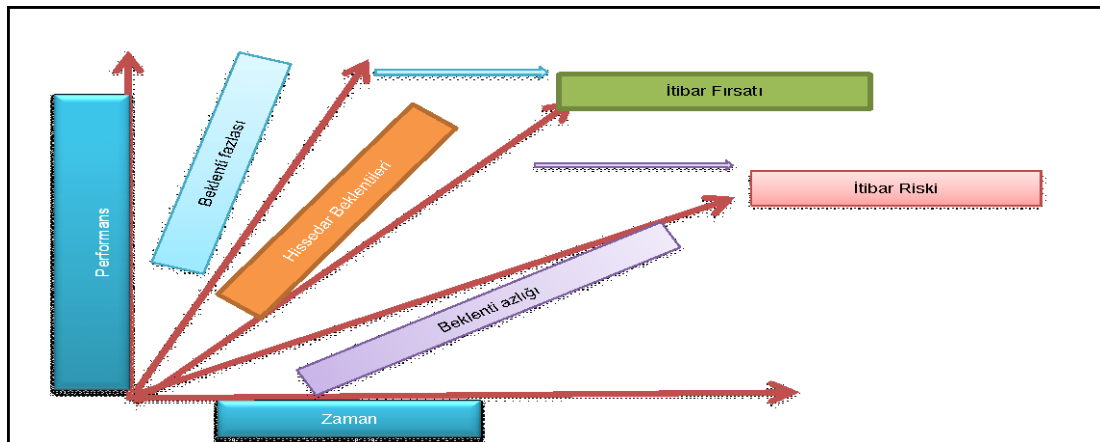
Kaynak: Walter, I. (2008). Reputational Risk and Conflicts of Interest in Banking and Finance: The Evidence So Far. In Variations in Economic Analysis (75-97). Springer, New York, NY.

Şekil 21’de de görüldüğü gibi itibar riski birçok olayın sonucu olarak ortaya çıkabilmektedir. Örneğin işyeri güvenliği yönetmeliğine göre işletmeler çalıştırdığı personelin güvenliğini sağlamak zorundadırlar. Eğer bir işletme yönetmeliğe aykırı davranarak herhangi bir personelin güvenliğini tehlikeye atarsa, bu durum gerek çalışanlar arasında gerekse dış paydaşlar arasında hızlı bir şekilde yayılır ve sonuç olarak işletmenin itibarına zarar verebilir. Buna ek olarak tüketici koruma yasasına dayanarak işletmelere verilen cezalarda da itibar riskine neden olabilen kaynaklar arasında örnek olarak gösterilebilir.

İtibar riskinin kaynakları, beklentilerin rolü ve ilgili paydaşlar bakımından iki başlık altında aşağıda açıklanmıştır.

2.1.6.4.1. Beklentilerin Rolü

İtibar riskinin ölçülmesi zor olmasına rağmen, bu ölçüm paydaşların görüş ve algıları ile anlamlı bir şekilde bağlantılıdır. Söz konusu görüş ve algılar öznel nitelikte olsa da bankaların performans ve faaliyetlerinin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu beklentilerin yerine getirilmemesi bir bankanın algısını olumsuz etkileyerek itibar kaybına yol açacaktır (Zboron, 2006: 504). İtibar riski yukarıda da belirtildiği gibi hissedarların beklentisi ile işletmenin performansı arasındaki farktan oluşmaktadır. Eğer bu fark olumlu olarak ortaya çıkarsa işletme adına bir fırsata dönüşür; eğer olumsuz olarak ortaya çıkarsa itibar riski oluşur.

Şekil 22. İtibar Riski veya Fırsatı

Kaynak: Deloitte. (2014). Global Survey on Reputation, s. 5.

Yukarıda şekil 22'de de gösterildiği gibi eğer firmanın performansı hissedarların beklentilerinden fazla olursa bu noktada itibar fırsata dönüşürken; eğer firmanın performansı beklentilerin altında kalırsa o zamanda itibar riski meydana gelmektedir. Ayrıca, bir bankanın performansı paydaş beklentilerinden ne kadar uzaklaşırsa, itibar riski de o kadar büyük olur. Algılanan performans, bankaların gerçek performansı tarafından yönlendirilir (Deloitte, 2014: 5). Düşük performans çoğunlukla kötü ürün veya hizmetlere, düşük kazançlara veya karlara veya yanlış piyasa raporlarına atfedilebilmektedir (Honey, 2012: 3).

Her bankanın paydaşların beklentilerini yönetme şekli, bankaların itibarının azalmasını veya artmasını belirlemektedir (Deloitte, 2014: 5). Bir bankanın paydaşları arasındaki algısı iyimser olursa, bu banka olumlu bir üne sahip olacaktır. Aksine, söz konusu bankanın paydaşları arasındaki algısı karamsar olursa, o zaman o banka olumsuz bir üne sahip olacaktır (Eccles, Newquist ve Schatz, 2007: 4). Paydaşların beklentileri, esas olarak bankaların geçmişine ve önceki performanslarına göre oluşturulan ve halka iletilen banka stratejilerine dayanmaktadır (Deloitte, 2014: 5).

2.1.6.4.2. İlgili Paydaşlar

Ferreira'ya (2015) göre hissedar teorisi, hissedarların gelirlerini artırmak için banka içindeki paraya yatırım yaptıklarını ve bu sebeple bankaların itibarını belirleyen temel belirleyiciler olduğunu belirtmektedir. Öte yandan paydaş teorisi, sadece paydaşların bir bankaya ilgisinin olmadığını aynı zamanda çalışanların, müşterilerin ve genel halkın da bankalar ile ilgilendiğini ifade etmektedir (Ferreira, 2015: 44).

Paydaşlar iç veya dış paydaşlar olarak sınıflandırılabilir. İç paydaşlar bankanın CEO'su ve diğer tüm çalışanları içerirken, dış paydaşlar sosyal medyayı, devleti ve düzenleyici kurumları, müşterileri, hissedarları ve bankanın faaliyette bulunduğu tüm toplumu kapsamaktadır (Chartered Institute of Purchasing and Supply, 2014: 1). İlgili paydaşlar iç ve dış paydaşlar olarak iki başlık altında kısaca açıklanmıştır.

İç Paydaşlar

Deloitte şirket yöneticilerine itibar riski ile ilgili yapmış olduğu bir ankete göre şirketlerin %68'i itibar riskini yönetirken çalışanlarını en önemli paydaşlar olarak gördüğü sonucuna ulaşmışlardır (Deloitte, 2014: 3). Bir bankanın çalışanları tarafından olumlu bir şekilde algılanması, çalışanların performansında yapıcı bir tutum geliştirmektedir. İyi bir itibar, saygın bir banka tarafından istihdam edilen çalışanların sosyal statülerini iyileştirme arzusunu artıracaktır. Mevcut çalışanların bankayı algılama şekli, bankaların gelecekteki potansiyel çalışanları çekme yeteneğini etkileyecektir. Bir bankanın performansı ile çalışanlar tarafından bilinen performans arasındaki herhangi bir sapma, çalışanların banka hakkındaki memnuniyetsizliğine neden olmaktadır (Tonello, 2007: 16). Çalışanlar genellikle yatırımlarının gelir olarak geri döneceği ve çıkarlarını koruyabileceği bir bankada hissedarlar olmak istemektedirler. Bu nedenle çalışanlar, finansal piyasanın algılarından etkilenen, hisse fiyatı ve banka algısına dayanarak paylarını satın alma ve satma yetkisine sahiptirler (Chartered Institute of Purchasing and Supply, 2014: 2).

Dış Paydaşlar

Deloitte'a göre (2014: 3) şirketlerin % 81'i itibar riskini yönetirken müşterileri en önemli paydaş grubu olduğunu ifade etmektedir. Bunun yanında şirketlerin % 73'ü devleti ve düzenleyicileri, % 68'i üst düzey yöneticilerin ve çalışanların en önemli paydaş olduğunu savunmaktadırlar. Bu nedenle, sosyal medyanın yaygın olduğu dünyada, müşteri beklentilerinin yönetimi zorunludur. Banka içindeki bir etkinlik müşteriye olumsuz etkilediğinde, bu olay hisse fiyatını da olumsuz etkileyecektir. Müşteriler tarafından algılanan iyi bir itibar, yalnızca bu müşterilerin banka kararlarından ve faaliyetlerinden memnun kaldıkları ve kendilerine değerli hissettiren hizmetleri gördükleri zaman ortaya çıkmaktadır (Mostert ve Lotz, 2010: 10).

Bankaların diğer ilgili dış paydaşlarını denetçiler, derecelendirme kuruluşları, finansal analistler, sigorta şirketleri ve ticaret ortakları (diğer ticari veya yatırım

bankaları) oluşturmaktadır. Bir bankanın belirsiz finansal kayıtlarının olduğu veya uzun süren bir uyumsuzluk geçmişi olduğu algılanırsa, yüksek bir temerrüt durumuna neden olabilir. Bu da, yatırımcıları ve mevduat sahiplerini varlıklarının güvenliği konusunda şüpheye düşürecektir (Ross, 2005: 8; Scandizzo, 2011: 56).

2.1.6.5. İtibar Riskinin Sebepleri

Yeminli Mali Müşavirler Enstitüsü 2006 yılında Stratejik Risk Dergisi ile bir çalışma gerçekleştirmiş ve bu çalışmada risk belirleme süreciyle de ilgili olan itibar kaybının nedenleri olarak şu hususlar belirlenmiştir (Gatzert, Schmit ve Kolb, 2016: 648-649):

- Kültürel Risk: Hukuki risk ve etik risk,
- Yönetim Riski: Yürütme riski ve operasyonel risk,
- Dış Risk: Birleşme riski ve çevresel risk.

Bu hususlar aşağıda kısaca açıklanmıştır.

2.1.6.5.1. Kültürel Risk: Hukuki Risk ve Etik Risk

Kültürel risk, bir şirketin bir ülkedeki operasyonlarının dil, gelenekler, normlar ve müşteri tercihleri arasındaki farklılıklar nedeniyle mücadele etme potansiyelini ifade eder (Mastering Strategic Management, 2016). Bu riskler, bir kurumun kültürüne gömülü olduklarından ve işyeri uygulamaları ve politikalarıyla ilgili oldukları için tanımlanmayan risklerdir (CIFMA, 2007: 19).

Yasal riskler genellikle önerilen kurallar ve raporlama düzenlemeleri, ihmal ve yasal uygunluk raporları sonucu ortaya çıkar (Koutsoukis ve Roukanas, 2014: 7). Ayrıca, davalardan kaynaklanan yasal maliyetleri ve bir bankanın faaliyetlerinde aksamalara yol açabilecek olumsuz kararları içerebilecek çeşitli nedenlerden dolayı yasal riskler ortaya çıkabilir. Ancak, Basel II Anlaşması, yasal ve düzenleyici riski operasyonel risk altında sınıflandırmıştır (Ferreira, 2015: 46).

Etik risk, bankalara norm ve etik kuralları ile ilgili tavsiyelerde bulunmak için profesyonel bir kurum tarafından uygulanan standartlara uyulmaması anlamına gelir. Etik risk genellikle bir bankanın vizyon ve misyonu ile fiili eylemleri arasındaki sapma nedeniyle oluşur. Söz konusu riskler yönetilmediğinde itibar riskine neden olabilmektedir (CIFMA, 2007: 20-21).

2.1.6.5.2. Yönetim Riski: Yürütme Riski ve Operasyonel Risk

İtibar riskinin temel sebeplerinin en başında operasyonel risk vardır (Deloitte, 2014: 7). İtibar riskinin başka nedenleri olmasına rağmen, bu çalışmanın ana odağı itibar riskinin önde gelen nedeni olarak operasyonel riske odaklanmaktadır. İcra ve operasyonel riskler genellikle iç denetim komisyonu tarafından incelenerek belirlenir. İcra ve operasyonel risklerin halen ciddi itibar kayıplarına neden olması, bu riskleri azaltmanın ne kadar önemli olduğunu göstermektedir (CIFMA, 2007: 20).

Yürütme riski performans göstergeleri, finansal hedeflerin karşılanması ve müşterilerin tatmin edilmesi ile ilgilidir. Operasyonel risk ise paydaşların beklentilerini ve ürün, hizmet, süreç ve prosedürlerin kalitesini içerir (CIFMA, 2007: 21). Operasyonel risk tanımı yasal riski içerir ancak stratejik riski ve itibar riskini dışlar (Basel Committee, 2006: 144). Bu tanım itibar riskini dışlasa da, operasyonel kayıpların aynı zamanda finansal kurumların itibarı, dolayısı ile doğrudan finansal zararın kendisinin üzerindeki etkisini aşan bir risk oluşturmaktadır (Sturm, 2013: 192).

Operasyonel riskten meydana gelen kayıpların bazıları sıklıkla oluşup karşılanabilir tutarda olabileceği gibi bir kısmı da daha az olup oldukça büyük etkileri olabilmekte, ekonomide genel olarak nakit ihtiyacı yaşanmasını ve ekonomik krizleri arttırabilmektedir. Mali kuruluşlar piyasa ve kredi risklerini varlıkların menkul kıymetleştirilmesi gibi yöntemlerle güvenceye alabilirken, toplam riskler içerisinde operasyonel risk daha büyük bir pay almaktadır (Atay, 2010: 15).

2.1.6.5.3. Dış Risk: Birleşme Riski ve Çevresel Risk

İtibar riskinin mutlaka iç faktörlerden kaynaklanması gerekmez. İtibar riski, firma içinde yer almayan dış faktörlerden de kaynaklanabilir (Ferreira, 2015: 48). Birleşme riski, ürün veya hizmetinizin bir kısmının, güvendiğiniz üçüncü bir tarafça sağlandığı yerdir. Bu kalıcı veya geçici olarak olabilir. Ancak itibarınız müşteri standartlarına bağlıdır (CIFMA, 2007: 21).

Banka dışından üçüncü kişilerle ilgili dolandırıcılık olayları, risk oluşma ihtimali olan konulara dair yasal uygulamalardaki farklılık ve eksiklikler, terör olayları, afet, yangın, sel gibi olağanüstü olaylardan kaynaklanan riskler, kara para aklama uygulamaları, web sitelerine yapılan siber saldırılar, elektrik kesintileri, müşteri suiistimallerinin ve yasal değişikliklerden kaynaklanan riskler bu gruba girmektedir (Atay, 2010: 38).

Bir banka, iştiraklerinden biriyle işlem yaptığı seferde, ilgili tarafla bir ilişki oluşturur. Bu ilişkiler, bankanın iştirakleriyle bağlantılı olduğu düşünüldüğünden, bankaların itibarı için potansiyel bir tehdit oluşturacaktır (Scandizzo, 2011: 56).

Çevre riski, doğal veya ticari çevreden olabilir. Çevresel risk, bir kuruluşun faaliyetlerinden kaynaklanan atık sular, emisyonlar, atıklar, kaynakların tükenmesi vb. gibi canlı organizmalar ve çevre üzerindeki olumsuz etkilerin gerçek veya potansiyel tehdidi olarak da tanımlanabilir (Crawford, 2019: 1).

2.1.6.6. İtibar Riskinin Sonuçları

İtibar, kazanımı uzun yıllar alabilen; ancak kaybedilmesi anlık olarak ortaya çıkabilen kurumun manevi bir değeridir (Özaslan ve Koç, 2016: 273). İtibar riskinin, herhangi bir finansal kurumun uzun vadeli sürdürülebilirliğini etkileyebilmesi gerçeği yadsınamaz. İtibar farklı bir dinamiğe sahiptir. Çünkü değeri, gerçek oynaklığı nedeniyle diğer varlıklardan çok daha hızlı değişebilir (CIFMA, 2007: 12).

İtibar riskinin meydana getirdiği sonuçlar aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır (Ferreira, 2015: 48-49):

- Hisse değeri ve piyasa kapitalizasyonunda düşüş,
- Gelecekte beklenen nakit akışındaki düşüş,
- Kısa vadeli kaynakların dağılmasına neden olarak fonların sınırlandırılması,
- Azalan itibar sermayesi,
- Mevcut ve muhtemel gelecekteki müşterilerin kaybı,
- Değerli çalışanların kaybı,
- Bir bankanın güvenini ve rekabet avantajını yok etmek,
- Mevcut veya gelecekteki iş ilişkilerinde azalma,
- Daha fazla uyum sorumluluğu getiren düzenleyiciler.

İtibar riski hissedarların beklentisi ile işletmenin performansı arasındaki farktan oluşur. Bir işletmenin itibarı, performansı, politikaları ve müşterilerinden etkilenir. İşletmenin belirli bir paydaş grubunun beklentilerini karşılamadığı durumlarda itibar riski ortaya çıkar (Mitic, 2018: 171).

Herhangi bir şirketin itibarını koruması önemli olurken özellikle finansal şirketlerin koruması daha da önemlidir. Banka gibi ekonomi üzerine kurulu bir şirketin itibarını koruması için karşılaştığı riskler şirket yöneticilerinin karşı karşıya kaldığı en önemli risklerden birisidir (Savram ve Karakoç, 2012: 329). Kar elde etme hedefi olan her işletmede olduğu gibi bankalarda da fiziki değerler dışında fiziki olmayan değerler de önemlidir. Örneğin bankaların itibarları fiziki olmayan bir değerdir ve bu değeri korumak için bankalar itibar riski ile karşı karşıyadırlar (Gündoğdu, 2016: 40).

Marka olmuş bir işletme bile kısa bir sürede kendi itibarına kayda değer biçimde zarar verebilir ve hatta işletmenin iflasına bile sebep olabilir. Örneğin, uyuşmazlık, kanun ihlalleri, para cezaları v.b durumlar sosyal medya aracılığıyla kısa zamanda yayılabilir ve sonuç olarak işletmenin kariyerine zarar verip piyasada itibar kaybetmesine sebep olabilir (Savram ve Karakoç, 2012: 329).

Bankalar, kendi aralarında sürekli olarak iletişimde olan kurumlardır. Herhangi bir bankanın başına gelebilecek bir itibar kaybı diğer tüm bankaları ve ülke ekonomisini de etkileyecektir. Bankacılık sisteminin itibarının zarar görmesi şu sonuçları ortaya çıkarabilir (Gündoğdu, 2016: 41):

- Diğer firmaların kredisini sağlayan bankalar itibar kaybına uğradığı zaman kredi bulma problemi oluşabilir.
- Ekonomide oluşacak karmaşa nakit sıkıntısına neden olup bankaların mevduat bulma gücünü çekmesine neden olabilir.
- 2008 yılında ABD'de olduğu gibi bankacılık krizine neden olabilir.

Bir kurumun en kıymetli değeri olarak lanse edilen itibar, işletmenin iş birliği halinde olduğu kişi ve kurumlar açısından (tedarikçiler, ortaklar, müşteriler, çalışanlar vs.) bakımından nasıl algılandığını belirten değerler bütünü olarak ifade edilmektedir (CIFMA, 2007: 14).

Bir işletmenin itibarının iyi olması, o işletmenin halk tarafından destek görmesini, müşteriler tarafından öncelikli olmasına, rakiplerine karşı üstün olmasını ve kriz zamanlarında en az zararla krizden çıkmasını sağlar. Aynı zamanda personellerin işletmeye aidiyetlerini artırır, kalifiye personellerin kurumu tercih etmesini sağlar (Savram ve Karakoç, 2012: 330).

Bankalar, sistemleri, teknoloji ağırlıklı işlemleri, iş süreçleri ve operasyonel olayları nedeniyle en fazla itibar kaybı yaşayabilecek kurumlar arasındadır. Bu bakımdan, bir bankanın itibarı kaybı yaşaması şu sonuçları doğurur (Gündoğdu, 2016: 41):

- Serbest piyasada, sadık müşteriler başka bankaları tercih edebilirler.
- Yeni müşteriler bulma zorlaşabilir.
- Ortaklık ve iştirakler zarar görebilir.
- Kaliteli personel ve müşterilerin tercih ettiği banka olmaktan çıkabilir.

Bankaların itibarının zedelenmesi, hisse değerinde ve piyasa kapitalizasyonunda da düşüşe neden olabilir (CIFMA, 2007: 12). İtibar olayları,

beklenen nakit akışlarının bugünkü veya gelecekteki değerinin azalmasına neden olur ve bu da bankanın özkaynak değerinde bir düşüşe neden olmaktadır. Bu durum, bir bankanın hisse fiyatının mevcut iskonto edilmiş beklenen nakit akışlarına eşdeğer olduğunu ifade eder. Bir bankanın iç kontrolü zayıf olduğunda, hissedarlar oluşacak kayıplardan endişe duyacaklardır. Bu da, itibar riskinin gelecekteki nakit akışlarını sarsmasına veya daha yüksek bir piyasa getiri oranı oluşmasına neden olacaktır (Fiordelisi, Soana ve Schwizer, 2014: 105).

2.1.7. Firma Değeri ve Değerleme Yöntemleri

Bu kısımda ilk olarak firma değeri kavramı tanımlanacak daha sonra firma değerinin belirlenmesinin nedenleri ve firma değerlemesiyle ilgili en çok kullanılan yöntemler açıklanacaktır. Bu çalışmada hem verilerin günlük olması bakımından hem de itibar riskini en iyi yansıtan yöntem olması sebebiyle firma değeri olarak piyasa değeri kullanılmıştır. Bilindiği üzere piyasa değeri firmanın hisse senetleri ile hisse fiyatlarının çarpımı sonucu elde edilen değerdir.

2.1.7.1. Firma Değerinin Tanımı

Firma değerinin tanımı konusunda literatürde farklı tanımlar yer almaktadır. Değerleme kavramının göreceli olması nedeniyle firma değerlemesi de değerlendirme yapan kişiden kişiye göre değişmektedir. Nitekim bu farklılıktan dolayı firma değerlemesi ile ilgili literatürde birçok yöntem bulunmaktadır. Bir firmanın değeri, bütün bilgilere hakim alıcı ve satıcıların kendi hür iradeleriyle belirledikleri alış ve satış bedeli olarak ifade edilmektedir (Kayalı, Yereli ve Ada, 2007: 68). Firma değeri bir başka ifade ile firmanın gelecekte kazandıracığı net nakit akışı ile bu nakit akışını elde etmek için üstlendiği risklerin toplamıdır (Akgüç, 2010: 485).

Firma değeri piyasa değeri olarak da tanımlanabilir, çünkü hisse fiyatı artarsa şirket değeri maksimum hissedar refahı sağlayabilir. Şirketin temel amacı, şirket payının artan fiyatı ile firma değerini arttırmaktır (Jensen ve Meckling, 1976: 308; Fama ve Eugene, 1978: 275). Sermaye yapısı kavramına dayanan firma değeri,

piyasa değerine dayalı borç ve özkaynakların piyasa değeridir (Modigliani ve Miller, 1958: 261).

Fama and French (1998)'e göre firma değeri, şirketin toplam piyasa değerinin varlıkların defter değerinin bölünmesi ile elde edilir. Şirketin piyasa değeri ise, hisse senedi sayısı ile çarpılan ortak hisse fiyatından elde edilir.

2.1.7.2. Firma Değerinin Belirlenmesinin Nedenleri

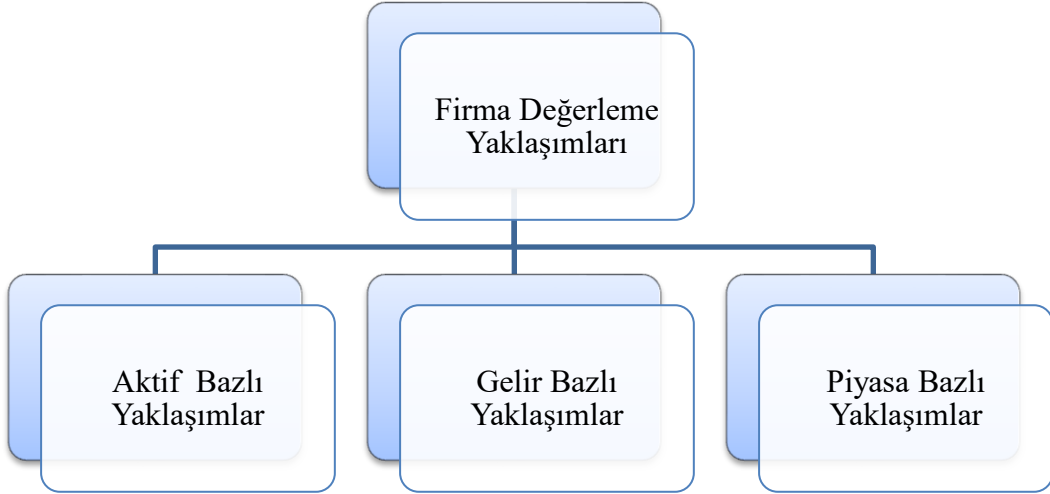
Firmalar bazı zamanlarda ve bazı durumlarda değerlendirme yapma ihtiyacı duyarlar. Şöyle ki şirket birleşmelerinde, hisse senetlerinin piyasaya sürülmesinde, firmaların halka açılmasında, temettü tutarlarının değiştirilmesinde, kredi güvenilirliğinin belirlenmesinde, ortak alım ya da ayrılma durumlarında, şahıs şirketlerinin sermaye şirketlerine çevrilmesinde ve işletmelerin tasfiye hallerinde değerlendirme problemi ile karşılaşılır (Düzer, 2008: 26).

Firmaların hisselerini halka arz edip borsada işlem görmeye başlamasıyla firma değeri kavramı piyasa değeri ile birlikte kullanılmaya başlamıştır. Piyasa değeri, bir firmanın sahip olduğu varlık ve borçların tamamının pazardaki değeridir. Nitekim bir firmanın hisse senedi sayısı ile hisse senedi fiyatı çarpımı yatırımcılara piyasa değeri hakkında fikir verir (Taner ve Akkaya, 2003: 2).

Damodaran (2001) firmanın ya da başka bir varlığın piyasa değerinin, firmanın hayatı boyunca meydana gelecek gelecekteki tahmin edilen nakit akışlarına göre tespit edildiğini ifade etmektedir. Bu sebeple bir varlığın değeri, o varlığın hayatı süresince oluşturduğu nakit akışlarının, bu akışlardaki büyümenin ve nakit akışı ile alakalı meydana gelen risklerin toplamıdır. Bir firmanın değerini belirlemek için yalnızca yatırımların nakit akışını belirlemek değil, bunun yanında nakit akışlarının gelecekteki büyümesinden beklenen tutarını da belirlemek gerekir. Bu noktadan hareketle bundan sonra firma değerlemesiyle ilgili kullanılan yaklaşımlar ve yöntemler aşağıda kısaca açıklanmıştır.

2.1.7.3. Firma Değerlemesiyle İlgili Yaklaşımlar ve Yöntemler

Firma değerlemesi ile ilgili öncü kurumlardan olan IBA (Institute of Business Appraisers), NACVA (National Association of Certified) ve ASA (American Society of Appraisers) aşağıda şekil 23'de belirtilen üç temel firma değerlendirme yaklaşımını kullanmışlardır. Bunlardan hangisinin kullanılacağı veya hangisinin doğru tespiti belirlemede yararlı olacağını tespit etmek son derece önemlidir. Anlamlı bir sonuç elde etmek için firmanın türüne ve yapısına uygun bir yaklaşım ve model seçmek gerekmektedir (Demir, 2013: 24).

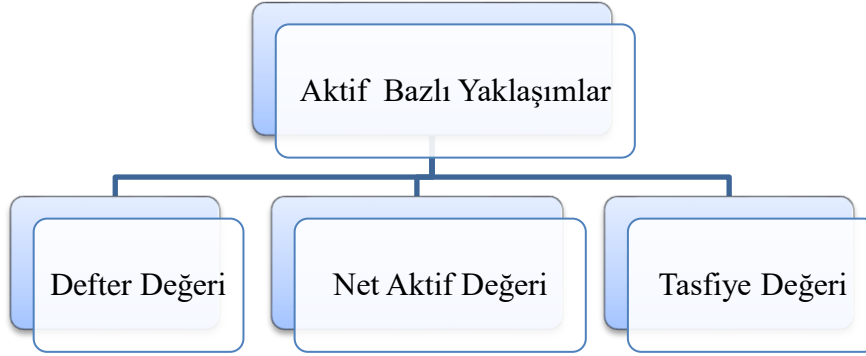

Şekil 23.Firma Değerleme Yaklaşımları

Şekil 23'den de anlaşılacağı üzere firma değerlendirme ile ilgili birçok yöntem bulunmaktadır. Analistler ihtiyaca göre farklı değerlendirme yöntemleri kullanmaktadırlar. Aşağıda firma değerlendirme ile ilgili en çok kullanılan yöntemler açıklanmıştır.

2.1.7.3.1. Aktif Bazlı Yaklaşımlar

Bu yaklaşıma göre firmaların değerlemesi aktif varlıklarının değerlemesi yapılarak tespit edilmektedir. Bu yaklaşımda kullanılan yöntemler Şekil 24'de gösterildiği gibidir.

Şekil 24. Aktif Bazlı Yaklaşımlar

Şekil 24'de gösterilen bu yaklaşımlar sırasıyla açıklanmıştır.

2.1.7.3.1.1. Defter Değeri

Defter değeri diğer adıyla muhasebe değeri, belirli bir tarihte işletmenin finansal durum tablosundaki tarihi değerle kayıtlı varlıkların muhasebe kayıtlarına göre tespit edilmiş değeridir (Binici, 2017: 96).

Defter değerinin belirlenmesinde kullanılan muhasebe tekniklerine göre bazı farklılıklar meydana gelebilir. Örneğin farklı stok değerlendirme yöntemi veya farklı amortisman yöntemi farklı sonuçların ortaya çıkmasına neden olabilir. Piyasadaki olayların işleyişi bu durumdan farklı olarak ortaya çıkmaktadır. Aynı zamanda piyasada oluşan beklentiler fiyata yansiyabilir fakat defter değerine yansımamaktadır. Bu noktadan hareketle genellikle firma değerlemelerinde defter değeri ile piyasa değeri arasında farklılıklar oluşmaktadır (Fernandez, 2002: 24). Defter değerinin formülü aşağıda gösterildiği gibidir:

$$\text{Defter Değeri} = \text{Toplam Aktifler} - \text{Toplam Borçlar}$$

2.1.7.3.1.2. Net Aktif Değeri

Net aktif değer firmanın varlıklarının piyasa değeri üzerinden satılması halinde elde edilecek gelirlerden, firmanın borçlarının piyasa değerinin düşülmesi sonucu elde edilen değerdir (Penman, 2004: 30). Kısaca net aktif değeri aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır.

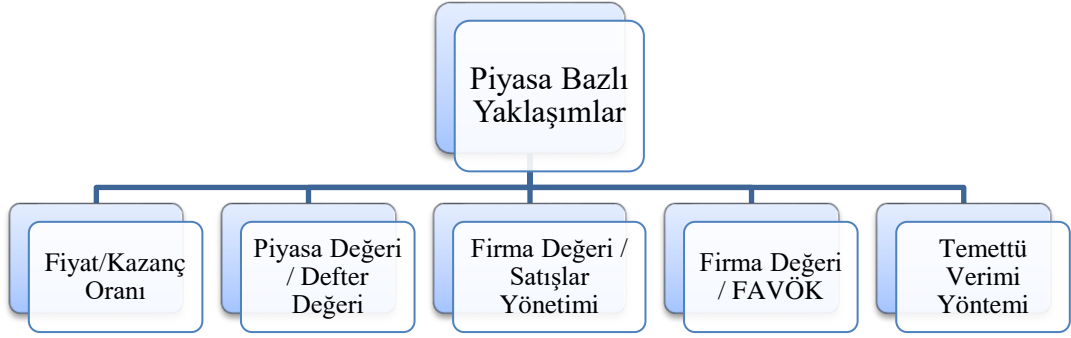
$$\text{Net Aktif Değer} = \text{Firmanın Aktiflerinin Piyasa Değeri} - \text{Firmanın Borçlarının Piyasa Değeri}$$

2.1.7.3.1.3. Tasfiye Değeri

Tasfiye değeri bir firmanın sahip olduğu varlıkların zorunlu olarak satılması sonucu elde edilen değerden, tüm borçlar ödendikten sonra kalan tutarın ödenmiş sermayeye göre hisse senedi sayısına bölünmesi sonucunda ortaya çıkan tutardır (Ercan ve Ban, 2008: 118). Tasfiye değeri aynı zamanda likidasyon değeri olarak da bilinir.

2.1.7.3.2. Piyasa Bazlı Yaklaşımlar

Piyasa yaklaşımı, uygulanma bakımından en basit yöntemlerden biridir. Bu yaklaşımda, önceden değerlemesi yapılmış benzer firmalar karşılaştırılarak çeşitli oranlar vasıtasıyla firmanın değeri tespit edilir. Bu yaklaşım esas olarak piyasa verilerini dikkate aldığı için nesnel bir yöntem olduğu söylenebilir (Demir, 2013: 29). Piyasa yaklaşımına göre en çok kullanılan yöntemler şekil 25'de gösterilmiştir.

Şekil 25.Piyasa Bazlı Yaklaşım

Şekil 25'de ifade edilen yaklaşımlar alt başlıklar dahilinde açıklanacaktır.

2.1.7.3.2.1. Fiyat/Kazanç Oranı

Bu oran bir firmanın hisse senetlerinin toplam değeri ile net kar arasındaki bağlantı üzerine kurulu bir orandır. Söz konusu oran, hisse başına düşen net kar ile hisse senedi fiyatı arasında uygun bir çarpan bulunması gerekliliğinden hareket etmektedir. Bu çarpan katsayısı, yatırımcıların firmanın 1 TL'lik vergi sonrası hisse senedi başına karına karşı ne kadar ödeme yapmaya razı olduklarını ifade eder. Yani bu oran hisse senedi için verilen bedelin hisse başına gelirin kaç katı olduğunu göstermektedir. Fiyat/Kazanç oranı ve firma değeri şu şekilde hesaplanır (Chambers, 2005: 194):

$$F/K = \text{Hisse Senedi Piyasa Fiyatı} / \text{Hisse Başına Net Kar}$$

$$\text{Firma Değeri} = \text{Baz Alınan F / K Oranı} * \text{Firma Net Karı}$$

2.1.7.3.2.2. Piyasa Değeri / Defter Değeri

Piyasa Değeri / Defter Değeri (PD/DD) oranı hisse senetlerinin piyasa değerlerinin, defter değerlerinin kaç katı olduğunu ifade eder (Penman, 2004: 40). Enflasyonist ortamlarda, firmaların finansal durum tablosundaki kar tutarları gerçeği göstermeyebilir. Enflasyonist durumlarda PD/DD yöntemi kullanılır. Bu oran hisse senedi piyasa fiyatının hisse başına düşen öz sermayenin defter değerine bölünmesiyle bulunur (Hatipoğlu, 2011: 12):

$$\text{PD / DD} = \text{Hisse Senedinin Borsadaki Cari Fiyatı} / \text{Hisse Senedinin Özsermaye Değeri}$$

$$\text{Firma Değeri} = \text{Baz Alınan PD / DD Oranı} * \text{Şirket Özsermayesi}$$

2.1.7.3.2.3. Firma Değeri / Satışlar Yönetimi

Bu oran bir firmanın piyasa değerinin yıllık satışlara oranını göstermektedir. Bu yöntem aynı sektörde faaliyet gösteren firmaların kıyaslanmasında çok kullanılan oranlardan birisidir. FD/S oranı, ekonomik darboğaz içindeki firmalar veya yeni kurulmuş firmalar için de son derece önemli bir kıstastır. Muhasebe uygulamalarındaki farklılıklar nedeniyle meydana gelen farklılıklar bu yöntem aracılığıyla yok edilebilir. Buna ilaveten satış oranının piyasalarda oluşan dalgalanmalarda ve yıllık faaliyetlerden firmanın getirileri kadar etkilenmemesi de bu yöntemi farklı kılan etkenlerden biridir (Ercan ve Üreten, 2000: 133).

Gelir çarpanı olarak ifade edilen bu yönteme göre firma değeri aşağıdaki gibi hesaplanabilmektedir (Fernandez, 2002: 31):

$$\text{Firma Değeri} = \text{Baz Alınan Şirketlerin FD / S Oranı} * \text{Şirketin Net Satışları}$$

2.1.7.3.2.4. Firma Değeri /FAVÖK

Bu yöntem firmanın cari dönemdeki tüm alacak ve borçlarıyla birlikte satın alınması halinde meydana gelen değerdir ve aşağıda gösterildiği gibi hesaplanır (Koller, Goedhart ve Wessels, 2010: 313).

$$\text{Firma Değeri} = (\text{Firmanın Piyasa Değeri} + \text{Nakit} + \text{Menkul Kıymetler} - \text{Toplam Finansal Borçlar}) / (\text{FAVÖK})$$

2.1.7.3.2.5. Temettü Verimi Yöntemi

Bu yöntemde, firmanın elinde bulundurduğu hisse senetlerinin gerçek değeri, bu hisse senedinin sonsuza kadar ödeyeceği kar paylarının ve sonsuzdaki hisse senedi fiyatının bugüne indirgenmiş değeri olarak hesaplanmaktadır. Temettü verimi yönteminde kâr dağıtımının hisse senetlerinin değeri üzerinde etkili olduğu ve hisse senedinin bugünkü değerinin, beklenen temettülerin bugünkü değerine eşit olacağı kabul edilmektedir. Temettü verimi hesaplaması aşağıda ifade edildiği gibi hesaplanmaktadır (Demir, 2013: 39):

$$\text{Temettü Verimi} = \text{Hisse Başına Ödenen Temettü} / \text{Hisse Senedi Fiyatı}$$

$$\text{Hisse Senedi Fiyatı} = \text{Hisse Başına Kar} / \text{Temettü Verimi}$$

2.1.7.3.3. Gelir Bazlı Yaklaşım

Gelir bazlı değerlendirme yaklaşımı firma değerlemesinde sık olarak kullanılan yaklaşımlardan birisidir. Bu yaklaşıma göre firma değeri firmanın gelecekte elde etmesini beklediği getirileriyle ilgilidir. Gelir yaklaşımına göre eğer bir firma gelir elde ediyorsa o firma bir değeri ifade etmektedir. Firmanın gelecekte elde edeceği

getiriler ise onların nakit üretme kapasitesine bağlıdır. Bu yaklaşıma göre firma değeri, varlığın ekonomik ömrü boyunca elde edeceği getirilerin bugüne indirgenmiş değeridir (Chambers, 2005: 182).

Bu yaklaşımlar, bazı kaynaklara göre gerçek değeri en doğru şekilde ifade etmektedir. Gelecekte elde edilmesi arzulanan getirilerin belirli bir zaman dilimi için (beş yıl ve daha fazla yıllar) tahminin yapılamadığı, iskonto oranının söz konusu gelir akımlarının ulaşılmasındaki riskliliği ifade edecek şekilde tespitinin zor olduğu zamanlarda uygulamada zorluklar çıkmaktadır. Bu sebeple bu yaklaşımın özellikle değerlendirilmekte olan varlıktan elde edilecek gelir akımlarının miktarının ve gelirin elde edilme zamanının sözleşmelerle tespit edildiği durumlarda örneğin marka, patent, lisans ve telif haklarının değerlendirilmesinde kullanılacak en uygun yaklaşım olduğu düşünülmektedir (Demirkol, 2006: 22). Gelir bazlı yaklaşımlar aşağıda Şekil 26'da gösterilmiştir.

Şekil 26. Gelir Bazlı Yaklaşımlar

Şekil 26'dan da görüleceği üzere gelir bazlı yaklaşımlara ilişkin başlıca üç yöntem bulunmaktadır. Aşağıda bu yöntemlere dair açıklamalara yer verilmiştir.

2.1.7.3.3.1. İndirgenmiş Nakit Akımları Yöntemi

Bu yöntem, 1930 yılında Irving Fisher tarafından geliştirilmiştir. Bu yönteme göre, bir firmanın varlıkları gelir oluşturduğu müddetçe bir değer ifade etmektedir. Bu sebeple de, nakit akımlarının tahmini yapılarak firma değeri belirlenmeye

çalışılır. Paranın zaman değerinin olması nedeniyle, yıllar itibariyle nakit akımları bugünkü değere indirgenecek, yani nakit akımlarının net bugünkü değeri bulunacaktır. İndirgenmiş nakit akımları (İNA), belli bir iskonto oranına göre indirgenmiş nakit girişleri ile indirgenmiş nakit çıkışları arasındaki farktır (Fernandez, 2002: 37).

Bir firmanın satın alınmasında veya başka bir firmayla birleşme halinde indirgenmiş nakit akımları (İNA) yönteminin seçilmesi uygun olacaktır. İndirgenmiş nakit akımları yöntemi, belirli bir yatırımın benzer riske sahip farklı bir yatırımın üstünde getiri sağlaması durumunda değer olduğu şeklinde basit bir temele dayanmaktadır. Diğer bir ifadeyle, belirli bir kazanç düzeyi için yatırımdan daha fazla getiri elde eden firma, daha az sermayeye ihtiyaç duyarak sırasıyla daha fazla nakit ve daha fazla değer meydana getirecektir (Copeland, Koller ve Jack, 2000: 64).

İndirgenmiş nakit akımı yöntemine göre firmanın değerine ulaşmak için değerlendirilmede varlıkların nakit akımları risk faktörünü de göz önünde tutarak bir iskonto oranıyla bugünkü değerine indirgenir. Bu yöntemin esasında bir varlık satın alındığında bunu alan kişi veya kurumların varlığın gelecekteki nakit oluşturma gücündeki beklentisi, dolayısıyla varlığı satın aldığı düşüncesi vardır (Damodaran, 2005: 693).

İndirgenmiş nakit akımı yönteminde şirketin geçmiş finansal tablolarından yararlanılarak gelecekteki nakit akımları tahmin edilir ve bu nakit akımları bugünkü değere indirgenmesiyle de firma değeri bulunur. Buna göre indirgenmiş nakit akımları aşağıdaki formülasyonla bulunur (Yazıcı, 1997: 7).

$$\dot{INA} = \frac{A_1}{(1+i)^1} + \frac{A_2}{(1+i)^2} + \frac{A_3}{(1+i)^3} + \dots + \frac{A_n}{(1+i)^n} = \sum_{t=1}^n \frac{A_t}{(1+i)^t}$$

Formüldeki;

A_t : T'inci Yıldaki Net Nakit Akımı (Hurda değer son yıla gelir olarak eklenir).

n : Nakit Akımları Tahmininde Kullanılan Süre.

i : İskonto Oranını İfade Etmektedir (Yatırımdan beklenen asgari kârlılık oranı olabileceği gibi, proje finansmanında kullanılan kaynakların sermaye maliyeti de olabilir).

2.1.7.3.3.2. İndirgenmiş Kar Payları Yöntemi

İndirgenmiş kar payı yöntemi (DDM), genellikle hisse değerlemelerinde kullanılır ve gelecekteki temettü ödemelerini iskonto oranıyla bugünkü değerine indirgeyerek hesaplamaktadır. Bu yöntem bir firmanın değerinin gelecekteki olası temettü ödemelerinin bugünkü değerine iskonto oranıyla indirgenerek firma değerinin belirlenmesinin yapılacağı temeline dayanmaktadır. Yani bu yöntem gelecekteki temettülerin bugünkü değerini belirleyerek hisseleri değerlemek amacı ile kullanılır. Bu yöntem temettü dağıtımı yapmayan firmalar için kullanılmamaktadır. Bu yöntemde esas olarak hisse senedinin beklenen satış fiyatı, gelecekteki temettülere göre tespit edilmektedir. Bu nedenle de hisse senetlerinin değeri, sonsuza kadar elde edilecek temettülerin bugünkü değeridir. Bu yönteme göre firma hisse senedi değeri belirlenirken temettülerin büyüme durumlarına göre farklı hesaplamalar yapılmaktadır (Damodaran, 2005: 701).

İndirgenmiş kâr payı yönteminin, düzenli temettü ödemesi yapan, özkaynağa nakit akımları kapalı olan ya da özkaynağa nakit akımlarının hesaplaması zor olan (Bankalar ve finansal kurumlar) firmalarda uygulanmasının daha doğru olacağı düşünülmektedir (Damodaran, 2001: 141).

Gordon (1962) temettülerin bugünkü değeri adını verdiği çalışmasıyla varlık fiyatlarının hesaplanmasına yönelik olarak aşağıdaki eşitlik 1'in geçerli olduğunu göstermiştir. Bu hesaplama şirketin sonsuza kadar sabit bir büyüme oranına sahip olacağı varsayımıyla geçerlidir (Deryol, 2018: 23-24).

$$P_0 = \frac{D_0 \times (1+g)}{r_e - g}$$

(1)

Eşitlik 1'de gösterilen formül de

P_0 = Hisse Senedinin Bugünkü Değerini,

D_0 = İlgili Dönemde Hisse Başına Ödenen Temettüyü,

r_e = Özkaynak Maliyetini (Beklenen Getiri),

g = Temettülerin Sonsuza Kadar Beklenen Büyüme Oranını ifade etmektedir.

Temettülerin Sonsuza Kadar Beklenen Büyüme Oranı ise eşitlik 2'deki şekilde hesaplanmaktadır.

$$(2) \quad g = (1 - \text{dpr}) * \text{ROE}$$

(2)

Eşitlik 2'deki

dpr = Temettü Dağıtma Oranını,

ROE = Özkaynak Karlılığını ifade etmektedir.

Özkaynak kârlılığı dönem net kârının ortalama özkaynaklara bölünmesi yoluyla hesaplanmaktadır.

2.1.7.3.3.3. Ekonomik Katma Değer Yöntemi

Son yıllarda sermaye piyasalarının hızla gelişimi, firmalarda halka açılma eğilimlerinin artması, şirket birleşmeleri ve satın almaları firma sahiplerini ve yatırımcılarını firma değerini doğru olarak belirleme çabasına sevk etmiştir. Firma değerini doğru bir şekilde belirlemenin yanında firma değerini en üst seviyeye çıkarma ve doğru bir şekilde yönetme firma yöneticilerinin öncelikli amaçlarındandır. Bu sebeple firma değerini belirlemek ve firma değerini yönetmek için birçok yöntem geliştirilmiştir. EVA yöntemi de bu yöntemlerin en önemlilerinden biridir (Cam, 2006: 101).

EVA, firmanın vergi sonrası net faaliyet kârının, bu kârı oluşturmak için kullanılan sermaye maliyetinden düşülmesiyle elde edilen değerdir. Ekonomik Katma Değer (EVA) değer tabanlı performans ölçüleri arasında değeri doğru olarak tespit etmek, işletmede değer oluşturma mantığını oturtarak farklı bir kültür oluşturmak ve kullanım kolaylığı elde etmek için en çok kullanılan yöntemdir. Bu yöntem firma amaçlarının belirlenmesinde, bütçe oluşturmada, stratejik planlamada, teşvik sistemi oluşturulmasında ve insan kaynaklarında kullanılan bir ekonomik yönetim tekniğidir (Alp, Kartal, Ünsal ve Öztürk, 2009: 60). EVA aşağıdaki eşitlik 3'de gösterildiği şekilde hesaplanabilir (Demir, 2013: 60):

$$EVA = NOPAT - \%C (TC)$$

(3)

Eşitlik 3'deki

NOPAT = Vergi Sonrası Faaliyet Karını,

% C = Yüzde Sermaye Maliyetini,

TC = Toplam Sermayeyi ifade etmektedir.

2.2. İlgili Araştırmalar

İtibar riski ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde uluslararası alanda konuya dair önemli ölçüde çalışmaların olduğu belirlenmiştir. Buna rağmen ulusal alanda ise söz konusu konu ile ilgili çok az çalışmaya rastlanmış ve ulaşılan bu çalışmaların tamamının teorik olduğu tespit edilmiştir. İtibar riskine dair yapılan çalışmalar tarih sırasına göre aşağıda özetlenmiştir.

Karpoff ve Lott (1993) alışmalarında firmaların ceza sahtekarlığı suçlamasıyla karşı karşıya kaldıklarında yaşadıkları itibar kayıplarını analiz etmektedir. Çalışmada yazarlar 1978'den 1987'ye kadar olan bir kurumsal dolandırıcılık duyurusu örneğinde, özel partilere ve devlet kurumlarına yönelik ilk dolandırıcılık ilanlarının sırasıyla yaklaşık % 1.3 ve % 5.1'lik ortalama hisse senedi düşüşlerine karşılık geldiğini tespit etmişlerdir. Ayrıca yazarlar mahkeme tarafından uygulanan fiili masrafların, cezaların toplam piyasa değeri kaybının % 10'undan az olduğunu tespit etmişlerdir. Buna ek olarak yazarlar şirketlerin dolandırıcılık ilanından sonra kazançlarının azaldığına dair bazı sonuçlar da tespit etmişlerdir.

Palmrose, Richardson ve Scholz (2004) yaptıkları çalışmalarında yeniden belirlenmiş kazanç duyurularının piyasa tepkisini ölçme konusu üzerine çalışmışlardır. Araştırmayı yapmak için olay çalışması yöntemini kullanmışlar ve sonuç olarak duyuruyu çevreleyen iki günlük bir pencere üzerinde, ortalama anormal getirilerin yaklaşık %9 olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca sahtekarlığı içeren yeni değerlendirme için piyasa tepkisini olumsuz olarak tespit etmişlerdir. Yazarlar yatırımcıların, “teknik muhasebe sorunları” nedeniyle yapılan yeniden düzenlemelerden ziyade yönetim bütünlüğü üzerinde olumsuz etkileri olan yeniden düzenlemelerden daha fazla endişe duyduklarını ifade etmişlerdir.

Murphy, Shrieves ve Tibbs (2004) yapmış oldukları çalışmalarında anti tröst ihlali, rüşvet, sahtekarlık ve telif hakkı ihlali gibi yanlış davranma eylemleri gerçekleştirdiği iddia edilen firmalar üzerindeki pazar etkisini incelemişlerdir. Çalışma sonucu olarak bu tür suistimal ve dolandırıcılık gibi durumların hisse senedi fiyatları üzerinde büyük etkisinin olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ek olarak, firma büyüklüğünün firmanın piyasa değerindeki kayıp yüzdesiyle negatif bir şekilde

ilişkili olduğunu ve hatalı davranış iddialarının borsa getirisi değişkenindeki artışlarla eşlik ettiğini tespit etmişlerdir. Yazarlar firma büyüklüğünün piyasa zararları üzerindeki etkisini hem ölçek ekonomisi etkisine hem de itibar riski etkisine bağlamışlardır.

Cummins, Lewis ve Wei (2006) yapmış oldukları çalışmalarında ABD bankaları ve sigorta şirketlerinin operasyonel kayıp duyurularının piyasa değerine etkisini ölçmektedirler. Çalışmada sonuç olarak hisse senedi fiyatlarının operasyonel kayıp duyurularına olumsuz tepki verdiğini ve sigorta hisselerinin banka hisselerinden daha büyük bir tepkiye neden olduğunu tespit etmişlerdir. Yazarlar ayrıca kayıp duyuruları ve Tobin's Q arasında olumlu bir ilişki olduğunu, operasyonel kayıp duyurularının daha fazla büyüme umutları olan firmalar için daha büyük bir pazar etkisi olduğunu belirlemişlerdir. Buna ek olarak, piyasa değeri kayıplarının, ilan edilen kayıplardan daha fazla olduğuna dair bazı sonuçlar tespit etmişler ve kayıpların gelecekteki nakit akışlarını olumsuz anlamda etki ettiğini ifade etmişlerdir.

Perry ve Fontnouvelle (2005) ise yapmış oldukları çalışmalarında kayıp duyurularının hisse senedi fiyatlarına etkisini belirlemeye çalışmışlar ve bu etkinin itibar riskine neden olup olmadığını ölçmeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın sonucunda şirket içi sahtekarlıktan kaynaklanan kayıpların itibar riskine neden olduğunu, şirket dışı sahtekarlıklardan kaynaklanan kayıpların itibar riski oluşturmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Wei (2006) ABD'deki duyurulan ve duyurulmayan operasyonel risk olaylarının firmalar üzerindeki piyasa değeri etkisini araştırmıştır. Çalışma olay çalışması yöntemiyle analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda piyasanın operasyonel kayıp olaylarının duyurularına hisse senedi fiyatlarının güçlü, istatistiksel olarak negatif yönlü anlamlı bir tepkisinin olduğunu tespit etmiştir.

Farber ve Hallock (2009) 1970-1999 döneminde 1160 büyük firmada 4273 örneği kullanarak hisse senedi fiyatlarının yürürlükte olan indirim duyurularına tepkisini üç günlük olay penceresi çerçevesinde olay çalışması yöntemiyle

incelemişlerdir. Araştırmada borsa tepkilerinin dağılımının zaman içinde sağa doğru kaydığına (daha az olumsuzlaştığı) dair sonuçlar bulunmuşlardır.

Micocci, Masala ve Cannas (2009) yaptıkları çalışmada bir firmanın iç dolandırıcılık gibi belirli operasyonel kayıpların açıklanmasına borsanın verdiği fiyat tepkisini incelemişler ve finansal kurumlar için itibarın etkilerini ölçmeyi amaçlamışlardır. Söz konusu çalışma kamuya açık ABD ve Avrupa kurumlarını etkileyen, 2000-2006 yılları arasında en az 20 milyon dolarlık operasyonel kayıplara neden olan, toplam yirmi adet halka açık olarak bildirilen bazı bankacılık ve sigorta operasyonel risk olaylarıyla analiz edilmiştir. Bu amaçla OpVar veritabanını kullanarak operasyonel kayıp olaylarının bankaların ve sigorta şirketlerinin piyasa değerleri üzerindeki etkisine olay çalışması yöntemi ile analiz etmişlerdir. Analiz sonucunda hisse senedi fiyatlarının, iç dolandırıcılık nedeniyle meydana gelen operasyonel kayıp ilanlarına olumsuz tepki verdiğinin tespit etmişlerdir.

Gillet, Hübner ve Plunus (2010) çalışmalarında finansal şirketler tarafından yapılan operasyonel kayıpların duyurulmasına borsanın tepkisini incelemişlerdir. 1990-2004 tarihleri arasında yüzelli dört adet olayı olay çalışması yöntemiyle incelemişlerdir. Sonuç olarak ticaret hacminde artış ile birlikte kaybın ilan edildiği tarihte önemli negatif anormal getiriler elde etmişlerdir. İç dolandırıcılık olaylarında piyasa değerinde meydana gelen kayıpları, itibar riskinin bir işareti olarak yorumlamışlar ve oluşan zarar tutarları şirketin net karında daha büyük bir payı temsil ettiğinde oluşan olumsuz etkinin daha fazla olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Ruspantini ve Sordi (2011) yaptıkları çalışmada 2008-2010 döneminde bazı Uni Credit Group İtalyan perakende şubelerinde meydana gelen yirmi iç dolandırıcılık olayına müşterilerin olumsuz tepkisinden kaynaklanan itibar risk etkisini olay çalışması yöntemiyle analiz etmişlerdir. Sonuç olarak söz konusu dolandırıcılık olaylarının istatistiksel olarak anlamlı bir itibar riskine sahip olduğunu tespit etmişlerdir.

Moosa ve Silvapulle (2012) 1990-2007 döneminde sekiz Avustralya bankasının veritabanından yapılan elli dört operasyonel kayıp olayı ile ilgili bir anket çalışması yapmışlardır. Sonuçlar, piyasanın operasyonel kayıp ilanlarına olumsuz bir

tepki verdiğini, ancak bankalar arasında büyüklük, kaldıraç gibi diğer özellikler açısından aralarında önemli bir ilişki tespit edilemediğini göstermiştir. Ayrıca, bir olayın meydana gelme sayısının, ilgili iş kolu ile bağlantısı olmadığı, ancak zarar tutarı ile iş kolu arasında bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Plunus, Gillet ve Hübner (2012) yapmış oldukları çalışmalarında finansal şirketlerin operasyonel kayıplarının duyurulmasına ilişkin tahvil piyasası tepkilerini incelemişler ve sonuç olarak şirket borcunun öz kaynaktan yüksek olması nedeniyle, söz konusu zararları çeken şirketlerin tahvil piyasalarındaki birikmiş anormal getirilerini operasyonel zarar duyurularının yapılmasının söz konusu şirketlerin itibarını etkilediğini tespit etmişlerdir. Ayrıca yatırımcıların zarar tutarını bilmelerinin etkisini incelemişler ve operasyonel olayın türünün ve firmanın piyasa değerindeki kayıp duyurusunun zarar oranını etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Buna ilaveten normalüstü getirilerin çoğunlukla ilk yayın tarihi için piyasa tabanlı özelliklerden etkilendiğini, firma ile ilgili özelliklerin ise büyük ölçüde tahvil getirilerini etkilediğini belirlemişlerdir.

Fiordelisi, Soana ve Schwizer (2013) yaptıkları çalışmada bankacılıkta operasyonel kayıpları takiben itibar kaybını belirleyen etmenlerin neler olduğunu incelemişler ve 2003 -2008 yılları arasında Avrupa ve ABD'deki büyük bir banka örneği için itibar riskini olay çalışması yöntemiyle analiz etmişlerdir ve iki sonuca ulaşmışlardır. İlk olarak itibar kaybının kar ve büyüklük arttıkça artması ihtimalini, ikinci olarak ise daha yüksek seviyede sermaye yatırımı ve maddi olmayan duran varlık yatırımının itibar kaybı olasılığını azalttığını tespit etmişlerdir.

Sturm (2013) Avrupa finansal şirketlerinde meydana gelen operasyonel kayıpların duyurulmasına karşı oluşan borsa tepkisini incelemiştir. Bu çalışmada 2000-2009 yılları arasında yüz otuz altı adet operasyonel kayıp duyurusu incelenmiş ve sonuç olarak operasyonel kayıplar ilk duyurulduğu anda hisse senetlerinin önemli negatif bir tepki verdiğini olay duyulduktan sonrada kümülatif anormal getirilerin olumsuz olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca itibar kayıplarının operasyonel kayıp olayının özelliklerinden ziyade firma özelliklerinden etkilendiğini, borçlarının

toplam varlıklarına oranı yüksek olan şirketlerin, daha fazla öz sermayeye sahip şirketlerden operasyonel kayıplardan daha fazla etkilendiği sonucuna ulaşmıştır.

Fiordelisi, Soana ve Schwizer (2014), Avrupa ve Amerika da 1994-2008 yılları arasında bankalarda meydana gelen operasyonel kayıplar ile itibar riski üzerine araştırma yapmışlardır. Araştırma yöntemi olarak olay çalışması yöntemini kullanmışlar ve sonuç olarak operasyonel kayıpların duyurulmasından sonra önemli itibar kayıplarının meydana geldiğini, "Sahtekarlığın" en büyük itibar kaybını oluşturan olay türü olduğuna ve "ticaret ve satış" ve "ödeme ve yerleşim" gibi olayların önemli itibar kayıpları belirleyen iki iş hatları olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca kayıpların Avrupa'da, Kuzey Amerika'dan daha yüksek olduğunu belirlemişlerdir.

Ferreira (2015) yapmış olduğu çalışmada Güney Afrika bankacılık sektöründe faaliyette bulunan bankaların yaptığı operasyonel kayıp duyurularının itibar riskine olan etkisini üç günlük olay penceresinde olay çalışması yöntemiyle ölçmeye çalışmıştır. Sonuç olarak iki bankada negatif ve anlamlı bir ilişki bulunurken bir bankada ise anlamsız bir sonuç tespit etmiştir.

Naveed (2015) yapmış olduğu çalışmada Pakistan'daki sekiz adet bankanın kayıp duyurularının hisse senedi fiyatlarına etkisini olay çalışması yöntemi ve paired sample t-testi yöntemi ile analiz etmiştir. Analiz sonucunda büyük bankalar için itibar riskinin küçük miktarda olduğunu ve etkisinin zor fark edileceğini buna rağmen küçük bankalarda ise itibar riskinin olumsuz piyasa tepkisinin nedeni olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Araújo ve Vinhado (2016), yaptıkları çalışmada Brezilya bankalarının itibar risk seviyesini modellemişler ve banka hakkında olumsuz haber duyulmasının bankaların hisse senedi fiyatlarındaki etkisini ölçmüşlerdir. 2015 yılında meydana gelen Brezilya krizinin etkisi sonuçlara da yansımıştır. Kasım ve Aralık 2015'de büyük bir itibar riski meydana gelmiştir ve Brezilya bankacılık sisteminde oluşan itibar riskinin iki katından fazlasının BTG Pactual firmasına ait olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Ferreira, Viljoenve Vuuren (2016), yaptıkları çalışmada operasyonel kayıp duyurularının Güney Afrika bankalarının itibarı üzerindeki etkisini ölçmüşlerdir. Güney Afrika bankacılık sektöründe faaliyet gösteren dört bankanın 2000-2014 yılları arasındaki itibar riskini olay çalışması yöntemi ile belirlemeyi amaçlamışlardır. Analiz sonucunda dört bankadan üçünde duyuru gününde önemli derecede kümülatif anormal getiri tespit etmişlerdir.

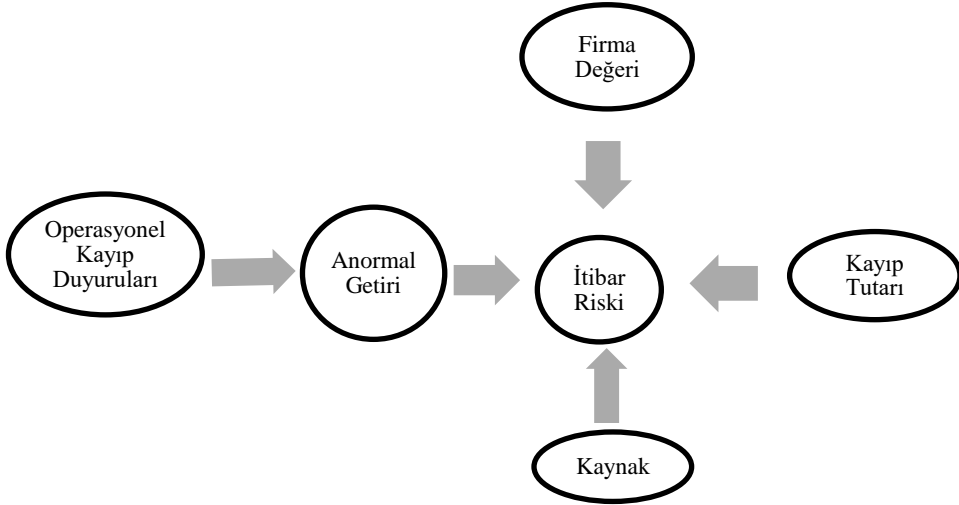
İtibar riski ile ilgili yapılan çalışmalar genel olarak değerlendirildiğinde tüm çalışmalarda operasyonel kayıp duyurularının itibar riskine neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yukarıda özetlenen çalışmaların bazılarında olay gününde, bazılarında 3 günlük olay penceresinde ve bazılarında ise 21 günlük olay penceresinde anormal getiriler elde edilmiştir. Bu farklılığın uygulamanın yapıldığı piyasaların bir birinden farklı özelliklere sahip olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

3. YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama araç ve teknikleri, veri toplama süreci ve verilerin analizine dair açıklamalara yer verilmektedir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Çalışmanın hedefleri doğrultusunda ilgili literatür incelenerek araştırmanın modeli ve hipotezleri oluşturulmuştur. Araştırma sorularını cevaplandırmaya yönelik geliştirilen ve değişkenler arasındaki ilişkileri belirtecek şekilde oluşturulan araştırma modeli Şekil 27'de görülmektedir. Model araştırmacı tarafından geliştirilmiştir

Şekil 27. Araştırma Modeli

Şekil 27’de verilmiş olan araştırma modelini test edebilmek için kullanılacak olan hipotezler aşağıda verilmiştir. Bu çalışmanın amacı açısından itibar riskinin belirleyicisi olan piyasa tepkisi ile operasyonel kayıp duyurularının arasındaki ilişkinin niteliğini ifade eden literatürde çeşitli çalışmalar da mevcuttur. Cummins ve

diğerleri (2006), Perry ve Fontnouvelle (2005), Wei (2006), Micocci ve diğerleri (2009), Gillet ve diğerleri (2010), Sturm (2013), Fiordelisi ve diğerleri (2013), Plunus ve diğerleri (2012), Ferreira (2015) ve Naveed (2015) bunlardan bazılarıdır.

Bu çalışmalardan hareketle operasyonel kayıp duyurularının itibar riskine etkisini ölçmek için H_1 hipotezi oluşturulmuştur. Diğer taraftan operasyonel kayıp tutarının büyüklüğü ile itibar riski arasında bir ilişkinin olup olmadığının test edilmesi amacıyla da H_2 hipotezi belirlenmiştir.

H_1 : Operasyonel kayıp duyurularının itibar riskine etkisi vardır.

H_2 : Operasyonel kayıp tutarı ile itibar riski arasında pozitif yönlü lineer ilişki vardır.

3.2. Evren ve Örneklem

BİST bankacılık sektöründe faaliyet gösteren tüm bankalar çalışmanın evrenini oluşturmaktadır. Bu bağlamda Bankacılık endeksinde toplam on üç adet banka yer almaktadır. Bu bankalardan üç tanesi (ICBC Turkey Bank, Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası ve Türkiye Sınai Kalkınma Bankası) ile ilgili veriler elde edilemediği için çalışma kapsamına dahil edilmemiştir. Dolayısıyla çalışmanın örneklemine on adet bankanın 2007-2017 yılları arasında meydana gelen yüz kırk beş adet kayıp duyurusu oluşturmaktadır. Operasyonel kayıp olaylarının en fazla olduğu sektörlerden birinin bankacılık sektörü olması ve bankacılık faaliyetinin güvene dayalı bir hizmet olması sebebiyle çalışmanın örneklemini olarak bankacılık sektörü seçilmiştir.

3.3. Veri Toplama Araç ve Teknikleri

Bu çalışmada kullanılan operasyonel kayıp tutarlarıyla ilgili veriler KAP açıklamaları, Reklam Kurulu Kararları, Rekabet Kurulu Kararları ve SPK haftalık bültenleri gibi ikincil kaynaklardan toplanan bilgilere dayanmaktadır. Söz konusu verilerin tamamı Oprisk Dergisi bünyesinde bulunan veri tabanından

(<http://www.opriskdergisi.com>) elde edilmiştir. Veri tabanından alınan verilerden güvenilirlik açısından sadece resmi kaynaklardan ilan edilen veriler araştırma kapsamına dahil edilmiştir.

Çalışmada kullanılan hisse senedi fiyat bilgileri ve BİST 100 kapanış fiyatları (düzeltilmiş ve düzeltilmemiş fiyat) Finnet (<https://www.finnet.com.tr/>) veri dağıtım şirketinden temin edilmiştir. Buna ek olarak çalışmada kullanılan özkaynak tutarları ve hisse senedi adetleri KAP, şirketlerin web siteleri ve İş Yatırım web sitesinden elde edilmiş ve doğrulukları birbirleriyle kontrol edilmiştir.

3.4. Veri Toplama Süreci

Verilerin toplanması, sınıflandırılması ve analize hazır hale getirilmesi 01.10.2018 - 01.01.2019 tarihleri arasında yaklaşık olarak üç aylık bir dönemi kapsamaktadır.

3.5. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde öncelikle olay çalışması yöntemi ile anormal getiriler bulunmuş daha sonra operasyonel kayıp tutarı ile itibar riski arasındaki ilişkinin tespiti için ise tek örneklem t testi Stata paket programlar aracılığıyla analiz edilmiştir. Ayrıca değişkenler arasındaki ilişki regresyon analizi ile kontrol edilmiştir.

3.5.1. Metodoloji

Bu çalışmanın uygulama bölümü, finansman araştırmalarında yaygın olarak kullanılan olay çalışması yöntemi ile yapılmıştır. Olay çalışması yöntemi belli bir zamandaki belirli olaylara karşı piyasanın gösterdiği anormal tepkileri belirlemede kullanılan bir yöntemdir (Bozkurt ve Kaya, 2018: 7).

Olay çalışmasının uygulanması için temel varsayım piyasaya ilan edilen tüm bilgilerin hisse senedi fiyatlarını etkilediğini varsayan yarı güçte etkin olma durumudur. Fama (1970) etkin piyasayı mevcut tüm bilgilerin fiyatlara tam olarak yansımaları olarak tanımlamıştır. Ancak yapılan araştırmalarda belirli tekniklerin yatırımcılara anormal getiri sağlayabildiği görülmüştür. Fama, bunun üzerine piyasa etkinliğini bilgi girişinin çeşitlerine göre sınıflandırmıştır. Zayıf formda etkin olma durumu, menkul kıymetlerin geçmişe ilişkin tüm bilgilerinin bugünkü fiyatlara yansıdığını savunmaktadır. Dolayısıyla hisse senetlerinin geçmiş fiyatları gelecek fiyatlarını belirlemektedir (Demireli, 2008: 223).

Yarı güçlü formda etkin piyasalar, finansal varlık ile ilgili olarak sadece geçmişteki bilgiler değil, aynı zamanda kamuya verilmiş mevcut tüm bilgilerin finansal varlıkların fiyatlarına yansıdığı piyasalardır (Yörük, 2000: 8). Piyasanın yarı güçlü etkin olması nedeniyle açıklanan tüm bilgiler anında hisse fiyatlarına yansıtılacağı için bu tür bilgilere dayalı normalüstü getiri elde edilebilmesi beklenmeyecektir (Tuncay ve Eşgünoğlu, 2017: 154).

Güçlü formda etkin piyasalarda ise sadece kamuya açık bilginin değil firma içi bilgilerinde finansal varlık fiyatlarına yansımış olduğu varsayılır. Bu sebeple hiçbir yatırımcı anormal getiri elde edecek özel bir bilgiye sahip değildir. Bilgiler bütün yatırımcılar için aynı anda ve kolaylıkla elde edilebilir özelliğe sahiptir (Duman, Özdemir ve Atan, 2009: 36).

Olay çalışması yönteminde; Piyasa Modeli (PM), Sermaye Varlıkları Fiyatlama Modeli (SVFM), Ortalama Düzeltmiş Getiri Modeli (MAR) ya da Endeks Modeli (EM) olmak üzere yaygın olarak dört çeşit model kullanılmaktadır (Mackinlay, 1997: 18-19). Bu modellerin içinden en fazla kullanılan yöntem ise piyasa modelidir. Piyasa modelinde firmanın hisse senetlerinin fiyatı ile hisse senedi piyasa endeksi arasında lineer bir ilişki olduğu varsayılmakta ve varlıkların getirisi yalnız piyasa portföyüne değil, işletmeye has sistematik riske de bağlı bulunmaktadır (Tong, 2010: 4).

Olay çalışması yöntemi birbirini izleyen dört aşamadan meydana gelmektedir. Bunlar; Olayın tanımlanması, olay penceresinin tanımlanması (event

window), olayın etkilerinin değerlendirilmesi ve modelin kurulup test edilerek sonuçların değerlendirilmesi (Otlu, Tursun ve Durmuş, 2019: 473). Bu aşamalar kısaca aşağıda açıklanmıştır.

3.5.1.1. Olay ve Post Olay Penceresinin Tahmini

Olay çalışması yönteminin uygulanabilmesi için olay ve olay sonrası penceresinin tanımlanması gerekmektedir. Etkinlik penceresi, operasyonel kaybın açıklanmasından -1 gün önce ve +1 gün sonra dikkate alınır. Literatürdeki diğer çalışmalarda olduğu gibi (Farber ve Hallock (2009) ve Palmrose ve diğerleri (2004)) bu çalışmada da konu öncelikle üç günlük bir olay penceresi çerçevesinde incelenmiştir.

Aynı zamanda çalışmada -10 ve +10 günlük olay penceresinde de analiz uygulanmış fakat olay tarihinden uzaklaştıkça olayın etkisinin yok olduğu gözlemlendiği için çalışmanın olay penceresi olarak olay günü (0) olarak seçilmiştir. Olay pencereleri, operasyonel kayıp duyurularının negatif kümülatif ortalama anormal getiri ile belirtildiği gibi itibar riskine yol açıp açmadığını belirlemek için kullanılacaktır.

3.5.1.2. Olay Penceresindeki Parametrelerin Hesaplanması

Longerstaey'e (1996: 45) göre, bankalar için riskler genellikle fiyatlardaki değişikliklerle ölçülür. Fiyat değişiklikleri mutlak fiyat değişiklikleri, nispi fiyat değişiklikleri ve günlük fiyat değişiklikleri olarak sınıflandırılabilir. Bir bankanın hisse senetlerinin fiyatındaki başlangıç fiyatına göre bir değişim, bir getiri olarak tanımlanmaktadır (Longerstaey, 1996: 44).

Fiyat verileri yerine getiri verilerinin kullanmasının temel amacı, bu verilerin istatistiksel olarak daha avantajlı olmasıdır. Günlük getiriler ile nispi getiriler arasında fiyatlardaki küçük değişiklikler bakımından benzerlik vardır. Fakat mutlak getiriler, nispi getirilerden ve günlük getirilerden nispeten daha farklıdır (Ferreira,

2015: 84). Gladyssek ve Chipeta'nın (2012: 433) çalışmasında da belirttiği gibi her bir bankanın hisse senedi getirileri eşitlik 4'de gösterildiği gibi hesaplanmıştır:

$$R_{it} = P_t - P_{t-1} / P_{t-1}$$

(4)

Eşitlik 4'deki

R_{it} = Her Bir Bankanın T Günündeki Hisse Senedi Getirisini,

P_t = Her Bir Bankanın T Günündeki Hisse Senedi Fiyatını,

P_{t-1} = Her Bir Bankanın T-1 Günündeki Hisse Senedi Fiyatını ifade

etmektedir.

3.5.1.3. Beklenen Getirilerin Hesaplanması

Pazar getiri oranı, diğer bir ifadeyle normalüstü getiri tanımlanmadan önce, bir normal getiri modeli belirlenmelidir. Olay çalışmalarında, sermaye varlıklarını fiyatlandırma modeli, piyasa modeli, arbitraj fiyatlama modeli, sabit beklenen getiri modeli gibi çeşitli modeller kullanılmaktadır (Kaderli, 2007: 147).

Bu çalışmada, daha önceki bazı çalışmalarda da olduğu gibi (Otlu ve diğerleri, 2019: 473; Bekçioğlu, Öztürk ve Kaderli, 2004: 45-47; Kaderli, 2007: 147-153) Pazar Getiri Oranı'nın hesaplanmasında BİST 100 Endeksi günlük kapanış değerleri kullanılmış ve pazar getirileri eşitlik 5'de gösterildiği gibi hesaplanmıştır (Bartholdy, Olson ve Peare, 2006: 3; Tuominen, 2005: 50).

$$R_{mt} = (I_t - I_{t-1}) / I_{t-1}$$

Eşitlik 5'de gösterilen

(5)

R_{mt} = Pazara İlişkin Günlük Getiri Oranı,

I_t = BİST 100 Endeksinin T Günündeki Kapanış Değerini,

I_{t-1} = BİST 100 Endeksinin T -1 Günündeki Kapanış Değerini

göstermektedir.

3.5.1.4. Olay Penceresinde Anormal Getirilerin Hesaplanması

Anormal getiri, operasyonel kayıpların kamuya açıklandığı bir gün içinde elde edilen getiri ile beklenen hisse senedi getirisi arasındaki fark olarak hesaplanır. Etkin piyasa hipotezinin varsayımlarını takiben yeni piyasa bilgilerinin bir sonucu olarak anormal getiriler meydana gelir (Fiordelisi ve diğerleri, 2014: 110).

Etkin piyasa hipotezi, her bir bankanın hisse senedi fiyatlarının yeni piyasa bilgilerine göre ayarlanacağını ve bu nedenle ilgili hisse fiyatlarının tüm bilgileri yansıtacağını varsaymaktadır (Ferreira, 2015: 88). Anormal getiriler matematiksel olarak eşitlik 6'da gösterildiği gibi formüle edilebilir (Bartholdy ve diğerleri, 2006: 3; Tuominen, 2005: 50).

$$\text{Anormal Getiri (AR}_{it}\text{)} = \text{Fiili Getiri Oranı} - \text{Pazar Getiri Oranı}$$

$$\text{AR}_{it} = R_{it} - R_{mt}$$

(6)

Eşitlik 6'da gösterilen

AR_{it} = i Hisse Senedi için T Günündeki Anormal Getiriyi,

R_{it} : = i Hisse Senedinin T Günündeki Fiili Getirisini,

R_{mt} = i Hisse Senedinin T Günündeki Pazar Getirisini (Normal

Beklenen Getiriyi) göstermektedir.

3.5.1.5. Ortalama Anormal Getiri ve Kümülatif Anormal Getirilerin Hesaplanması

Olay çalışmalarında amaç olay tarihinden önceki ve sonraki günlerde Ortalama Anormal Getiriler (AAR) ve Kümülatif Anormal Getiriler (CAR)'in hesaplanmasıdır. AAR ve CAR üç aşamalı olarak hesaplanmaktadır (Tuominen, 2005: 50-55; Sponholtz, 2005: 7). Bu aşamalar kısaca aşağıda açıklanmıştır.

1. Aşama: Uygulamaya konu olan her bir şirketin her bir t günü için, fiili getiri oranları ile pazar getiri oranı arasındaki fark alınmak suretiyle, anormal getiri hesaplanır. Bu durum eşitlik 6'da gösterilmiştir.

2. Aşama: Elde edilen her bir anormal getiri, uygulamaya konu olan şirket sayısına bölünerek, Ortalama Anormal Getiri (AAR) hesaplanır. Bu durum eşitlik 7'de gösterilmiştir.

$$AAR_{it} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n AR_{it} \quad (7)$$

3. Aşama: Hesaplanan ortalama anormal getiriler, sırasıyla birbirleriyle toplanarak, Kümülatif Anormal Getiri (CAR)'ler elde edilir. CAR'ın hesaplanması eşitlik 8'de gösterilmiştir.

$$CAR_{it} = \sum_{I=1}^N (AAR_{it}) \quad (8)$$

Gerçek sonuçlarla öngörülen sonuçlar arasındaki fark istatistiksel olarak sıfırdan önemli ölçüde farklıysa, incelenen olayın hisse senedi getirilerini etkilediği ve olaya yatırımcı tepkisini yansıttığı sonucuna varılabilir (Tuominen, 2005: 50).

3.5.1.6. Anlamlılık Seviyesinin Hesaplanması

Olay çalışmasının amacı operasyonel olay anında getirilerin beklenenden farklı olup olmadığını belirlemektir. Söz konusu farklılığı belirlemek birkaç şekilde yapılmaktadır. Verilen performans ölçüsü için (CAAR) aşağıda belirtilen sıfır hipotezi dağılımına eşitlenmiştir (Khortari ve Warner, 2006: 9). Buna göre çalışmanın hipotezleri aşağıdaki gibi oluşturulmuştur.

$$H_0 : CAAR = 0$$

$$H_1 : CAAR \neq 0$$

Olay sonrası pencere için (+10, +1 ve 0 gün) CAAR'ın anlamlı ve negatif olduğunu göstermek için tek örneklem t testi kullanılmıştır. Tek örneklem t testi eşitlik 9'da gösterilen formülle hesaplanmıştır.

$$T = \frac{\bar{X} - \mu}{\frac{S}{\sqrt{n}}} \quad (9)$$

Eşitlik 9 'da gösterilen

μ = Evrene Ait Ortalamayı,

$\bar{X}$ = Örnekleme Ait Ortalamayı,

S = Örnekleme Ait Standart Sapmayı göstermektedir.

Boş hipotezin (H_0) sıfıra eşit olması duyuruların kümülatif ortalama anormal getirileri etkilemediği, alternatif hipotezin (H_1) sıfıra eşit olmaması ise duyuruların kümülatif ortalama anormal getirileri etkilediği anlamına gelmektedir. Yani eğer operasyonel kayıp duyuruları itibar riskini etkilemezse H_0 hipotezi kabul edilip alternatif hipotez H_1 reddedilir. Eğer operasyonel kayıp duyuruları itibar riskini etkilerse H_0 hipotezi reddedilip H_1 hipotezi kabul edilir.

Ayrıca bağımlı ve bağımsız değişkenler analizlerin uç değerlerinden (outlier) etkilenmemesi için %95 seviyesinde winsorize edilmiştir. Değişkenler winsorize edilerek uç değerlerin analizden tamamen çıkarılmasına yani veri kaybına engel olunmaktadır. Winsorize (Merkezi Eğilim Ortalaması) etmek, veri setindeki uç değerlerin atılması yerine veri setindeki en yakın değerleri koyarak ortalamaya yaklaştırılmasını sağlayan istatistiki düzeltme tekniğidir (Yılmaz ve Koğar, 2015: 63).

3.5.1.7. İtibar Riski için Anormal Getirilerin Düzenlenmesi

Operasyonel kayıp olaylarının bankaların itibarı üzerindeki etkisini belirleyebilmek için operasyonel kayıpların dikkate alınması gerekmektedir (Sturm, 2013: 198). Dolayısıyla firmanın piyasa değerindeki kaybın sadece itibar riskini oluşturan kısmını tespit etmek için de bir formül geliştirilmiştir. Ayrıca bu tez çalışmasında firma değerinin belirlenmesinde netlik olmamasından ve araştırmada

kullanılan verilerin günlük olması bakımından firma değeri kavramı olarak piyasa (borsa) değeri dikkate alınmıştır. Bu çalışmada da itibar riskinin net etkisini belirleyebilmek için Gillet ve diğerleri, (2010); Sturm, (2013) ve Ferreira, (2015)'in de çalışmalarında kullandığı ve önerdiği eşitlik 10'da gösterilen formül kullanılmıştır.

$$AR_{i0}(\text{Rep}) = AR_{i0} + \frac{\text{Op. Loss}_i}{\text{Market Cap}_i}$$

(10)

Eşitlik 10'da gösterilen

$AR_{i0}(\text{Rep})$ = İtibar Riski için Ayarlanmış "İ" Bankasının "0" Olay Günündeki Anormal Getirisini,

AR_{i0} = "İ" Bankasının "0" Olay Günündeki Anormal Getirisini,

$OP.Loss_i$ = "İ" Bankasının "0" Olay Günündeki Operasyonel Kayıp Tutarını,

$Market Cap_i$ = "İ" Bankasının "0" Olay Günündeki Piyasa Değerini ifade etmektedir.

İtibar riski için Ayarlanmış Ortalama Anormal Getirilerin ($AAR(\text{Rep})$) ve Kümülatif Ortalama Anormal Getirilerin ($CAAR(\text{Rep})$) hesaplanması ise eşitlik 11 ve 12'de gösterildiği gibi formülize edilmiştir.

$$AAR(\text{Rep}) = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (AR(\text{Rep})_{it})$$

(11)

$$CAAR(\text{Rep}) = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^N CAR(\text{Rep})_{it}$$

(12)

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Çalışmanın bu bölümünde araştırmaya dair tanımlayıcı istatistikler, verilerin analizi ile elde edilen bulgular ve bu bulgulara bağlı olarak hazırlanan çizelge ve yorumlar yer almaktadır.

4.1. Tanımlayıcı İstatistikler

Bu kısımda 2007-2017 yılları arasında BİST'te faaliyet gösteren bankaların operasyonel kayıp tutarları hakkında bilgiler veren tanımlayıcı istatistikler verilmiştir. Çalışma süresince toplanan verilerden elde edilen istatistiklerin sunulmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

2007-2017 dönemi içinde operasyonel kayıp duyurusunda bulunan bankaların gözlem sayıları, kayıp tutarları ve kayıp ortalamaları Çizelge 4'de gösterilmektedir. Bu dönemde on adet banka toplam yüz kırk beş adet kayıp duyurusunda bulunmuştur. Bu bankaların içinde en fazla operasyonel kayıp duyurusunda bulunan banka otuz bir adet duyuru ile Garanti Bankası olmuştur. Bunu sırasıyla Akbank (24), Denizbank (20), Finansbank (18) ve Yapı Kredi Bankası (18) izlemektedir. Bu süre içinde en az kayıp duyurusu olan banka ise iki kayıp duyurusu ile Albaraka Türk olmuştur.

Aynı zamanda kayıp tutarı olarak da en fazla kaybın yine Garanti Bankası'na ait olduğu gözlenmektedir. İkinci olarak en çok operasyonel kayıp duyurusu yapan banka Akbank olmasına rağmen tutar olarak en çok ikinci kaybın Yapı Kredi Bankasına ait olduğu görülmektedir. En az kaybın hem duyuru sayısı hem de kayıp tutarı bakımından Borsa İstanbul'da işlem gören tek katılım bankası olan Albaraka Türk'e ait olduğu görülmektedir. Ayrıca araştırmada aynı gün içinde yapılan birden fazla kayıp duyurusu olan bankaların duyuruları toplanarak bir gözlem olarak değerlendirilmiştir.

Çizelge 3. 2007-2017 Döneminde Kayıp Duyurusu Yapan Bankalar

Sıra	Bankalar	Gözlem Sayısı	Kayıp Tutarı (TL)	Kayıp Ortalaması (TL)
1	Akbank	24	1.762.553.898	73.439.746
2	Albaraka Türk	2	388.11	194.06
3	Denizbank	20	1.122.695.095	56.134.755
4	Finansbank	18	1.420.222.606	78.901.256
5	Garanti BBVA	31	2.561.317.355	82.623.140
6	Halkbank	8	124.053.627	15.506.703
7	İş Bankası	10	813.205.045	81.320.505
8	Şekerbank	7	819.543.851	117.077.693
9	Vakıf Bank	7	131.091.440	18.727.349
10	Yapı Kredi Bankası	18	2.011.462.090	111.747.894
	Toplam	145	10.766.533.119	829.539.041

Çizelge 4'de ise 2007-2017 yılları arasında kayıp duyurusu yapan bankaların söz konusu duyuruları hangi kaynaklardan yaptıkları ve kaynak türüne göre kayıp tutarları verilmiştir. Gözlem sayısı bakımından en fazla kayıp duyurusunun Kamuyu Aydınlatma Platformu'na yapıldığı daha sonra sırasıyla Reklam Kurulu, Rekabet Kurumu ve son olarak Sermaye Piyasası Kurulu'na yapıldığı görülmektedir. Kayıp tutarı açısından bakıldığında ise yine en fazla tutarın KAP'a yapılan duyurulardan oluştuğu sonra sırasıyla Rekabet Kurumu, Reklam Kurulu ve SPK'ya yapıldığı görülmektedir.

Çizelge 4. 2007-2017 Döneminde Kayıp Duyurusu Yapan Bankaların Kaynak Bilgileri

Sıra	Kaynak	Gözlem Sayısı	Kayıp Tutarı (TL)	Kayıp Ortalaması (TL)
1	KAP	60	9.753.855.958	162.564.266
2	Rekabet K.K	17	1.003.588.736	59.034.632
3	Reklam K.K	50	6.121.963	122.439
4	SPK	18	2.966.462	164.803
	Toplam	145	198.458.697	508.840.898

Çizelge 5'de olay çalışması analizinde kullanılan veriler ve analiz sonucunda elde edilen bazı sonuçlar verilmiştir. Söz konusu çizelgede verilen kayıp oranı, bankaların ilan etmiş oldukları operasyonel kayıp tutarlarının bankaların özkaynak toplamına bölünerek elde edilmiştir. Buna ek olarak çizelge 5'de gösterilen AR (0) ve AR (Rep) kavramları sırasıyla olay tarihindeki anormal getirileri ve olay

tarihindeki itibar risklerini ifade etmektedirler. CAR (-1, +1) ve CAR (Rep) ise olay etrafındaki üç günlük pencerede elde edilen kümülatif anormal getiriler ve kümülatif itibar risklerini ifade etmektedir.

Çizelge 5. Olay Çalışmasına Yönelik Genel Sonuçlar

Sıra	Bankalar	Tarih	Kayıp Tutarı (TL)	Kayıp Oranı	AR(0)	AR(Rep)	CAR (-1,+1)	CAR(Rep)
1	Akbank	10.08.2007	21.960	0,00%	0,0096	0,0096	-0,0004	-0,0004
2	Akbank	31.12.2009	60.000	0,00%	-0,0117	-0,0117	-0,0253	-0,0253
3	Akbank	15.06.2010	68.353	0,00%	0,0055	0,0055	-0,0041	-0,0041
4	Akbank	21.09.2010	134.400	0,00%	-0,0182	-0,0182	0,033	0,0330
5	Akbank	7.03.2011	14.525.268	0,08%	-0,0553	-0,0175	0,033	0,0337
6	Akbank	15.03.2011	137.356	0,00%	0,0075	0,0075	-0,0266	-0,0266
7	Akbank	14.06.2011	274.712	0,00%	-0,0132	-0,0132	-0,0172	-0,0172
8	Akbank	11.10.2011	7.395	0,00%	-0,0001	-0,0001	0,0201	0,0201
9	Akbank	9.11.2011	147.932	0,00%	-0,0060	-0,0060	-0,015	-0,0150
10	Akbank	23.12.2011	937.226	0,01%	-0,0102	-0,0101	-0,0149	-0,0148
11	Akbank	10.04.2012	147.932	0,00%	0,0048	0,0048	-0,002	-0,0020
12	Akbank	8.05.2012	163.108	0,00%	-0,0020	-0,0020	-0,0058	-0,0058
13	Akbank	11.12.2012	16.306	0,00%	-0,0010	-0,0010	0,0100	0,0100
14	Akbank	8.03.2013	172.165.155	0,78%	0,0212	0,0222	0,0191	0,0252
15	Akbank	12.03.2013	147.932	0,00%	-0,0049	-0,0049	-0,0038	-0,0038
16	Akbank	5.04.2013	163.108	0,00%	-0,0013	-0,0013	0,0027	0,0027
17	Akbank	9.04.2013	326.216	0,00%	-0,0040	-0,0040	0,0049	0,0049
18	Akbank	5.01.2015	248.500.000	0,89%	-0,0048	0,0044	0,0023	0,0115
19	Akbank	31.03.2016	450.100.000	1,39%	-0,0017	0,0158	0,0039	0,0214
20	Akbank	26.09.2016	116.254.138	0,36%	-0,0144	-0,0098	-0,0014	0,0032
21	Akbank	5.01.2017	11.472.901	0,03%	-0,0032	-0,0027	-0,0011	-0,0006
22	Akbank	14.06.2017	709.000.000	1,75%	0,0027	0,0246	0,0040	0,0259
23	Akbank	8.08.2017	241.413	0,00%	-0,0006	-0,0006	-0,0148	-0,0148
24	Akbank	18.08.2017	37.541.087	0,09%	-0,0075	-0,0064	-0,0184	-0,0173
25	Albarakatürk	9.01.2017	41.353	0,00%	-0,0037	-0,0037	-0,0132	-0,0132
26	Albarakatürk	28.08.2017	346.759	0,01%	0,0087	0,0090	0,0089	0,0092
27	Denizbank	9.03.2010	134.400	0,00%	-0,0007	-0,0007	0,0323	0,0323
28	Denizbank	10.08.2010	268.800	0,01%	-0,0046	-0,0045	-0,0060	-0,0059
29	Denizbank	18.02.2011	114.464	0,00%	-0,0047	-0,0046	-0,0141	-0,0140
30	Denizbank	7.03.2011	2.881.302	0,06%	-0,0054	-0,0039	-0,0191	-0,0176
31	Denizbank	23.12.2011	45.000	0,00%	-0,0109	-0,0109	-0,0266	-0,0266
32	Denizbank	8.03.2013	23.055.396	0,38%	-0,0163	-0,0053	-0,0115	-0,0005
33	Denizbank	11.12.2013	8.755.457	0,14%	-0,0024	0,0027	0,0112	0,0163
34	Denizbank	9.01.2014	2.695.852	0,04%	-0,0089	-0,0071	0,0100	0,0118
35	Denizbank	30.10.2014	22.407	0,00%	-0,0093	-0,0093	-0,0116	-0,0116
36	Denizbank	11.12.2015	12.693.405	0,15%	0,0458	0,0200	0,0214	0,0253
37	Denizbank	6.01.2016	17.236.464	0,16%	-0,0140	-0,0087	-0,0239	-0,0186
38	Denizbank	2.05.2016	204.690.204	1,93%	-0,0298	0,0299	0,0013	0,0494
39	Denizbank	30.06.2016	79.900.000	0,75%	0,0072	0,0175	-0,0266	-0,0163
40	Denizbank	30.09.2016	214.664.369	2,03%	-0,0023	0,0194	-0,0261	-0,0044
41	Denizbank	6.10.2016	43.848.180	0,41%	-0,0005	0,0035	-0,0027	0,0013
42	Denizbank	2.01.2017	5.093.435	0,04%	-0,0936	-0,0178	-0,0224	-0,0220
43	Denizbank	31.03.2017	251.549.884	1,96%	0,0140	0,0333	0,0118	0,0311
44	Denizbank	22.05.2017	243.822.010	1,89%	0,0143	0,0340	-0,0181	0,0016
45	Denizbank	11.07.2017	58.127	0,00%	0,0008	0,0008	-0,0103	-0,0103
46	Denizbank	17.08.2017	11.165.939	0,09%	0,0074	0,0082	0,0185	0,0193
47	Finansbank	19.10.2007	11.836	0,00%	0,0234	0,0161	0,0330	0,0330
48	Finansbank	15.06.2010	134.400	0,00%	-0,0041	-0,0041	0,0130	0,0130
49	Finansbank	11.01.2011	137.356	0,00%	-0,0039	-0,0039	0,0020	0,0020
50	Finansbank	7.03.2011	7.863.921	0,14%	-0,0007	0,0004	-0,0266	-0,0255
51	Finansbank	15.03.2011	68.678	0,00%	-0,0027	-0,0027	0,0079	0,0079
52	Finansbank	11.10.2011	73.966	0,00%	0,0707	0,0161	0,0330	0,0330

Çizelge 5. devam

53	Finansbank	9.11.2011	73.966	0,00%	-0,0195	-0,0182	-0,0266	-0,0266
54	Finansbank	23.12.2011	125.400	0,00%	-0,0046	-0,0046	0,0106	0,0106
55	Finansbank	29.06.2012	20.389	0,00%	-0,0098	-0,0098	0,0142	0,0142
56	Finansbank	8.03.2013	54.021.410	0,71%	-0,0237	-0,0104	-0,0171	-0,0093
57	Finansbank	26.07.2013	43.120	0,00%	0,0079	0,0079	0,0304	0,0304
58	Finansbank	15.01.2014	6.859.116	0,08%	0,0258	0,0173	0,0330	0,0342
59	Finansbank	11.02.2014	175.830	0,00%	-0,0074	-0,0074	0,0054	0,0054
60	Finansbank	29.05.2015	2.470.389	0,03%	-0,0131	-0,0128	-0,0206	-0,0203
61	Finansbank	18.08.2015	32.676.472	0,35%	0,0157	0,0201	0,0330	0,0374
62	Finansbank	29.06.2016	495.032.087	4,81%	0,0028	0,0416	-0,0178	0,0210
63	Finansbank	29.11.2016	789.614.759	7,67%	0,0028	0,0509	-0,0098	0,0383
64	Finansbank	6.01.2017	30.819.511	0,25%	0,0012	0,0034	-0,0227	-0,0205
65	Garanti Bankası	13.04.2010	67.200	0,00%	-0,0198	-0,0182	-0,0175	-0,0175
66	Garanti Bankası	10.08.2010	134.400	0,00%	-0,0144	-0,0144	-0,0266	-0,0266
67	Garanti Bankası	9.11.2010	137.356	0,00%	0,0001	0,0001	0,0009	0,0009
68	Garanti Bankası	7.03.2011	11.641.860	0,07%	-0,0134	-0,0129	0,0047	0,0052
69	Garanti Bankası	15.03.2011	137.356	0,00%	0,0023	0,0023	0,0052	0,0052
70	Garanti Bankası	29.07.2011	68.678	0,00%	0,0038	0,0038	0,0071	0,0071
71	Garanti Bankası	11.10.2011	73.966	0,00%	0,0092	0,0092	0,0220	0,0220
72	Garanti Bankası	14.12.2011	13.734	0,00%	-0,0101	-0,0101	0,0274	0,0274
73	Garanti Bankası	23.12.2011	83.680	0,00%	0,0101	0,0101	0,0054	0,0054
74	Garanti Bankası	10.01.2012	221.898	0,00%	-0,0081	-0,0081	0,0004	0,0004
75	Garanti Bankası	14.02.2012	73.966	0,00%	0,0000	0,0000	0,0095	0,0095
76	Garanti Bankası	10.04.2012	16.306	0,00%	-0,0038	-0,0038	0,0125	0,0125
77	Garanti Bankası	27.04.2012	40.778	0,00%	-0,0135	-0,0135	-0,0266	-0,0266
78	Garanti Bankası	8.03.2013	213.384.546	0,94%	0,0121	0,0183	0,0234	0,0296
79	Garanti Bankası	14.05.2013	489.324	0,00%	0,0116	0,0116	0,0242	0,0242
80	Garanti Bankası	26.07.2013	64.680	0,00%	-0,0113	-0,0113	0,0093	0,0093
81	Garanti Bankası	23.08.2013	197.246	0,00%	0,0144	0,0144	0,0019	0,0019
82	Garanti Bankası	25.10.2013	18.492	0,00%	0,0119	0,0119	-0,0036	-0,0036
83	Garanti Bankası	11.03.2014	175.830	0,00%	-0,0037	-0,0037	0,0168	0,0168
84	Garanti Bankası	27.03.2015	79.114.484	0,26%	0,0003	0,0027	0,0056	0,0080
85	Garanti Bankası	12.06.2015	159.817	0,00%	0,0110	0,0110	0,0112	0,0112
86	Garanti Bankası	18.08.2015	110.110.000	0,36%	-0,0165	-0,0126	-0,0017	0,0022
87	Garanti Bankası	30.03.2016	333.915.224	0,94%	0,0121	0,0228	0,0089	0,0196
88	Garanti Bankası	28.06.2016	231.686.576	0,65%	0,0017	0,0094	-0,0086	-0,0009
89	Garanti Bankası	29.09.2016	810.477.033	2,28%	-0,0094	0,0164	-0,0037	0,0221
90	Garanti Bankası	30.12.2016	410.614.208	1,16%	-0,0039	0,0099	-0,0079	0,0059
91	Garanti Bankası	6.01.2017	15.859.750	0,04%	-0,0027	-0,0022	-0,0043	-0,0038
92	Garanti Bankası	10.01.2017	58.127	0,00%	-0,0146	-0,0146	-0,0059	-0,0059
93	Garanti Bankası	23.03.2017	109.750.396	0,27%	-0,0119	-0,0087	0,0025	0,0057
94	Garanti Bankası	21.06.2017	224.530.444	0,54%	-0,0012	0,0045	-0,0023	0,0034
95	Garanti Bankası	20.09.2017	8.000.000	0,02%	0,0068	0,0070	-0,0169	-0,0167
96	Halk Bankası	15.06.2010	67.200	0,00%	0,0050	0,0050	0,0143	0,0143
97	Halk Bankası	8.03.2013	89.691.370	0,63%	0,0009	0,0052	-0,0115	-0,0072
98	Halk Bankası	11.06.2013	87.915	0,00%	-0,0049	-0,0049	-0,0010	-0,0010
99	Halk Bankası	12.11.2013	87.915	0,00%	-0,0002	-0,0002	0,0115	0,0115
100	Halk Bankası	7.01.2016	7.634.851	0,04%	-0,0022	-0,0016	-0,0098	-0,0092
101	Halk Bankası	12.04.2016	110.110	0,00%	-0,0073	-0,0073	0,0248	0,0248
102	Halk Bankası	4.01.2017	10.084.011	0,04%	-0,0079	-0,0070	-0,0124	-0,0115
103	Halk Bankası	29.08.2017	16.290.255	0,06%	-0,0001	0,0008	-0,0170	-0,0161
104	İş Bankası	7.03.2011	12.987.340	0,06%	-0,0158	-0,0150	-0,0128	-0,0120
105	İş Bankası	13.09.2011	68.678	0,00%	-0,0075	-0,0075	-0,0062	-0,0062
106	İş Bankası	23.12.2011	960.000	0,00%	0,0021	0,0022	0,0120	0,0121
107	İş Bankası	8.03.2013	146.656.400	0,57%	0,0033	0,0091	-0,0085	-0,0027
108	İş Bankası	11.06.2013	87.915	0,00%	-0,0095	-0,0095	-0,0174	-0,0174
109	İş Bankası	19.12.2013	152.383.000	0,59%	0,0161	0,0245	0,0277	0,0361
110	İş Bankası	14.10.2014	8.788	0,00%	-0,0002	-0,0002	0,0141	0,0141
111	İş Bankası	18.08.2015	82.582.500	0,26%	-0,0149	-0,0107	-0,0110	-0,0068
112	İş Bankası	8.12.2016	403.338.249	1,12%	0,0093	0,0286	0,0123	0,0316
113	İş Bankası	6.01.2017	14.132.175	0,03%	0,0066	0,0073	0,0136	0,0143

Çizelge 5. devam

114	Şekerbank	5.11.2013	64.680	0,00%	0,0143	0,0143	0,0043	0,0043
115	Şekerbank	30.03.2015	209.057.111	8,00%	0,0023	0,0504	0,0199	0,0680
116	Şekerbank	17.12.2015	29.943.774	1,15%	0,0184	0,0314	0,0079	0,0232
117	Şekerbank	24.06.2016	228.880.293	8,76%	-0,0034	0,0447	-0,0026	0,0455
118	Şekerbank	30.09.2016	139.587.429	5,34%	0,0076	0,0557	0,0058	0,0539
119	Şekerbank	27.12.2016	102.645.171	3,93%	-0,0127	0,0354	-0,0075	0,0406
120	Şekerbank	31.05.2017	109.365.393	3,92%	-0,0184	0,0299	-0,0207	0,0274
121	Vakıf Bank	7.03.2011	8.226.296	0,09%	-0,0094	-0,0084	-0,0016	-0,0006
122	Vakıf Bank	8.03.2013	82.172.910	0,66%	0,0002	0,0062	-0,0045	0,0015
123	Vakıf Bank	14.05.2013	81.554	0,00%	-0,0056	-0,0056	0,0064	0,0064
124	Vakıf Bank	13.01.2015	50.000	0,00%	0,0316	0,0161	0,0330	0,0330
125	Vakıf Bank	8.01.2016	5.319.982	0,03%	-0,0036	-0,0030	0,0021	0,0027
126	Vakıf Bank	4.01.2017	20.472.890	0,09%	-0,0079	-0,0059	-0,0125	-0,0105
127	Vakıf Bank	25.08.2017	14.767.808	0,06%	-0,0111	-0,0103	0,0111	0,0119
128	Yapı Kredi Bankası	7.03.2011	14.211.048	0,11%	-0,0060	-0,0047	-0,0059	-0,0046
129	Yapı Kredi Bankası	11.10.2011	68.678	0,00%	0,0123	0,0123	0,0197	0,0197
130	Yapı Kredi Bankası	9.11.2011	68.678	0,00%	-0,0126	-0,0126	-0,0086	-0,0086
131	Yapı Kredi Bankası	13.12.2011	68.678	0,00%	-0,0020	-0,0020	-0,0266	-0,0266
132	Yapı Kredi Bankası	23.12.2011	135.104	0,00%	-0,0069	-0,0069	-0,0038	-0,0038
133	Yapı Kredi Bankası	8.03.2013	149.961.870	0,82%	-0,0021	0,0083	-0,0115	-0,0011
134	Yapı Kredi Bankası	9.04.2013	81.554	0,00%	0,0032	0,0032	0,0169	0,0169
135	Yapı Kredi Bankası	16.07.2013	169.469	0,00%	0,0072	0,0072	0,0330	0,0330
136	Yapı Kredi Bankası	11.11.2013	25.800.000	0,14%	-0,0087	-0,0064	-0,0004	0,0019
137	Yapı Kredi Bankası	20.01.2014	4.201.495	0,02%	-0,0020	-0,0016	0,0025	0,0029
138	Yapı Kredi Bankası	11.02.2014	351.660	0,00%	0,0053	0,0053	0,0164	0,0164
139	Yapı Kredi Bankası	28.09.2016	116.254.138	0,45%	0,0095	0,0205	0,0064	0,0174
140	Yapı Kredi Bankası	22.02.2017	531.026.113	1,76%	-0,0002	0,0479	0,0040	0,0521
141	Yapı Kredi Bankası	24.04.2017	316.030.170	1,05%	0,0110	0,0369	-0,0046	0,0213
142	Yapı Kredi Bankası	22.06.2017	545.983.484	1,81%	-0,0002	0,0431	-0,0037	0,0396
143	Yapı Kredi Bankası	22.09.2017	307.013.963	1,02%	0,0011	0,0263	0,0014	0,0266
144	Yapı Kredi Bankası	10.10.2017	30.176	0,00%	0,0033	0,0033	-0,0199	-0,0199
145	Yapı Kredi Bankası	12.12.2017	5.812	0,00%	-0,0084	-0,0084	-0,0045	-0,0045

Yöntem bölümünde belirtilen her iki araştırma hipotezi için öncelikle tek örneklem t testi sonuçları verilmiş, daha sonra da regresyon testi sonuçları sunulmuştur.

4.2. Birinci Hipotezin Test Edilmesi

Çizelge 6'da H₁ hipotezi için haber kaynağına göre tek örneklem t testi sonuçları verilmiştir. KAP'a yapılan duyurular anlamlı çıkmasına rağmen beklenenin aksine kayıp ortalamaları pozitif çıkmıştır. Bunun nedeni ise KAP'a yapılan duyurulardan önce kamuoyunun bilgiyi duymuş olma ihtimalidir. Çünkü bu çalışmanın konusu ile ilgili yapılan uluslararası çalışmalarda da (Sturm, 2013: 195 ve Gillet ve diğerleri, 2010: 225) duyurular üç başlık altında analiz edilmiştir. Bunlar;

- ✓ İlk basın tarihi (The First Press Cutting Date): Haberin piyasada ilk duyulduğu tarih,
- ✓ Tanıma tarihi (Recognition Date): İlgili bankanın olayı kabul edip olay hakkında açıklama yaptığı tarih,
- ✓ Resmi ilan tarihi (Settlement Date): Haberin tüm piyasaya yayıldığı ve resmi olarak ilan edildiği tarih.

Yukarıda ifade edilen çalışmalarda elde edilen sonuçlarda ilk basın tarihinde daha dramatik bulgular elde edilirken, tanıma tarihinde bulguların seviyesi gittikçe azalmakta ve resmi ilan tarihinde ise bazı olaylar için etki yok olmakta, bazı olaylar için ise az da olsa etki gözlenmektedir. Bu çalışmada da diğer tarihlerde oluşan verilere ulaşamadığı için ve ulaşılan verilerde de güvenilirlik düzeyi düşük olduğu için olay tarihi olarak resmi tarih (Settlement Date) kabul edilmiştir.

Bu noktadan hareketle elde edilen verilerden özellikle KAP'a yapılan duyuruların negatif etkisinin azaldığı tespit edilmiştir. Diğer kaynaklara yapılan duyurularda Reklam Kurulunun yaptığı duyuruların ortalamasının %90 güven aralığında %0.07 anlamlılık düzeyinde negatif ve anlamlı olduğu görülmektedir. Rekabet Kurulu ve SPK'nın yaptığı duyuruların ortalamaları negatif olmasına rağmen %90 güven aralığında anlamlılık bulunamamıştır. Bunun nedeninin ise veri azlığı olduğu düşünülmektedir.

Çizelge 6.Haber Kaynağına Göre Tek Örneklem T testi Sonuçları³

Kaynak	Gözlem Sayısı	Ortalama %	Sig.	Yorum
KAP	60	0.0130	0	Pozitif ve anlamlı
RKK	17	-0.0020	0.24	Negatif ve anlamsız
Reklam KK	50	-0.0016	0.07	Negatif ve anlamlı
SPK	18	-0.0003	0.44	Negatif ve anlamsız

Yukarıda da ifade edildiği gibi KAP'a yapılan duyurularda olayın etkisi yok olduğu için haber kaynakları KAP ve diğer kaynaklar olarak ikiye ayrılmış ve Çizelge 7'de gösterildiği gibi tek örneklem t testi yeniden uygulanmıştır. Bu testin sonuçlarına göre yukarıda Çizelge 6'da gösterildiği gibi KAP'a yapılan açıklamalar

³ Haber kaynağına göre elde edilen tek örneklem t testi ile ilgili detaylı sonuçlar Ek 1'de verilmiştir.

%90 güven aralığında anlamlı olmasına rağmen ortalamalar pozitiftir. Diğer yandan diğer kaynaklara baktığımızda %90 güven aralığında %0.07 anlamlılık düzeyinde anlamlı ve negatiftir.

Sonuç olarak ifade edilebilir ki haber piyasada ilk duyulduğunda etkisi daha net hissedilirken zamanla etkisi azalıp yok olmaktadır. Burada da Reklam Kurulu, Rekabet Kurulu ve SPK'nın yapmış olduğu duyurular KAP'dan önce piyasada duyulduğu için kayıp duyuruları ile itibar riski arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Yani H_0 hipotezi reddedilip alternatif hipotez olan H_1 hipotezi kabul edilmiştir.

Çizelge 7. KAP ve Diğer Kaynaklara Göre Tek Örneklem T testi Sonuçları⁴

Kaynak	Gözlem Sayısı	Ortalama %	Sig.	Yorum
KAP	60	0.0130	0	Pozitif ve anlamlı
Diğer	85	-0.0140	0.07	Negatif ve anlamlı

4.3. İkinci Hipotezin Test Edilmesi

Bu kısımda araştırmanın ikinci hipotezine ilişkin test sonuçları verilmiştir. Çizelge 8'de operasyonel kayıp duyurularının duyuru kaynağına göre regresyon analizi sonuçları verilmiştir. H_2 hipotezine göre operasyonel kayıp tutarı ile itibar riski arasında pozitif yönlü lineer bir ilişki olup olmadığı test edilmiştir. Sonuç olarak haber kaynağı ile itibar riski arasında pozitif yönlü lineer bir ilişki bulunamamıştır. Regresyon analizi eşitlik 12'de gösterilen formül yardımıyla hesaplanmıştır.

$$Y = \alpha + \beta X + \varepsilon \quad \Longrightarrow \quad AR(Rep) = \alpha + \beta * okt + \varepsilon \quad (12)$$

Bu formülde;

AR(Rep) = Bağımlı değişken olup itibar riskini ifade etmektedir.

Okt = Bağımsız değişkenimiz olup operasyonel kayıp tutarını ifade etmektedir.

α = Sabit olup $X = 0$ olduğunda Y 'nin aldığı değerdir.

⁴ KAP ve diğer kaynaklara göre tek örneklem t testi ile ilgili detaylı sonuçlar Ek 2'de verilmiştir.

β = Regresyon katsayısı olup, X'in kendi birimi cinsinden 1 birim değişime karşılık Y'de meydana gelecek değişme miktarını temsil eder.

ε = Tesadüfî hata terimi olup ortalaması sıfır varyansı σ^2 olan normal dağılış gösterdiği varsayılır.

Çizelge 8. Haber Kaynağına Göre Regresyon Analizi Sonuçları⁵

Kaynak	Beta (β)	Sig.	İtibar riski ile kaynak arasında ilişki
KAP	0.72	0	Negatif ve anlamlı
RKK	2.83	0	Negatif ve anlamlı
Reklam KK	-28.26	0.72	Pozitif ve anlamsız
SPK	-103.82	0.37	Pozitif ve anlamsız

4.4. Olay Çalışması Yöntemi Bulgularının Değerlendirilmesi

Olay çalışması yöntemiyle operasyonel kayıp duyurusunu çevreleyen (-1,1); (-10,10) şeklinde üç günlük ve yirmi bir günlük olay penceresinde operasyonel kayıp duyurularının itibar riskine etkisi incelenmiştir ve sonuç olarak operasyonel kayıp olayının olduğu gün (olay günü) anormal getiriler tespit edilmiş, olay gününden uzaklaştıkça bu etkinin azaldığı ve yok olduğu tespit edilmiştir.

Literatürdeki çalışmalarda ise bu çalışmanın aksine olay tarihini çevreleyen günlerde de anormal getiriler tespit edilmiştir. Gillet ve diğerleri (2010); Sturm (2013); Ferreira (2015); Fiordelisi ve diğerleri (2013); Ruspantini ve Sordi (2011); Perry ve Fontnouvelle (2005) ve Naveed (2015) yapmış oldukları çalışmalarda olay tarihini çevreleyen (-1,1); (-5, 5); (-10,10); (-20, 20) gibi 3, 11, 21 ve 41 günlük olay çerçevesinde anormal getiriler tespit etmişlerdir.

Bu farklılığın sebebi yukarıda da ifade edildiği üzere literatürdeki çalışmalarda olay günü olarak haberin ilk duyulduğu tarih yani ilk basın tarihi (The First Press Cutting Date) olarak seçilmesine rağmen bizim çalışmamızda olay günü olarak resmi ilan tarihi (Settlement Date) seçilmesidir. Dolayısıyla literatürdeki çalışmalarda olay ilk duyulmaya başlandığı andan itibaren dramatik anormal getiriler

⁵ Haber kaynağına göre regresyon analizi ile ilgili detaylı sonuçlar Ek 3'de verilmiştir.

elde edilmeye başlanmış, haberin yayılması ile birlikte etki azalarak devam etmiştir. Hatta resmi ilan tarihinde bile bazı çalışmalarda anormal getiriler elde edilmiştir. Nitekim bizim çalışmamızda da bu sebepten ötürü sadece olay günü anormal getiriler tespit edilip olaydan uzaklaştıkça anormal getiri elde edilememiştir.

Ayrıca çalışmada elde edilen anormal getirilerin itibar riskini tek başına ifade etmeyeceği düşünülmüş ve Gillet ve diğerleri (2010); Sturm (2013) ve Ferreira, (2015) önerdiği aşağıdaki formül kullanılmıştır.

$$AR_{i0}(\text{Rep}) = AR_{i0} + \frac{\text{Op. Loss}_i}{\text{Market Cap}_i}$$

Yukarıda ifade edilen formülde olay günündeki anormal getirilere operasyonel kayıp tutarının bankaların piyasa değerlerine oranına ilave edilmiş ve itibar riskinin salt etkisi tespit edilmeye çalışılmıştır. Sonuç olarak elde edilen bulgular ise olay günü itibariyle literatürü destekler niteliktedir.

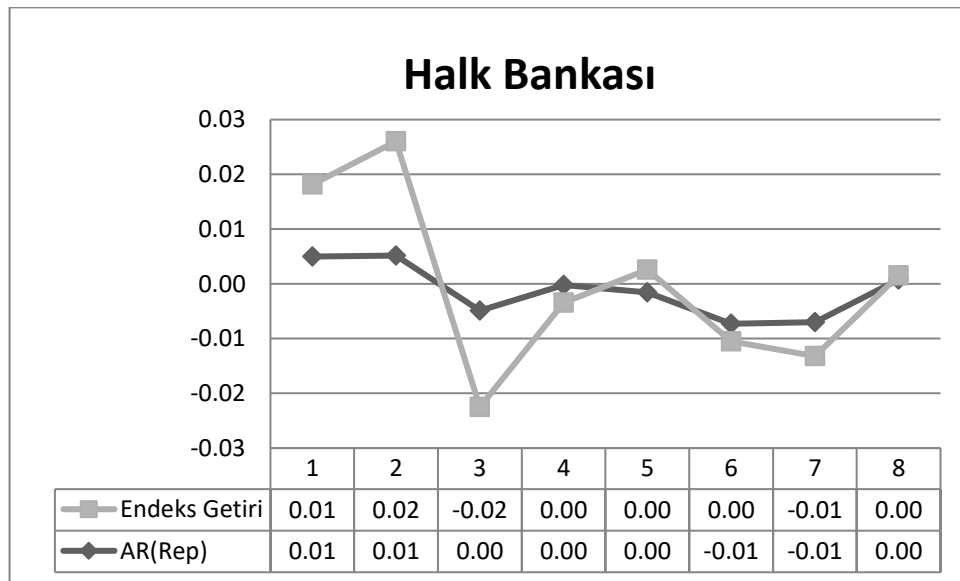
Olay çalışması yöntemiyle yapılan uygulamadan bir kamu bankası ve bir özel bankanın bulguları örnek olarak sunulmuştur. Çizelge 9'da Halk Bankası ile ilgili elde edilen operasyonel kayıp duyuru tarihleri, bu duyuruların kaynakları ve elde edilen anormal getiriler sunulmuştur. 2007-2017 yılları arasında Halk Bankasında sekiz adet operasyonel kayıp duyurusu meydana gelmiştir. Söz konusu duyurulardan bu dönemler arasında toplam 124.053.627 TL kayıp tutarı oluşmuştur. Duyuruların yapıldığı tarih (olay günü) de meydana gelen anormal getiriler AR (0) ile gösterilmiş ve bu anormal getirilerin itibar riskine dönüştürülmüş şekli de AR (Rep) ile ifade edilmiştir.

Çizelge 9. Halk Bankası Olay Çalışması Sonuçları

Sıra	Banka	Olay Tarihi	Kaynak	Kayıp Tutarı (TL)	AR(0)	AR(Rep)	Endeks Getiri
1	Halk Bankası	15.6.2010	Reklam K. K.	67.200	0.01	0.01	0.01
2	Halk Bankası	8.3.2013	Rekabet Kurulu Kararı	89.691.370	0.00	0.01	0.02
3	Halk Bankası	11.6.2013	Reklam K. K.	87.915	0.00	0.00	-0.02
4	Halk Bankası	12.11.2013	Reklam K. K.	87.915	0.00	0.00	0.00
5	Halk Bankası	7.1.2016	KAP	7.634.851	0.00	0.00	0.00
6	Halk Bankası	12.4.2016	Reklam K. K.	110.110	-0.01	-0.01	0.00
7	Halk Bankası	4.1.2017	KAP	10.084.011	-0.01	-0.01	-0.01
8	Halk Bankası	29.8.2017	KAP	16.290.255	0.00	0.00	0.00

Şekil 28'de Halk Bankasına ait itibar riskini temsil eden AR (Rep) ve BİST 100 endeks getirisinin kıyaslaması verilmiştir. Söz konusu şekilde Halk Bankasında yaşanan sekiz adet kayıp duyurusunun olay günü anormal getirilerden formüle edilmiş itibar riski göstergesi sunulmuştur.

Şekil 28'den de AR (Rep) ve endeks getirilerinin seyri gösterilmiştir. İtibar riski göstergesi olan AR (Rep), endeks getirileri ile kıyaslandığı zaman genel olarak negatif olduğu ve sıfıra çok yakın olduğu görülmektedir. Bu da sekiz farklı olay tarihinde negatif normalüstü getiriler olduğu ve bu durumun itibar riskine neden olduğu anlamına gelmektedir.

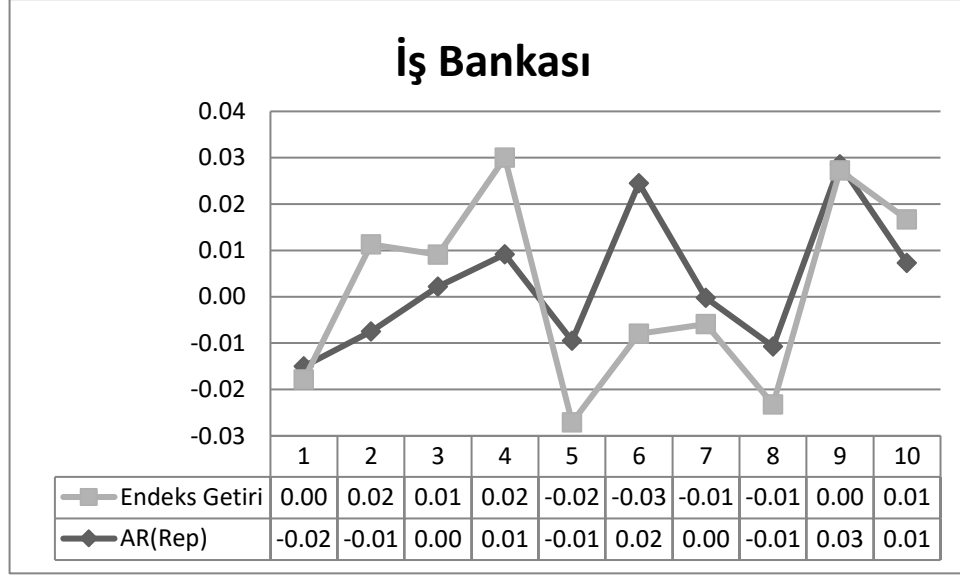
Şekil 28. Halk Bankası AR (Rep) ve Endeks Getiri Kıyaslaması

BİST bankacılık sektöründen özel bankaları temsilen İş Bankasının olay çalışması analizi bulguları Çizelge 10'da verilmiştir. Bu çizelgede on adet kayıp duyurusu olay tarihi, kayıp tutarları ve anormal getirilere ilişkin bilgiler mevcuttur. Söz konusu duyurulardan bu dönemler arasında toplam 813.205.045 TL kayıp tutarı oluşmuştur. Duyuruların yapıldığı tarih (olay günü) de meydana gelen anormal getiriler AR (0) ile gösterilmiş ve bu anormal getirilerin itibar riskine dönüştürülmüş şekli de AR (Rep) ile ifade edilmiştir.

Çizelge 10. İş Bankası Olay Çalışması Sonuçları

Sıra	Banka	Olay Tarihi	Kaynak	Kayıp Tutarı (TL)	AR(0)	AR(Rep)	Endeks Getiri
1	İş Bankası	7.3.2011	Rekabet Kurulu Kararı	12,987,340	-0.02	-0.02	0.00
2	İş Bankası	13.9.2011	Rekabet Kurulu Kararı	68,678	-0.01	-0.01	0.02
3	İş Bankası	23.12.2011	SPK Haftalık Bülten	960,000	0.00	0.00	0.01
4	İş Bankası	8.3.2013	Rekabet Kurulu Kararı	146,656,400	0.00	0.01	0.02
5	İş Bankası	11.6.2013	Reklam K.K.	87,915	-0.01	-0.01	-0.02
6	İş Bankası	19.12.2013	KAP	152,383,000	0.02	0.02	-0.03
7	İş Bankası	14.10.2014	Reklam K. K.	8,788	0.00	0.00	-0.01
8	İş Bankası	18.8.2015	KAP	82,582,500	-0.01	-0.01	-0.01
9	İş Bankası	8.12.2016	KAP	403,338,249	0.01	0.03	0.00
10	İş Bankası	6.1.2017	KAP	14,132,175	0.01	0.01	0.01

Şekil 29'da İş Bankasına ait itibar riskini temsil eden AR (Rep) ve BİST 100 endeks getirisinin kıyaslaması verilmiştir. Bu şekilde İş Bankasında yaşanan 10 adet kayıp duyurusunun olay günü anormal getirilerden formüle edilmiş itibar riski göstergesi sunulmuştur. İtibar riski göstergesi olan AR (Rep) endeks getirileri ile kıyaslandığı zaman anormal getirilerin genel olarak negatif ve sıfıra çok yakın olduğu görülmektedir. Bu da on farklı olay tarihinde negatif normalüstü getiriler elde edildiği dolayısıyla operasyonel kayıp duyurularının İş Bankasında itibar riskine neden olduğu anlamına gelmektedir.

Şekil 29. İŞ Bankası AR (Rep) ve Endeks Getiri Kıyaslaması

4.5. Sağlamlık (Robustness) Testleri

Bu kısımda öncelikle H_2 hipotezi çerçevesinde operasyonel kayıp tutarının büyüklüğünün itibar riskini artırıp arttırmadığı araştırılmıştır. Bunun için iki değişken arasında regresyon analizi uygulanmış ve sonuç olarak kayıp tutarı ile itibar riski arasında bir ilişki tespit edilememiştir. Ayrıca H_1 araştırma hipotezi çizelge 11'de de görüldüğü gibi banka büyüklüğüne göre de test edilmiştir ve sonuç olarak büyük ve küçük bankalar arasında da belirgin farklılıklar elde edilmemiştir. Söz konusu analizde bankalar öz sermaye büyüklüklerine göre ikiye ayrılmış ve büyük bankalarda 65, küçük bankalarda ise 80 gözlem sayısı elde edilmiştir. Elde edilen sonuçlar çizelge 11'de de ifade edildiği üzere pozitif ve anlamsız çıkmıştır.

Çizelge 11. Banka Büyüklüklerine Göre Tek Örneklem T Testi Sonuçları⁶

Bankalar	Gözlem Sayısı	Ortalama %	Sig.	Yorum
Büyük	65	0.0097	0.99	Pozitif ve anlamsız
Küçük	80	0.0003	0.59	Pozitif ve anlamsız

⁶ Banka büyüklüklerine göre tek örneklem t testi sonuçları ile ilgili detaylı bilgi Ek 4'te verilmiştir.

Çizelge 12'de ifade edildiği üzere operasyonel kayıp duyurularının itibar riskine etkisi yerli ve yabancı sermayeli bankalar bazında incelenmiştir. Bu incelemeye olayın etkisi kaybolduğu için KAP'a yapılan açıklamalar dâhil edilmemiştir.

Çizelge 12. Yerli ve Yabancı Sermayeli Bankalara Göre Tek Örneklem T Testi Sonuçları⁷

Bankalar	Gözlem Sayısı	Ortalama %	Sig.	Yorum
Yerli	45	-0.0008	0.27	Negatif ve anlamsız
Yabancı	40	-0.0021	0.08	Negatif ve anlamlı

Sonuç olarak operasyonel kayıp duyurularının itibar riskine etkisi yerli bankalarda %90 güven aralığında anlamlı olmazken, yabancı bankalarda ise operasyonel kayıp duyurularının itibar riskine etkisi negatif ve anlamlıdır. Bu noktadan hareketle H₁ alternatif hipotezimiz yerli bankalarda ret, yabancı bankalarda ise kabul edilmiştir.

---

⁷ Yerli ve yabancı sermayeli bankalara göre tek örneklem t testi sonuçları ile ilgili detaylı bilgi Ek 5'de verilmiştir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde çalışmanın sonuçları ve gelecek araştırmacılar için öneriler yer almaktadır.

5.1. Sonuçlar

Bu çalışmada BİST'e kayıtlı bankaların operasyonel kayıp duyurularının itibar riskine neden olup olmadığı araştırılmıştır. Bu araştırma için iki yöntem kullanılmıştır. Bu yöntemlerden birincisi olay çalışması yöntemidir ve bu yöntemle kayıp duyurularının fiyat etkisi araştırılmıştır. Diğer yöntem ise operasyonel kayıp duyuruları ve itibar riski arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

İtibar riskini tespit etmek için olay çalışması yönteminin kullanılma sebebi operasyonel kayıp duyurularının bankaların gelecekteki finansal durumu hakkında bilgi içeriğine sahip olması ve operasyonel kayıp duyurusu yapıldığında söz konusu bilginin piyasa fiyatına en hızlı şekilde yansıtacağı beklentisidir. Bu sebeple bu yöntemde operasyonel kayıp gününü kapsayan (-1,1) şeklinde üç günlük olay penceresinde hisse senedi fiyatı incelenmiştir.

Elde edilen anormal getirilerin salt olarak itibar riskini ifade etmeyeceği düşünülerek olay günündeki anormal getiriler ile operasyonel kayıp tutarının bankanın piyasa değerine oranı toplanmış ve elde edilen sonuç itibar riski olarak değerlendirilmiştir.

Olay çalışması yöntemiyle yapılan analiz sonuçlarında operasyonel kayıp duyurusunun yapıldığı gün (olay günü) hisse senetlerinin negatif fiyat etkisi olduğu tespit edilmiştir. Yani operasyonel kayıp duyurularının yapıldığı gün negatif anormal getiriler elde edilmiştir. Olay gününden uzaklaştıkça anormal getirilerin yok olduğu gözlenmiştir. Diğer bir ifade ile kayıp duyurusu yapıldığı gün piyasa anlık olarak tepki vermekte ve daha sonra normal seyrine dönmektedir. Bu da piyasanın etkin olduğu ve bilginin hızlı yayıldığı anlamına gelmektedir.

Bu çalışma anormal getirilerin elde edilmesi açısından literatürü desteklemektedir. Fakat literatürdeki araştırmalarda olay tarihinin öncesinde ve sonrasında da anormal getiriler elde edilmiştir. Bunun gerekçesi araştırıldığında ise söz konusu çalışmaların olay günü olarak seçtikleri günün çalışmamızdan farklı olmasıdır. Nitekim literatürde (Sturm, 2013: 195) ve (Gillet ve diğerleri, 2010: 225) olay günü olarak üç farklı tarihi dikkate almışlardır. Birinci tarih olarak olayın basında duyulduğu ilk gün, ikinci tarih olarak olayın ilgili şirket tarafından kabul edildiği gün ve üçüncü tarih olarak ise olayın piyasaya yerleştiği gün dikkate alınmıştır. Bu tarihlerden hareketle yazarlar olayın ilk duyulduğu anda dramatik olarak anormal getiriler elde etmişler, diğer yandan şirketin kayıp duyurusunu kabul ettiği gün ise normal düzeyde anormal getiriler elde etmişlerdir. Son tarih de yani olayın resmi olarak ilan edildiği günde ise yine anormal getiriler elde edilmiş fakat diğer tarihlere nazaran kayıp duyurularının etkisi daha az seviyede gerçekleşmiştir.

Araştırmanın birinci hipotezi (H_1) çerçevesinde duyuruların yapıldığı kaynağa göre tek örneklem t testi analizi yapılmış ve sonuç olarak sadece Reklam Kurulu kararları bazında %90 güven aralığında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Diğer kaynaklarda ise anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. H_1 hipotezi çerçevesinde literatürdeki analiz sonuçlarına bakıldığında Gillet ve diğerleri (2010); Sturm (2013); Ferreira (2015); Fiordelisi ve diğerleri (2013); Ruspantini ve Sordi (2011); Perry ve Fontnouvelle (2005) ve Naveed (2015) operasyonel kayıp duyurularının itibar riskine neden olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Bu çalışmada Kamuyu Aydınlatma Platformuna yapılan operasyonel kayıp duyurularının olayın etkisini yok ettiği tahmin edilmiş olup bu noktadan hareketle kaynaklar KAP ve diğer kaynaklar olarak ikiye ayrılmış ve operasyonel kayıp duyurularının itibar riskine neden olup olmadığı tek örneklem t testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonucunda da tahmin edildiği üzere KAP'tan yapılan duyuruların itibar riskine neden olmadığı buna rağmen diğer kaynaklardan yapılan duyuruların itibar riskine neden olduğu tespit edilmiştir. Bu durumda KAP hariç tutulmak üzere diğer kaynaklardan yapılan duyurular dikkate alındığında H_0 hipotezi reddedilip H_1

alternatif hipotezi kabul edilmiştir. Yani operasyonel kayıp duyuruları bankalarda itibar riskine neden olmaktadır.

Araştırmanın ikinci hipotezi çerçevesinde (H_2) operasyonel kayıp tutarı ile itibar riski arasında pozitif yönlü lineer bir ilişkinin olup olmadığı regresyon analizi ile test edilmiştir ve sonuç olarak iki değişken arasında pozitif yönlü lineer bir ilişki tespit edilememiştir. Dolayısıyla H_0 hipotezi kabul edilip alternatif hipotez olan H_2 hipotezi reddedilmiştir.

Sağlamlık (robustness) testi kapsamında itibar riski ile kaynak arasında bir ilişki olup olmadığını tespit etmek için regresyon analizi uygulanmış sonuç olarak ise iki değişken arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Aynı zamanda birinci araştırma hipotezi banka büyüklüğüne göre de test edilmiş ve aynı sonuçlara ulaşılmıştır.

Son olarak operasyonel kayıp duyurularının itibar riskine etkisi regresyon analizi ile yerli ve yabancı sermayeli bankalar ayrımında incelenmiş ve yerli bankalarda %90 güven aralığında anlamlı bir sonuç elde edilememiştir. Buna rağmen yabancı bankalarda ise %90 güven aralığında %0.08 anlamlılık seviyesinde negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bu noktadan hareketle H_1 alternatif hipotezimiz yerli bankalarda ret, yabancı bankalarda ise kabul edilmiştir.

Genel olarak ifade edilirse BİST'te faaliyet gösteren bankaların yapmış oldukları operasyonel kayıp duyuruları (KAP hariç diğer kaynaklar çerçevesinde) itibar riskine neden olmaktadır. Yerli ve yabancı banka ayrımında ise yabancı bankaların operasyonel kayıplardan daha çok etkilendiği ve kayıp duyurularının yabancı bankalarda itibar riskine neden olduğu tespit edilmiştir.

5.2. Öneriler

Uluslararası literatürde itibar riskine dair çalışmalar mevcuttur. Fakat ulusal literatürde itibar riskini inceleyen çok az sayıda çalışma söz konusu olup, bunlar ise teorik çalışmalardan oluşmaktadır. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda itibar riskinin etkisinin ölçümü farklı analiz yöntemleriyle yapılırsa daha güçlü sonuçların elde edileceği düşünülmektedir. Bu çalışma hisse senetleri BİST'te işlem gören bankalar için uygulanmıştır. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda araştırmacılar söz konusu çalışmayı diğer sektörlerde de inceleyebilirler. Nitekim itibar riskinin sonuçları firmaların değerini de etkilemektedir.

Bu bağlamda itibar riskini başka değişkenlerle karşılaştırıp literatüre farklı bir bakış açısı getirilebilir. İtibar riski hem uluslararası düzenleyiciler tarafından hem de ulusal düzenleyiciler tarafından göz ardı edilmiş bir risk türüdür. Buna rağmen uluslararası örneklere bakıldığında operasyonel kayıp olaylarından dolayı birçok büyük firma itibar kaybına uğramıştır. Bu noktadan hareketle araştırmacıların bu risk türü hakkında çalışmalar yapmalarının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Ayrıca yapılacak çalışmalarda itibar riskine neden olan operasyonel olay çeşitleri artırılarak bundan sonraki çalışmalarda daha anlamlı sonuçların elde edilebileceği öngörülmektedir. Buna ek olarak bundan sonra yapılacak çalışmalarda farklı analiz yöntemleri ile farklı sektörlerde itibar riskinin etkisinin araştırılması ya da diğer ülkeler ile Türkiye arasında itibar riskinin karşılaştırılmasının da literatüre çeşitlilik sağlayacağı düşünülmektedir. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda veri seti genişletilerek çalışmanın boyutu ve kapsamı da genişletilebilir. Ayrıca bağımsız değişken sayısı da artırılarak itibar riskinin başka boyutları da araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Akgüç, Ö. (2010). Bankacılıkta Gelişmeler ve 2010 Yılına Bakış. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (47), 14-27.
- Aktaş, A. (2017). Sermaye Yeterliliği Açısından Operasyonel Risk ve Bankacılık Sektöründe Uygulanması, Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi, İstanbul.
- Aloğlu, Z. (2005). Bankacılık Sektörünün Karşılaştığı Riskler ve Bankacılık Krizleri Üzerindeki Etkileri. Yayınlanmamış Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Alp, A., Kartal, D., Ünsal, B., ve Öztürk, B. (2009). Ekonomik Katma Değer Bakış Açısıyla Finanslama Kararları. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (2), 59-82.
- Altıntaş, M. Ayhan. (2018). *Bankacılıkta Risk ve Sermaye Yönetimi*. Elektronik Kitap Yayınları.
- Altıntaş, M. A. (2006). *Bankacılık Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Arabacı, H. (2018). Türkiye’de Bankacılık Sektörünün Gelişimi. *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*. 2 (3), 25-42.
- Araújo, L. A. D. and Vinhado, F. (2016). Reputational Risk Measurement: Brazilian Banks. *Available at SSRN 2799248*.
- Arkan, F. (2010). Finansal Yapı ve Firma Değeri İlişkisi: İMKB’ye Kayıtlı Firmalar Üzerinde Bir Araştırma, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Atay, M. (2010). Operasyonel Risk Yönetimi ve Türk Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Aula, P. (2010). Social Media, Reputation Risk and Ambient Publicity Management. *Strategy and Leadership*, 38 (6), 43-49.
- Aydın, N. (2006). Bankacılık Uygulamaları. Anadolu Üniversitesi Yayınları, 13-30.
- Babuşcu, Ş. (1997). Bankacılıkta Risk Derecelendirmesi (Rating) ve Türk Bankacılık Sektörüne Uygulanması. Ankara. SPK Yay. No: 94.
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu. (2016). İtibar Riskinin Yönetimine İlişkin Rehber.
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, <https://www.bddk.org.tr/>. adresinden 20 Ağustos 2019’da alınmıştır.

- Bartholdy, J., D. Olson and P. Peare. (2006). Conducting Event Studies on a Small Stock Exchange. <http://papers.ssrn.com> adresinden 16 Nisan 2019'da alınmıştır.
- Basel Committee on Banking Supervision. (2006). International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards. A Revised Framework. Comprehensive Version, June.
- Basel Committee on Banking Supervision. (2009). Proposed Enhancements to the Basel II Framework, Consultative Document, January.
- Basel Committee on Banking Supervision. (2017). Finalising Basel III in Brief. https://www.bis.org/bcbs/publ/d424_inbrief.pdf adresinden 31 Ağustos 2019'da alınmıştır.
- Basel Committee. (2001). Operational Risk. Consultative Document <http://www.bis.org/publ/bcbsca07.pdf> adresinden 10 Mart 2019'da alınmıştır.
- Basel Komitesi. (2001). Operational Risk, Consultative Document. www.bis.org adresinden 20 Ağustos 2019'da alınmıştır.
- BCBS. (2009). Enhancements To The Basel II Framework. <http://www.bis.org/pub/bcbs157.pdf> adresinden 10 Ekim 2018'de alınmıştır.
- BDDK. (2001). Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetimi Sistemleri Hakkında Yönetmelik, www.bddk.org.tr adresinden 20 Ağustos 2019'da alınmıştır.
- BDDK. (2001a). Bankaların İç Denetim Ve Risk Yönetim Sistemleri Hakkında Yönetmelik, 24312 Sayılı Resmi Gazete.
- BDDK. (2005). Bankacılık Sektörü Basel II Gelişme Raporu. https://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/duyuru_basel_0001_32.pdf adresinden 15 Mayıs 2018'de alınmıştır.
- BDDK. (2005a). 10 Soruda Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı (Basel-II), [Http://Www.Bddk.Org.Tr/Websitesi/Turkce/Basel-I/125010_Soruda_Basel-I.Pdf](http://Www.Bddk.Org.Tr/Websitesi/Turkce/Basel-I/125010_Soruda_Basel-I.Pdf), adresinden 10 Ekim 2018'de alınmıştır.
- BDDK. (2005b). Basel II'ye Geçiş İlişkin Yol Haritası (Taslak), Basel II'ye Uyum Çalışmaları, Mayıs.
- BDDK. (2007). Basel II İkinci Sayısal Etki Çalışması (Q1s-Tr2) Değerlendirme Raporu, Basel II'ye Uyum Çalışmaları. Temmuz. [Http://Www.Bddk.Org.Tr/Websitesi/Turkce/Basel/3554q1s-Tr2_%20raporu.Pdf](http://Www.Bddk.Org.Tr/Websitesi/Turkce/Basel/3554q1s-Tr2_%20raporu.Pdf) adresinden 10 Ekim 2018'de alınmıştır.
- BDDK. (2010). Sorularla Basel III", S.12-13. http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Basel/8742sorularla_basel_iii_29_11_2010_.pdf adresinden 6 Ocak 2019'da alınmıştır.
- BDDK. (2012). Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete Tarihi: 28.06.2012, Resmi Gazete Sayısı: 28337.

http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Mevzuat/Bankacilik_Kanununa_Iliskin_Duzenlemeler/1678yonetmelik_16_7_2013_pdfhali.pdf adresinden 10 Ocak 2019'da alınmıştır.

BDDK. (2013). Basel III Çerçevesinde Hazırlanan Düzenleme Taslaklarına İlişkin Basın Açıklaması, (28).

BDDK. (2014). Bankaların İç Sistemleri ve İçsel Sermaye Yeterliliği. https://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/mevzuat_0093.pdf adresinden 15 Mayıs 2018'de alınmıştır.

BDDK. (2019). Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri Mart 2019, Bankacılık Sektör Raporları.

Bekçioğlu, S., Öztürk, M ve Kaderli, Y. (2004). Kurulan İşbirliklerinin İMKB'ye Kayıtlı İzo Cam, Çelebi ve Netaş Firmalarının Hisse Senetleri Üzerindeki Etkisinin Ölçülmesi: Bir Olay Etüdü Denemesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (21), 43-48.

Benligiray, Y. ve Banar, K. (2006). *Banka ve Sigorta Hukuku*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 1707.

Bessis, J. (2001). *Risk Management in Risk Banking*. John Wileyand Sons, England.

Beşinci, M. (2005). Basel Kriterleri, Basel II'nin Finans ve Bankacılık Sektörüne Etkileri ve Türk Bankacılık Sektörünün Basel II'ye Uyum Süreci. *Active Bankacılık ve Finans Dergisi*, Sayı: 45, (Kasım-Aralık). http://www.makalem.com/search/articledetails.asp?narticle_id=3842 adresinden 10 Aralık 2018'de alınmıştır.

BIS-IMF-FSB. (2009). Report to G20 Finance Ministers and Governors: Guidance to Assess the Systemic Importance of Financial Institutions, Markets and Instruments: Initial Considerations. <http://www.imf.org/external/np/g20/pdf/100109.pdf>, adresinden 15 Şubat 2019'da alınmıştır.

Binici, Ö. (2017). Finansal Risk Yönetiminin Firma Değeri Üzerine Etkileri: BIST Sınai ve Alt Sektörlerinde Bir Uygulama. Doktora Tezi, Atatürk Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Erzurum.

Bolgün, K. Evren ve Akçay, M. B. (2005). *Risk Yönetimi: Gelişmekte Olan Türk Finans Piyasasında Entegre Risk Ölçüm ve Yönetim Uygulamaları*, Scala Yayıncılık, İstanbul.

Boyacıoğlu, M.A. (2002). Operasyonel Risk ve Yönetim. *Bankacılar Dergisi*, (43), 51-66.

Bozkurt, İ. ve Kaya, M. V. (2018). Arap Baharı Coğrafyasından Gelen Haberlerin CDS Primlerine Etkisi: Türkiye Örneği. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, (20), 1-16.

- Cam, M. (2006). Stratejik Bir Yönetim Aracı Olarak Ekonomik Katma Değer (EVA) Ve Faaliyet Tabanlı Maliyet Yönteminin (FTMY) Birlikte Kullanımı, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 95-118.
- Chambers, N. (2005). *Firma Değerlemesi*, Avcıol Basım Yayın, 1. Baskı. İstanbul.
- Chambers, Nurgül. (2009). *Firma Değerlemesi*. Beta Yayınları, İstanbul.
- Chartered Institute for Management Accountants. (2007). Corporate Reputation: Perspectives of Measuring and Managing a Principle Risk. http://www.cimaglobal.com/Documents/Thought_leadership_docs/cid_exrep_corporate_reputation_june07.pdf adresinden 16 Nisan 2019'da alınmıştır.
- Chartered Institute of Purchasing & Supply. (2014). Internal, Connected and External Stakeholders. <https://www.cips.org/Documents/Knowledge/Procurement-Topics-and-Skills/2-Procurement-Organisation/Stakeholders/Stakeholders.pdf> adresinden 1 Eylül 2019'da alınmıştır.
- Chernobai, A.S., Rachev, S.T and Fabozzi, F.J. (2007). Operational Risk: A Guide To Basel II Capital Requirements, Models And Analysis. New Jersey: *John Wiley & Sons*.
- Copeland, T, Koller, T and Jack, M. (2000). Valuation Measuring and Managing The Value of Companies (Third Edition). New York: *John Wiles and Sons Ltd*.
- Coşkun, M. N., Ardor, H. N., Çermikli, A. H., Eruygur, H. O., Öztürk, F., Tokathoğlu, İ ve Dağlaroğlu, T. (2012). Türkiye'de Bankacılık Sektörü Piyasa Yapısı, Firma Davranışları ve Rekabet Analizi, Türkiye Bankalar Birliği, İstanbul.
- Coyle, B. (2000). Introduction to Currency Risk, Financial World Publishing, United Kingdom.
- Crawford. (2019). Environmental Risk: Defined. <https://crawfordgts.com/services/environmental-risk/environmental-risk-defined.aspx> adresinden 10 Temmuz 2019'da alınmıştır.
- Crosbie, P. (2003). Modelling Default Risk. Http://Www.Macs.Hw.As.Uk/~Mcnail/F79cr/Crosbie_Bohn.Pdf: adresinden 20 Ekim 2018'de alınmıştır.
- Crouhy, M. Galai, D and Mark, R. (2014). *The Essentials Of Risk Management*. 2nd Ed. United States: McGraw-Hill.
- Cummins, J. D., Lewis, C. M., and Wei, R. (2006). The Market Value Impact of Operational Loss Events for US Banks and Insurers. *Journal of Banking and Finance*, 30 (10), 2605-2634.
- Çabukel, R. (2007). Bankaların Kurumsal Kredileri Açısından Kredi Risk Yönetimi ve Basel-II Uygulaması. Ankara: Yayın No: 250 Türkiye Bankalar Birliği.
- Çankaya F. ve Öz M. (2011). Türkiye'de Kamu Bankalarının Özelleştirilmesi. Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, 1-13.

- Damodoran, Asmath. (2005). *Valuation Approaches and Metrics*. A Survey of The Theory and Evidence 8 (1).
- Damodoran, Asmath. (2001). *Valuation The Value of Brand Name*, <http://pages.stern.nyu.edu/~adamodar/pdfiles/brand.pdf>, adresinden 20 Nisan 2019'da alınmıştır.
- De Fontnouvelle, P. and Perry, J. (2005). Managing Reputational Risk. The Market Reaction To Operational Loss Announcement. Federal Reserve Bank Of Boston. (Working Paper). <https://www.bostonfed.org//media/Documents/bankinfo/qau/research/papers/jpdp1005.pdf> adresinden 20 Haziran 2019'da alınmıştır.
- Defining and Managing Reputation Risk A Framework For Risk Managers.(2015). <http://www.tcs.com/SiteCollectionDocuments/White-Papers/Reputational-Risk-in-Banking.pdf>, 5.12 adresinden 18 Nisan 2019'da alınmıştır.
- Değerlendirme Süreci Hakkında Yönetmelik, 11.07.2014 Tarih Ve 29057 Sayılı Resmi Gazete.
- Deloitte. (2014). Global Survey on Reputation Risk http://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/pl/Documents/Reports/pl_Reputation_Risk_survey_EN.pdfadresinden 10 Nisan 2019'da alınmıştır.
- Demir, O. (2013). Firma Değerleme Yöntemleri Ve Bir Borsa İstanbul Uygulaması. Yüksek Lisans Tezi, TOBB Ekonomi Ve Teknoloji Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Demireli, E. (2008). Etkin Pazar Kuramından Sapmalar: Finansal Anomalileri Etkileyen Makro Ekonomik Faktörler Üzerine Bir Arastırma. Ege Academic Review, 8 (1), 215-241.
- Demirkol, İ. (2006). Entelektüel Sermayenin Firma Değerine Etkisi Ve İMKB'de Sektörel Uygulamalar. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Demirkol, Ö. F., ve Aba, E. (2012). BASEL II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı Süreci İçinde Gelen Ek Düzenlemeler Seti: BASEL III Kriterleri. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5 (2), 253-265.
- Deryol, A. (2018). Türk Bankalarının Özkaynak Maliyeti, Uzmanlık Yeterlik Tez, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Doğan, B ve Sarsıcı, E. (2018). Basel III ve Kobi'ler Üzerine Muhtemel Etkileri. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*. 04 (02), 110-116.
- Doğan, Z. E. (2017). KOBİ Müşterilerinin Kredi Kullanma Davranışları Üzerine Bir Araştırma: ING Bank Örneği, Master's Thesis, Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

- Duman, S., Özdemir, Z. A. ve Atan, M. (2009). Hisse Senedi Piyasasında Zayıf Formda Etkinlik: İMKB Üzerine Ampirik Bir Çalışma. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 24 (2), 33-48.
- Düzer, M. (2008). Finansal Analizde Kullanılan Oranlar ve Firma Değeri İlişkisi, İMKB’de Bir Uygulama. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.
- Eccles, R.G., Newquist, S.C. ve Schatz, R. (2007). Reputation and Its Risks. The Harvard Business Review, <http://hbr.org/2007/02/reputation-and-its-risks/ar/1> adresinden 1 Eylül 2019’da alınmıştır.
- Engin, M. (2010). Operasyonel Risk Ölçümü ve Bir Uygulama. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Environmental Risk. <https://crawfordgts.com/services/environmental-risk/environmental-risk-defined.aspx> adresinden 25 Nisan 2019’da alınmıştır.
- Ercan, M ve Aykan Ü. (2000). *Firma Değerinin Tespiti ve Yönetimi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Ercan, M.K. ve Ban, Ü. (2008). *Değere Dayalı İşletme Finansı Finansal Yönetim*. Gazi Kitabevi, Ankara.
- Erdoğan, A. (2014). Basel Kriterlerinin Bankacılık Sektörüne Etkisi ve Türkiye’de Bankacılık Sektörünün Basel Kriterlerine Uyum Süreci, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Haziran. 16 (1) ,141-182.
- Erdoğan, S ve Ülbeği, C. (2009). Operasyonel Risk Algısına Yönelik Bir Araştırma. *Bankacılar Dergisi*, (71), 48-57.
- European Central Bank. (2009). The concept of systemic risk. Financial Stability Review. <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/financialstabilityreview200912en.pdf?7e1073aa7dd961b1248c19c2fecbf696> adresinden 16 Mart 2019’da alınmıştır.
- Esterhuysen, J. N., Van Vuuren, G. and Styger, P. (2010). The Effect of Stressed Economic Conditions on Operational Risk Loss Distributions. South African Journal of Economic and Management Sciences, 13(4), 577-592.
- Fama, Eugene F and French, K. R. (1998). Taxes, Financing Decision and Firm Value, *The Journal of Finance*. (3), 819-843.
- Fama, Eugene F. (1978). The Effect of a Firm’s Investment and Financing Decision on the Welfare of Its Securing Holders, *American Economic Review*, 68 (3), 272-284.
- Farber, H. S and Hallock, K. F. (2009). The Changing Relationship Between Job Loss Announcements and Stock Prices: 1970–1999. *Labour Economics*, 16 (1), 1-11.

- Fernandez, Pablo. (2002). *Valuation Methods and Shareholder Value Creation*. Academic Press.
- Ferreira, S. (2015). Measuring Reputational Risk in The South African Banking Sector (Doctoral dissertation). North-West University Yunibesiti Ya Bokone-Bophirima.
- Ferreira, S. J., Viljoen, D and Van Vuuren, G. (2016). The Effect of Operational Loss Events on The Reputation of South African Banks. *International Journal of Business and Management Studies*, 8 (1), 151-168.
- Ferreira, S.J. (2014). Analysing Reputational Risk İn The South African Banking Sector, Nwu. (Mini-Dissertation-Unpublished), Vanderbijlpark.
- Financial Stability Board. (2010). Reducing the Moral Hazard Posed by Systemically Important Financial Institutions. http://www.financialstabilityboard.org/publications/r_101111a.pdf adresinden 19 Mart 2019'da alınmıştır.
- Fiordelisi, F., Soana, M. G and Schwizer, P. (2013). The Determinants of Reputational Risk in The Banking Sector. *Journal of Banking & Finance*, 37 (5), 1359-1371.
- Fiordelisi, F., Soana, M. G and Schwizer, P. (2014). Reputational Losses and Operational Risk in Banking. *The European Journal of Finance*, 20 (2), 105-124.
- Fürer, G. (1990). *Risk Management İm İnternationalen Bankgeschaef*t, Paul HauptVerlag, Bern.
- Gatzert, N., Schmit, J. T and Kolb, A. (2016). Assessing The Risks of İnsuring Reputation Risk. *Journal of Risk and Insurance*, 83 (3), 641-679.
- Ghafoori, N. (2014). Operasyonel Risk Yönetiminin Finansal Kurumlar Üzerinde Etkisi: Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Gillet, R., Hübner, G and Plunus, S. (2010). Operational Risk and Reputation in The Financial İndustry. *Journal of Banking and Finance*, 34 (1), 224-235.
- Gladyssek, O. and Chipeta, C. (2012), The Impact of Socially Responsible Investment Index. Constitute Announcements on Firm Price: Evidence from the JSE. *SAJEMS*, 15 (4), 429-439.
- Global Association of Risk Professionals. (2015). Foundation of Banking Risk. <http://www.garp.org/media/665284/fbr%20preview%20packet%20w%20o%20questions.pdf> adresinden 20 Mart 2019'da alınmıştır.
- Gödeş, M. (2016). Basel III Kriterlerinin Katılım Bankacılığına Etkileri: Türkiye Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Gündoğdu, A. (2016). Bankaların İtibar Riski ve Türk Bankacılık Sisteminde İtibar Riskine Dair Vakalar/Reputation Risk of Banks and Cases related to Reputation

Risk in Turkish Banking System. *International Journal of Finance and Banking Studies*, 5 (2), 37.

Gündoğdu, A. (2014). Bankacılık Sisteminde Düzenleme Ve Denetleme Otoriteleri: Seçilmiş Ülkeler ve Türkiye Uygulaması Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Gündoğdu, A. (2014). *Türkiye’de Bankacılık Sisteminin Yasal Düzenlemeleri*. Seçkin Kitabevi, Ankara.

Hatipoğlu, M. (2011). Firma Değerlemesi ve İMKB’de Enerji Sektöründe Uygulaması, Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çankırı.

Honey, G. (2012). Reputational Risk: Challenges for The Insurance Market. Paper presented at the Airmic Annual Conference at the Arena and Convention Centre (ACC). Liverpool. <http://www.lloyds.com/~media/images/the%20market/communications/events/reputation%20risk%20gary%20honey.pdf> adresinden 10 Mayıs 2018’de alınmıştır.

IBM Küresel Teknoloji Hizmetleri Risk Yönetimi Araştırma Raporu. (2013). Etkin itibar ve BT Riski Yönetiminin Altı Anahtarı. http://www05.ibm.com/tr/pdf/Six_Keys_to_Effective_Reputational_and_IT_Risk_Management_tur.pdf. adresinden 16 Nisan 2019’da alınmıştır.

İleri, F. Ş. (2016). Nakit Kar Payı Ödemesinin Firma Değerü Üzerine Etkisi: Türkiye’de Otomotiv Sektörü Üzerine Bir Uygulama, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Jarrow, R.A. (2008). Operational Risk. *Journal Of Banking and Finance*, (32), 870-879.

Jensen, C. Michael and William Meckling. (1976). Theory of the Firm: Managerial Behavior, Agency Cost and Capital Structure, *Journal of Financial Economics*, (3). 305-360.

Kaderli, Y. (2007). Yapılan İhracat Bağlantılarının İlgili Firmaların Hisse Senedi Getirileri Üzerindeki Etkisinin Olay Etüdü ile İncelenmesi: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası’ndaki Bazı Firmalar Üzerine Bir Uygulama. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (36), 144-154.

Kaderli, Y., Doğu, S. ve Arabaci, Ö. (2013). Basel III ve Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun KOBİ'lerin Finansman Sorunu Üzerindeki Muhtemel Etkileri. *Ege Academic Review*, 13 (4), 505-513.

Kahraman, A. (2000). Bankacılık Sektöründe Risk Yönetimi ve Beklentiler. *Active Bankacılık ve Finans Dergisi*, 15 (175), 1-7.

Karacan A.İ. (2002). *Bankacılık ve Kriz*. Tütünbank Yayınları. İstanbul.

- Karadağ, M., M. (2015). Sistemik Risk, Sistemik Açından Önemli Finansal Kuruluşlar ve Küresel Finansal Kriz. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 7 (13), 293-319.
- Karpoff, J. M. and Lott Jr, J. R. (1993). The Reputational Penalty Firms Bear From Committing Criminal Fraud. *The Journal of Law and Economics*, 36 (2), 757-802.
- Kayalı, C. A., Yereli, A. N. ve Ada, Ş. (2007). Entelektüel Katma Değer Katsayısı Yöntemi Kullanılarak Entelektüel Sermayenin Firma Değeri Üzerindeki Etkisinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 14 (1), 68-89.
- Khortari, S.P. and Warner, J.B. (2006). The Econometrics of Event Studies. <http://www.bu.edu/econ/files/2011/01/KothariWarner2.pdf> adresinden 10 Şubat 2019'da alınmıştır.
- Kılıç, M. (2018). Türkiye’de Basel II Çerçevesinde Kredi Derecelendirme ve Uygulama Örneği, Dönem Projesi, Pamukkale Üniversitesi, SBE, Denizli.
- Kızılboga, R. (2013), Kurumsal Risk Yönetimi Odaklı İç Denetim: İstanbul Büyükşehir Belediyesi İçin Bir Model Önerisi, İstanbul: TC. Marmara Belediyeler Birliği Yayını.
- Koller, T., Goedhart M. and Wessel D. (2005). The Right Role for Multiples in Valuation. *McKinsey on Finance* (15), 7-11.
- Koller, T., Goedhart, M. and Wessels, D. (2010). *Valuation: Measuring and Managing The Value of Companies* (Vol. 499). John Wiley and Sons.
- Koutsoukis, N. S. and Roukhanas, S. (2014). A Reputation Risk Perspective On The European Economic Crisis. In *Economic Crisis in Europe and the Balkans* Springer, Heidelberg, 3-25.
- Külahi, E. (2013). Bankacılıkta Riskler Ve Türk Bankacılık Sektörü’nün Basel Kriterleri’ne Uyum Süreci, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Külahi, E. A., Tiryaki, G. ve Yılmaz, A. (2013). Türkiye’de Basel I, II Ve III Kurallarına Uyum Süreci. *Öneri Dergisi*, 10 (40), 185-200.
- Longerstaey, J. (1996). *Risk Metrics-Technical Document*. 4th ed. <http://www.jpmorgan.com/RiskManagement/RiskMetrics/RiskMetrics.html> adresinden 16 Nisan 2019'da alınmıştır.
- Low, J. and Kalafut, P. C. (2002). *Invisible advantage. How Intangibles are Driving Business Performance*, Perseus, Cambridge.
- Mackinlay, A. C. (1997). Event Studies in Economics and Finance. *Journal of Economic Literature*, 35 (1), 13-39.

- Manjarin, R. (2012). Reputational risk Management. Paper Presented at the GARP Chapter Meeting, Geneva, Switzerland, 27 November. http://www.garp.org/media/1106495/reputationalriskmanagement_raulmanjar_in_112712.pdf adresinden 25 Aralık 2018'de alınmıştır.
- Mastering Strategic Management Competing in International Markets Advantages and Disadvantages of Competing in International Markets. (2016). <http://www.opentextbooks.org.hk/ditopic/17278> adresinden 12 Nisan 2019'da alınmıştır.
- Mermod, A. Y. ve Ceran, M. (2011). Basel III Doğrultusunda Bankacılık Riskleri ve Sermaye Yeterliliği; Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 2 (4), 29-38.
- Micocci, M., Masala, G., Cannas, G. and Flore, G. (2009). Reputational Effects of Operational Risk Events for Financial Institutions. Cagliari, Italy: University of Cagliari.
- Mitic, P. (2018). Reputation Risk: Measured. *International Journal of Safety and Security Engineering*, 8 (1), 171-180.
- Modigliani, F. and M. Miller. (1958). The Cost of Capital, Corporation Finance, and the Theory of Investment, *American Economic Review* 48 (3), 261-297.
- Moosa, I. and Silvapulle, P. (2012). An Empirical Analysis of The Operational Losses of Australian banks. *Accounting and Finance*, 52 (1), 165-185.
- Mostert, P. ve Lotz, O. (2010). Marketing Management: Changes and Challenges in South Africa. Mustard House Marketing: Noordbrug.
- Mukherjee, N., Zambon, S. and Lucius, H. (2008). Do Banks Manage Reputational Risk? A Case Study of European Investment Bank. Working Paper. Department of Economics and Management. University of Ferrara, Italy.
- Murphy, D. L., Shrieves, R. E. and Tibbs, S. L. (2009). Determinants of The Stock Price Reaction to Allegations of Corporate Misconduct: Earnings, Risk, and Firm Size Effects. *Journal of Financial and Quantitative Analysis*, 43 (3), 581-612.
- Murphy, Deborah L., Ronald E. Shrieves, and Samuel L. Tibbs. (2004). Determinates of the Stock Price Reaction to Allegations of Corporate Misconduct: Earnings, Risk, and Firm Size Effects,” Unpublished Working Paper.
- Naveed, S. (2015). Measuring Reputational Risk: Market Reaction to Operational Loss Announcements in Pakistan. *Market Forces*, 10 (1).
- Otlu, F., Tursun, M. ve Durmuş, A. F. (2019). Kısmi Bölünmenin Şirketlerin Piyasa Değeri Üzerine Etkisi: Olay Çalışması Yöntemiyle Analiz. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 21 (2), 467-481.

- Oymak, O. (2009). Firma Değerlemesi ve Bankacılık Uygulaması, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Para, Sermaye Piyasaları ve Finansal Kurumlar Bilim Dalı, İstanbul.
- Özaslan, R. K. ve Koç, F. Ö. (2016). Kurumun Sürdürülebilirliğinde “İtibar Riski” Yönetiminin Yeri ve Önemi. Ömer Halisdemir Üniversitesi *İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9 (1), 273-283.
- Özçetin, N. (2017). Süt Üretim İşletmelerinde Risk Yönetimi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4 (2), 125-137.
- Palmrose, Z. V., Richardson, V. J. and Scholz, S. (2004). Determinants of Market Reactions to Restatement Announcements. *Journal of Accounting and Economics*, 37 (1), 59-89.
- Penman, S. (2004). *Financial Statement Analysis and Security Valuation* 2nd ed. Newyork: McGraw Hill.
- Perry, J. and De Fontnouvelle, P. (2005). Measuring Reputational Risk: The Market Reaction to Operational Loss Announcements. Working Paper, Federal Reserve Bank of Boston, Boston, MA.
- Plunus, S., Gillet, R. and Hübner, G. (2012). Reputational Damage Of Operational Loss On The Bond Market: Evidence from The Financial Industry. *International Review of Financial Analysis*, (24), 66-73.
- Rayner, J. (2004). *Managing Reputational Risk: Curbing Threats, Leveraging Opportunities* (Vol. 6). John Wiley & Sons.
- Rose, P.S. and Hudgins, S.C. (2013). *Bank Management and Financial Services*. 9th Ed. New York: Mcgraw-Hill. Sayı: 43.
- Ross, A. (2005). Report of Economist intelligence Unit. Reputation: Risk of Risks. <http://www.acegroup.com/eu-en/assets/risk-reputation-report.pdf> adresinden 16 Mayıs 2019'da alınmıştır.
- Ruspantini, D. and Sordi, A. (2011). The Reputational Risk İmpact of İnternal Frauds on Bank Customers: A Case Study On Unicredit Group. Unicredit and Universities, Knight of Labor Ugo Foscolo Foundation: Milan, Italy.
- Sarıtaş, H, Saray, C. (2012). Türk Bankacılık Sektörünün Karlılık Performansının Analizi. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (11), 23-37.
- Saunders, A and Marcia, C. (2003). *Financial Institutions Management, A Risk Management Approach*, New York: Mc-Graw Hill.
- Savram, M. ve Karakoç, A. (2012). Bankacılık Sektöründe İtibar Riskinin Önemi. In *International Conference on Euroasian Economies, Almaata, Kazakistan, Bildiriler Kitabı* 328-332.
- Scandizzo, S. (2011). A Framework for The Analysis of Reputational Risk. *The Journal of Operational Risk*, 6 (3), 41.

- Soana, G. (2016). Reputational Risk. Doing Banking in Italy: Governance, *Risk, Accounting and Auditing issues*, (128).
- Sponholtz, C. (2005). Separating the Stock Market's Reaction to Simultaneous Dividend and Earnings Announcements, Centre for Analytical Finance. University of Aarhus. Working Paper Series No: 212.,<http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abst> adresinden 16 Ocak 2019'da alınmıştır.
- Standard and Poors. (2014). Resmi Web Sitesi <http://www.standardandpoors.com/ratings/definitions-andfaqs/en/eu> adresinden 15 Şubat 2019'da alınmıştır.
- Sturm, P. (2013). Operational and Reputational Risk in The European Banking Industry: The Market Reaction to Operational Events. *Journal Of Economic Behaviour and Organization*, (85), 191-206.
- Systemic Risk Centre. (2015). Systemic Risk. <Http://Www.Systemicrisk.Ac.Uk/Systemic-Risk> adresinden 16 Aralık 2018'de alınmıştır.
- Şendoğdu, A. (2010). Basel II Kriterlerinin Dünü Bugünü ve Gelecek İçin Bir Üst Sürümüne Olan İhtiyacın Kaçınılmazlığı. *Bankacılık ve Sigortacılık Araştırmaları Dergisi*, 1 (2), 4-13.
- Şengül, D. (2007). Destek Hizmetleri: Tanım, Önemlilik Kıstaslar ve Risk Değerlendirmesi. *Bankacılar Dergisi*, (63), 21-28.
- Şimsek, K. (2007). Bankacılıkta Risk ve Risk Ölçüm Yöntemleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tanç, Ş. G., ve Altun, Ş. (2016). Bankacılıkta Risk ve HSBC Bank Uygulama Örneği. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 19 (41), 225-242.
- Taner, B ve Akkaya, C. (2003). İşletme Değerini Belirleme Yöntemleri ve Farklı Sektörlerdeki İşletmeler Üzerine Bir Uygulama, http://www.onlinedergi.com/Makale_Dosyalari/51/PDF2003_1_1.pdf, adresinden 8 Kasım 2018'de alınmıştır.
- Teker, D ve Ülengin, B. (2005). Bankacılıkta Operasyonel Risk Ölçüm Modellerinin Türk Bankacılık Sektöründe Faaliyet Gösteren Bir Bankaya Uygulanması, *İtü Dergisi/b Sosyal Bilimler*. 2 (1), 13-24.
- Teker, Leblebici, Dilek. (2006). *Bankalarda Operasyonel Risk Yönetimi Örnek Banka Uygulamalı*. İstanbul: Literatür Yayınları, 1.Basım.
- Temel, H ve Sezer, G. (2014). Basel III: Global ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkisi, *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar*, 51 (587), 69-83.
- Tiryaki, G. (2010). Bankacılık Sektöründe-Basel Sermaye Uzlaşmaları-Sermaye Yeterliliği Standart Rasyosu Gerçekten Yeterli Midir? Kaldıraç Oranı'na ve

Daha Güçlü Bir Bankacılık Düzenleme Çerçevesine İlişkin Değerlendirmeler. *Vergi Dünyası Dergisi*, (347), 118-122.

- Tonello, M. (2007). Reputational Risk: A Corporate Governance Perspective. http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1077894 adresinden 1 Eylül 2019'da alınmıştır.
- Tong, L. (2010). Event Study Analysis of Share Price and Stock Market Index Data. Master's Thesis, University of Stirling, Department of Computing Science and Mathematics, United Kingdom.
- Topaloğlu, S. (2013). Sosyal Güvenlik Suiistimallerinin Tespiti ve Önlenmesi İçin Risk Analizi ve Sürekli Denetim Yöntemleri. *TİSK Akademi Dergisi*, 8 (16), 204-219.
- Tuncay, M., ve Eşgünoğlu, M. (2017). Menkul Kıymetlerle İlgili Vergi Düzenlemelerinin Sermaye Piyasaları Üzerindeki Etkisi. *International Journal of Economic and Administrative Studies*, (19),149-169
- Tuominen, T. (2005). Corporate Layoff Announcements and Shareholder Value: Empirical Evidence from Finland, Master's Thesis, Department of Business Administration, Lappeenranta University of Technology, Kuala Lumpur.
- Türk Dil Kurumu
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GT.S.5be422e716bbe7.29289857 adresinden 20 Mart 2018'de alınmıştır.
- Türkiye Bankalar Birliği. (2016). Basel IV: Bankaları Bekleyen Zorluklar, 1-59. https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/konferanssunumlari/1133/Basel_IV_TB&EY_Sunumu.pdf adresinden 31 Ağustos 2019'da alınmıştır.
- Varlık, A. (2010). Basel İlkeleri Işığında Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Türkiye Uygulaması. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Walter, I. (2008). Reputational Risk and Conflicts of Interest in Banking and Finance: The Evidence So Far. in *Variations in Economic Analysis* (75-97).
- Walter, I. (2010). Reputational Risk. *Finance Ethics: Critical Issues in Theory and Practice*, (10), 103-124.
- Wei, R. (2006). An Empirical Investigation of Operational Risk in The US Financial Sectors. (Doctoral Dissertation). University of Pennsylvania, Philadelphia.
- Wyman, O. (2014). *The Challenges Ahead: The State of The Financial Services Industry*, New York.
- Xifra, J. and Ordeix, E. (2009). Managing Reputational Risk in an Economic Downturn: The Case of Banco Santander. *Public Relations Review*, 35 (9), 353-360.

Yazıcı, K. (1997). Özelleştirmede Değerleme Kriterleri ve Değerleme Yöntemleri Başbakanlık DPT Uzmanlık Tezi, Ankara.

Yetiz, F. (2016). Bankacılığın Doğuşu Ve Türk Bankacılık Sistemi. Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9 (2), 107-117.

Yıldırım, O. (2015). Türk Bankacılık Sisteminde Basel Kriterleri. *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar Dergisi*, 52 (609), 9-20.

Yılmaz, E., ve Koğar, H. (2015). Uç Değerle Baş Etmede Kullanılan Farklı Tekniklerin Bazı İstatistiksel Analiz Sonuçları Üzerindeki Etkisi. *Başkent University Journal of Education*, 2 (1), 61-67.

Yörük, N. (2000). Finansal Varlık Fiyatlama Modelleri ve Arbitraj Fiyatlama Modelinin İMKB’de Test Edilmesi, İMKB Yayınları, Emir Ofset, İstanbul.

Zboron, M. (2006). Reputational Risk in The Context of AM Best's Rating Analysis. *The Geneva Papers on Risk and Insurance-Issues and Practice*, 31 (3), 500-511.

2018 Yılıının En Büyük 10 Operasyonel Riski. [2018_yilinin_en_buyuk_10_operasyonel_riski.html](http://www.investopedia.com/terms/r/reputational-risk.asp) adresinden 16 Haziran 2019’da alınmıştır.

<https://www.investopedia.com/terms/r/reputational-risk.asp> adresinden 20 Ağustos 2019’da alınmıştır.

<https://www.nacva.com/go-iba> adresinden 20 Ağustos 2019’da alınmıştır.

[https://www.tbb.org.tr/tr/arastirma-ve-yayinlar/arastirma-ve-sunumlar/\(2003/2002\)/278](https://www.tbb.org.tr/tr/arastirma-ve-yayinlar/arastirma-ve-sunumlar/(2003/2002)/278). adresinden 20 Ağustos 2019’da alınmıştır.

<https://www.risk.net/risk-management/5424761/top-10-operational-risks-for-2018> adresinden 10 Ağustos 2019’da alınmıştır.

<http://www.opriskdergisi.com> adresinden 20 Aralık 2018’de alınmıştır.

<https://www.finnet.com.tr> adresinden 25Aralık 2018’de alınmıştır.

EKLER

Ek 1: Haber Kaynağına Göre Tek Örneklem T Testi Sonuçları

-> kaynak = KAP

One-sample t test

Variable	Obs	Mean	Std. Err.	Std. Dev.	[90% Conf. Interval]
Arrep	60	.0130642	.0024638	.0190842	.008947 .0171813

mean = mean(Arrep) t = 5.3025
Ho: mean = 0 degrees of freedom = 59

Ha: mean < 0 Pr(T < t) = 1.0000
Ha: mean != 0 Pr(|T| > |t|) = 0.0000
Ha: mean > 0 Pr(T > t) = 0.0000

-> kaynak = RKK

One-sample t test

Variable	Obs	Mean	Std. Err.	Std. Dev.	[90% Conf. Interval]
Arrep	17	-.0020136	.0029114	.0120041	-.0070966 .0030694

mean = mean(Arrep) t = -0.6916
Ho: mean = 0 degrees of freedom = 16

Ha: mean < 0 Pr(T < t) = 0.2495
Ha: mean != 0 Pr(|T| > |t|) = 0.4991
Ha: mean > 0 Pr(T > t) = 0.7505

-> kaynak = ReklamKK

One-sample t test

Variable	Obs	Mean	Std. Err.	Std. Dev.	[90% Conf. Interval]
Arrep	50	-.0016731	.0011225	.0079372	-.003555 .0002088

mean = mean(Arrep) t = -1.4905
Ho: mean = 0 degrees of freedom = 49

Ha: mean < 0 Pr(T < t) = 0.0712
Ha: mean != 0 Pr(|T| > |t|) = 0.1425
Ha: mean > 0 Pr(T > t) = 0.9288

-> kaynak = SPK

One-sample t test

Variable	Obs	Mean	Std. Err.	Std. Dev.	[90% Conf. Interval]
Arrep	18	-.0003428	.0025653	.0108836	-.0048054 .0041198

mean = mean(Arrep) t = -0.1336
Ho: mean = 0 degrees of freedom = 17

Ha: mean < 0 Pr(T < t) = 0.4476
Ha: mean != 0 Pr(|T| > |t|) = 0.8953
Ha: mean > 0 Pr(T > t) = 0.5524

Ek 2: KAP ve Diğer Kaynaklara göre Tek Örneklem T testi Sonuçları

-> d1 = 0

One-sample t test

Variable	Obs	Mean	Std. Err.	Std. Dev.	[90% Conf. Interval]
Arrep	60	.0130642	.0024638	.0190842	.008947 .0171813

mean = mean(Arrep)
Ho: mean = 0
Ha: mean < 0
Pr(T < t) = 1.0000

t = 5.3025
degrees of freedom = 59
Ha: mean != 0
Pr(|T| > |t|) = 0.0000
Ha: mean > 0
Pr(T > t) = 0.0000

-> d1 = 1

One-sample t test

Variable	Obs	Mean	Std. Err.	Std. Dev.	[90% Conf. Interval]
Arrep	85	-.0014595	.0010205	.0094088	-.0031569 .0002378

mean = mean(Arrep)
Ho: mean = 0
Ha: mean < 0
Pr(T < t) = 0.0782

t = -1.4301
degrees of freedom = 84
Ha: mean != 0
Pr(|T| > |t|) = 0.1564
Ha: mean > 0
Pr(T > t) = 0.9218

Ek 3: Kaynağa Göre Regresyon Analizi Sonuçları

. by kaynak,sort: reg Arrep ko

-> kaynak = KAP

Source	SS	df	MS	Number of obs	=	60
Model	.012093535	1	.012093535	F(1, 58)	=	74.66
Residual	.009394713	58	.000161978	Prob > F	=	0.0000
				R-squared	=	0.5628
				Adj R-squared	=	0.5553
Total	.021488248	59	.000364208	Root MSE	=	.01273

Arrep	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]
ko	.7183341	.0831338	8.64	0.000	.5519237 .8847444
_cons	.0042658	.001933	2.21	0.031	.0003965 .0081351

-> kaynak = RKK

Source	SS	df	MS	Number of obs	=	17
Model	.001473884	1	.001473884	F(1, 15)	=	26.58
Residual	.000831686	15	.000055446	Prob > F	=	0.0001
				R-squared	=	0.6393
				Adj R-squared	=	0.6152
Total	.00230557	16	.000144098	Root MSE	=	.00745

Arrep	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]
ko	2.830409	.5489738	5.16	0.000	1.660299 4.000519
_cons	-.0121698	.0026724	-4.55	0.000	-.0178659 -.0064737

-> kaynak = ReklamKK

Source	SS	df	MS	Number of obs	=	50
Model	8.0473e-06	1	8.0473e-06	F(1, 48)	=	0.13
Residual	.00307893	48	.000064144	Prob > F	=	0.7247
				R-squared	=	0.0026
				Adj R-squared	=	-0.0182
Total	.003086977	49	.000063	Root MSE	=	.00801

Arrep	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]
ko	-28.65586	80.9033	-0.35	0.725	-191.3228 134.0111
_cons	-.0016158	.0011441	-1.41	0.164	-.0039163 .0006846

-> kaynak = SPK

Source	SS	df	MS	Number of obs	=	18
Model	.000101791	1	.000101791	F(1, 16)	=	0.85
Residual	.001911924	16	.000119495	Prob > F	=	0.3697
				R-squared	=	0.0505
				Adj R-squared	=	-0.0088
Total	.002013715	17	.000118454	Root MSE	=	.01093

Arrep	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]
ko	-103.8166	112.4831	-0.92	0.370	-342.2701 134.6368
_cons	.000234	.0026513	0.09	0.931	-.0053864 .0058544

Ek 4: Banka Büyüklüklerine Göre Anlamlılık Testi Sonuçları

```
. by fb, sort : ttest Arrep == 0, level(90)
```

```
-> fb = 1
```

```
One-sample t test
```

Variable	Obs	Mean	Std. Err.	Std. Dev.	[90% Conf. Interval]	
Arrep	65	.0097784	.0023843	.0192231	.0057989	.0137579

```
mean = mean(Arrep) t = 4.1011  
Ho: mean = 0 degrees of freedom = 64
```

```
Ha: mean < 0 Ha: mean != 0 Ha: mean > 0  
Pr(T < t) = 0.9999 Pr(|T| > |t|) = 0.0001 Pr(T > t) = 0.0001
```

```
-> fb = 2
```

```
One-sample t test
```

Variable	Obs	Mean	Std. Err.	Std. Dev.	[90% Conf. Interval]	
Arrep	80	.0003024	.0012243	.0109508	-.0017353	.0023402

```
mean = mean(Arrep) t = 0.2470  
Ho: mean = 0 degrees of freedom = 79
```

```
Ha: mean < 0 Ha: mean != 0 Ha: mean > 0  
Pr(T < t) = 0.5972 Pr(|T| > |t|) = 0.8055 Pr(T > t) = 0.4028
```

Ek 5: Yerli ve Yabancı Sermayeli Bankalar Ayrımında Anlamlılık Testi Sonuçları

-> d1 = 1, d3 = 1

One-sample t test

Variable	Obs	Mean	Std. Err.	Std. Dev.	[90% Conf. Interval]	
Arrep	45	-.000808	.0013519	.0090689	-.0030795	.0014635

mean = mean(Arrep) t = -0.5977
Ho: mean = 0 degrees of freedom = 44

Ha: mean < 0 Pr(T < t) = 0.2766
Ha: mean != 0 Pr(|T| > |t|) = 0.5531
Ha: mean > 0 Pr(T > t) = 0.7234

-> d1 = 1, d3 = 2

One-sample t test

Variable	Obs	Mean	Std. Err.	Std. Dev.	[90% Conf. Interval]	
Arrep	40	-.0021924	.001556	.0098409	-.0048141	.0004292

mean = mean(Arrep) t = -1.4090
Ho: mean = 0 degrees of freedom = 39

Ha: mean < 0 Pr(T < t) = 0.0834
Ha: mean != 0 Pr(|T| > |t|) = 0.1668
Ha: mean > 0 Pr(T > t) = 0.9166